

**MEMÒRIA DEL CES
SOBRE L'ECONOMIA,
EL TREBALL I LA SOCIETAT
DE LES
ILLES BALEARS**

2001

Llibre II

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

1. MERCAT DE TREBALL

1.1. INTRODUCCIÓ

L'estructura econòmica de les Illes Balears, amb una forta especialització turística, presenta una de les taxes més altes de terciarització de tot l'Estat. L'especialització productiva condiona el mercat de treball illenc i li atorga uns determinats trets estructurals i característiques que, en definitiva, afecten la quantitat i la qualitat de l'ocupació disponible per a la nostra població laboral.

Aquest context social i econòmic està recollit en el Pacte per a l'ocupació, la cohesió social i el foment de l'economia productiva –segon pacte d'aquesta naturalesa que hi ha hagut a les Illes Balears- promogut per la Conselleria de Treball i Formació i signat el 12 de gener del 2000 pel Govern de les Illes Balears, les organitzacions empresarials CAEB i PIMEB i les organitzacions sindicals UGT i CCOO. Igualment, aquests paràmetres econòmics estan detallats en l'exposició de motius de la Llei 30/1998, de 29 de juliol (BOE 30-07), del règim especial de les Illes Balears.

Els fets que caracteritzen especialment el nostre mercat de treball són: la insularitat, la sobreespecialització turística, l'estacionalitat i la flexibilitat laboral.

El mercat de treball illenc es dol de tres impactes notables que expliquen en bona part les seves característiques especials:

- una elevada sensibilitat al comportament cíclic i estacional de la demanda turística vacacional¹.
- una forta presència de “microempreses” en totes les activitats productives².
- una forta pressió a l'alça de nova contractació laboral en contrapartida al fort creixement econòmic dels darrers exercicis promogut pel turisme i la construcció³.

¹ “L'estacionalitat i l'existència de fluxos importants de treballadors temporals han anat configurant un marge d'activitat no permanent que incorpora en si mateix un alt nivell de flexibilitat. Així, no és estrany comprovar com el mercat laboral, el volum d'ocupacions que genera l'economia balear, s'adapta de manera àgil i eficaç a l'evolució dels cicles econòmics, i provoca una fàcil reducció dels llocs de feina en els moments de recessió, que es recuperen poc temps després que es confirmi un nou període expansiu” (vegeu, Pacte per a l'ocupació, la cohesió social i el foment de l'economia productiva, pàg. 14).

² El 95% de les empreses de Balears són de menys de 9 treballadors.

³ S'ha de tenir en compte que l'any 2000 es varen assolir uns valors màxims de la xifra d'ocupats amb més del 6% respecte del 1999 (vegeu quadre II-1).

Aquests impactes conformen un mercat de treball on es pot destacar:

1.- Un elevat grau de flexibilitat com a resposta al comportament cíclic i estacional de la demanda turística de “sol i platja”⁴.

2.- Un fort biaix cap a la contractació de treball de baixa qualificació professional per part especialment d'activitats relacionades directament o indirectament amb el turisme, amb un fort component estacional, i que, a la vegada, presenten en molts de casos una forta presència de “microempreses” amb baix contingut tecnològic⁵.

3.- La presència creixent d'immigrants com a resposta al fort creixement de la contractació laboral.

Quant a la flexibilitat del mercat de treball es pot destacar:

a.- Les Illes Balears és la comunitat autònoma amb més estacionalitat⁶ de tot l'Estat. Dins Balears l'illa més estacional és Formentera, seguida de les illes d'Eivissa, Menorca i Mallorca.

b.- Es pot estimar una punta estacional entorn dels 90 mil o 100 mil treballadors, dels quals, 60 mil són fixos discontinus⁷.

Pel que fa al treball desqualificat es poden tenir en compte les dades de contractació registrada a l'INEM. L'any 2001, els contractes de duració determinada assoliren un 90% del total de la contractació realitzada, mentre que els contractes fixos no arribaren al 10%. El 44,7% de tots els contractes tengueren una durada igual o inferior a 3 mesos. La modalitat contractual més utilitzada fou el contracte eventual que representà el 65% de tots els contractes temporals celebrats (vegeu epígraf 1.7.1. d'aquest capítol).

En aquest context socioeconòmic, l'aplicació de tècniques d'organització flexible de

⁵ Deu ocupacions no qualificades aglutinen el 73,2% del total de la contractació del 2001 (vegeu quadre II-12).

⁶ “Entre les conseqüències més directes de la caracterització del model de creixement econòmic balear, l'estacionalitat és un element determinant del tipus de relacions econòmiques i socials que es produeixen. La importància del fet, en termes laborals, socials, mediambientals i de pauta d'organització vital del temps, individual i col·lectiu, ha estat moltes vegades prou ressenyada” (vegeu, Pacte per a l'ocupació, la cohesió social i el foment de l'economia productiva, pàg. 14).

⁷ El cas dels treballadors fixos discontinus mereix una reflexió a part. Després dels successius canvis legislatius que han afectat la figura del fix discontinu, només la modèlica regulació del Conveni col·lectiu d'hotelleria de Balears ofereix des de fa quinze anys una solució rigorosa, equilibrada i consolidada al fenomen de l'estacionalitat laboral. No obstant això, en l'actualitat, la publicació i l'entrada en vigor del RD Llei 5/2002, de 24 de maig, que reforma la protecció de seguretat social davant l'atur, ha encetat una polèmica respecte de la cobertura que ofereix la llei quant a la protecció per desocupació del col·lectiu de treballadors fixos discontinus a les Balears. Si el RD afectés negativament la protecció dels fixos discontinus evidentment les conseqüències podrien ser molt greus. El cert és que el treball fix discontinu és un treball que, en el nostre context econòmic, garanteix estabilitat i professionalitat. L'ordenament jurídic estatal, el desplegament de la Llei del règim especial de les Illes Balears i igualment les pràctiques administratives de les autoritats estatals haurien d'integrar aquest fet principal, tot evitant dubtes innecessaris en els operadors que concorren en el mercat de treball.

les empreses, com és ara, l'externalització d'activitats i serveis propis (*outsourcing*), provoca en determinats sectors una seriosa preocupació.

El que resultava, fins fa poc, una característica tradicional de determinats sectors, com la construcció, o que tocava certes activitats clarament distanciades de l'objecte principal de les empreses (seguretat i vigilància, neteja, serveis d'àpats o transport), s'ha convertit en una pràctica generalitzada que pot tenir efectes indesitjats.

Si es produeix una subcontractació excessiva de matèries que són l'activitat principal de determinades empreses d'un sector a través d'altres empreses que estan mancades de regulació laboral –a vegades anomenades empreses de serveis auxiliars– els efectes sobre la població treballadora afectada poden comportar pèrdua o retrocés de condicions sociolaborals essencials –salari, estabilitat, definició funcional– i una deficient prevenció de riscos laborals per manca de coordinació. Aquests efectes poden –amb el pas del temps– afectar el paper institucional dels operadors econòmics i socials que negocien els convenis col·lectius sectorials, les organitzacions empresarials i les sindicals⁸.

En conseqüència, dit amb paraules planeres, el mercat de treball de les Illes Balears ofereix als demandants d'ocupació sobretot feines temporals, poc qualificades i amb salaris baixos. Simètricament, els demandants d'ocupació, en la seva immensa majoria, accedeixen al mercat amb un nivell d'estudis que no ultrapassa els estudis de nivell mitjà. Només dos de cada deu aspirants a una feina a Balears podran accedir a un lloc de feina qualificat i ben pagat. Pel que fa a la resta, molt abans d'acabar els estudis, s'afegirà a la població laboral de baixa qualificació i poc formada, la qual cosa no contribueix a la transformació i avenç d'unes estructures productives on la innovació, la investigació i els avanços tecnològics estan molt per davall de la mitjana nacional i pot convertir en inútils els esforços que es fan per part de l'Administració pública, la Universitat de les Illes Balears, les empreses i els particulars en aquesta matèria⁹.

Sobre el creixement dels treballadors immigrants cal tenir en compte que la població activa resident no pot cobrir totes les necessitats de l'economia estacional. Així, a la punta de l'estiu les Balears necessiten 60 mil o 70 mil temporers immigrants. La resta de la punta d'estiu es cobreix amb una disminució de l'atur de prop de 30.000 treballadors. D'altra banda, creix dins del treball temporer immigrant el nombre de treballadors estrangers no comunitaris, que presenten una menor taxa de retorn al final de la temporada amb relació als treballadors peninsulars.

Aquestes característiques del mercat de treball generen costos econòmics i socials molt importants.

⁸ Una anàlisi dels problemes que, des del punt de vista laboral, poden provocar els abusos d'aquestes tècniques organitzatives, es pot veure a Escudero Rodríguez, Ricardo "Subcontratación productiva y alteraciones en la negociación colectiva: sus peyorativos efectos sobre las condiciones de trabajo". És una ponència de l'obra col·lectiva *Cuestiones actuales sobre la negociación colectiva*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Comisión Consultiva Nacional de Convenios Colectivos. Madrid. 2002.

⁹ Per constatar aquests fets es pot consultar el I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic de les Illes Balears. Conselleria d'Innovació i Energia. Govern de les Illes Balears. Palma 2002.

Per tal de redreçar aquesta situació i en el marc de les directrius que la Unió Europea ha desplegat a partir de la Cimera de Luxemburg de novembre del 1997, el Pacte per a l'ocupació del 2000 assumeix el compromís *per posar en marxa mecanismes i instruments concertats que siguin útils a l'objectiu comú de crear ocupació de major qualitat i d'impulsar el procés d'estabilitat a la contractació i millorar les condicions laborals, en un marc de desenvolupament econòmic i enfortiment de la cohesió social* (pàg. 15).

Els tres grans àmbits d'actuació del Pacte són: el Pla per a l'ocupació i per a la inserció laboral, el Pla de foment de l'economia productiva i el Pla de millora del sistema públic de protecció social.

El Pacte per a l'ocupació és veritablement un document de gran importància ja que inclou 90 mesures que afecten la majoria de les conselleries del Govern de les Illes Balears. A més a més per al seguiment del Pacte s'ha creat en el si de la Mesa de Diàleg Social, la Comissió per al Seguiment de les matèries objecte del Pacte per a l'ocupació, la qual ha fet tot un seguit de valoracions amb relació als grans àmbits d'actuació del Pacte.

Pel que fa referència al Pla per a l'ocupació i per a la inserció laboral destaca la posada en marxa del nou Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), que amb un pressupost de 8.450 milions de pessetes (50,8 milions d'€) i 214 persones, és l'encarregat d'aplicar –com a polítiques més importants des del punt de vista pressupostari- el Pla de formació ocupacional (3.800 milions) (22,8 milions d'€), les mesures de foment de l'ocupació (2.861 milions) (17,2 milions d'€) i de crear la xarxa d'orientació laboral (800 milions) (4,8 milions d'€).

També es pot destacar: la creació del Consell de Formació Professional de les Illes Balears pel Decret 34/2000, de 10 de març; la posada en marxa al llarg del 2001 del Consell Econòmic i Social creat per la Llei 10/2000, de 30 de novembre; la creació de l'Institut de Salut Laboral de les Illes Balears per Decret 38/2001, de 9 de març; el Consell de Salut Laboral creat pel Decret 103/2001, de 13 de juliol, i l'Observatori Laboral amb l'objectiu de disposar d'una base de dades multidisciplinària que reculli dades sobre tots els aspectes que tenen relació amb el mercat de treball.

Altres mesures que s'han pres per a l'ocupació i per a la inserció laboral i que cal destacar són el Decret de formació, que regula els ajuts en aquest àmbit durant el període 2000-2006, la promoció i l'increment d'ajuts per a les empreses d'economia social, la posada en marxa dels pactes locals per a l'ocupació, el Pla de xoc contra la sinistralitat laboral, la posada en marxa de l'inici del procés de negociació de l'article 32 de la Llei del règim especial de les Illes Balears, que fa referència al tractament dels fixos discontinus.

En l'apartat de foment de l'economia productiva són remarcables les actuacions següents: el desenvolupament d'ordres per tal de potenciar el petit comerç per mantenir-lo competitiu, la moratòria per a la construcció de noves superfícies, l'aprovació de la Llei de comerç, l'aprovació de línies d'ajuts a empreses per a la promoció exterior de produc-

tes fabricats a les Balears i per consolidar l'activitat dels sectors tradicionals i artesans, la promoció de l'obtenció dels certificats europeus de qualitat, l'aprovació del decret que regula les ajudes a la millora i la modernització de les explotacions agràries, l'elaboració d'un nou programa d'ajuts per a la millora del sector pesquer. També s'ha potenciat el tren a Mallorca i se l'ha fet arribar fins a sa Pobla.

Amb relació a les millores del sistema públic de protecció social implementades ja pel Pacte cal destacar-ne les següents: l'aplicació d'un complement de garantia als perceptors de les pensions no contributives i més baixes, el decret de la renda mínima d'inserció, la posada en marxa de dispositius efectius per a l'atenció dels immigrants extracomunitaris i per a la seva integració social i econòmica. I s'ha elaborat un pla d'immigració, un pla de rehabilitació d'habitatge i millores en les condicions de finançament de l'habitatge i s'ha creat la Comissió de Seguiment, Control i Qualitat en l'Habitatge.

El Pacte té un caràcter ampliable que permet incloure noves adhesions com és el cas de: la Unió Sindical Obrera (USO), el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament-Intersindical de les Illes (STEI-i), la Unió de Cooperatives Agràries de Balears (UCABAL), la Unió de Cooperatives de Treball Associat de Balears (UCTAIB), l'Associació d'Empreses Laborals de les Illes Balears (AELIB), la Confederació General de Treball (CGT), la Unió d'Associacions i Centres d'Assistència a Minusvàlids de Balears (UNAC), la Unió de Pagesos, la Coordinadora de Federacions de Persones amb Discapacitat i Xarxa d'Empreses d'Economia Alternativa i Solidària (REAS).

També permet incloure polítiques específiques per a determinats col·lectius, com són: persones amb discapacitat amb un total d'aportacions superiors als 538 milions (3,2 milions d'€); joves, amb més de 320 milions (1,9 milions d'€); dones, amb més de 272 milions (1,6 milions d'€); immigrants, amb més de 115 milions (0,7 milions d'€); població en risc d'exclusió sociolaboral, amb més de 1.034 milions (6,2 milions d'€).

1.2. PANORAMA GENERAL DE L'OCUPACIÓ

Per a l'anàlisi del context general de l'ocupació de l'any 2001 ens basarem en dues estadístiques clau per a l'estudi del mercat laboral: l'Enquesta de població activa (EPA) i l'Estadística d'afiliació.

L'Enquesta de població activa (EPA) és una enquesta com el seu nom indica per mostreig (això vol dir que no es passa el qüestionari al total de la població, sinó sols a una part i després s'extrapolen els resultats). La realitza l'Institut Nacional d'Estadística (INE) trimestralment. La unitat d'anàlisi són les llars familiars (65.000 aproximadament per al conjunt d'Espanya i a Balears prop de 3.800) i el seu objectiu és conèixer i avaluar l'evolució de l'atur i de l'ocupació (dóna trimestralment dades d'ocupació referides a la població que resideix en habitatges familiars).

Per contra, les dades d'afiliació fan referència al registre de la població afiliada als

diferents règims de la Seguretat Social. Així doncs, el registre de la població afiliada ens dona informació sobre la població ocupada registrada (treballadors en alta) a finals de mes.

Si es comparen les dues estadístiques, s'aprecia que la principal discrepància entre els resultats de l'EPA i de l'afiliació a la Seguretat Social de les Balears és la presència de treballadors estrangers donats d'alta en la Seguretat Social, però que no són detectats per l'EPA perquè no té en compte la distribució de la població estrangera. No obstant això, s'ha de dir que el nombre d'afiliats que registra la Seguretat Social també mereixen una fiabilitat relativa ja que es registren afiliacions dobles i triples, per la qual cosa no es pot prendre tampoc com a mesura real de l'ocupació.

De l'Enquesta de població activa (EPA) es desprèn que l'any 2001, el nombre mitjà d'ocupats a Balears fou de 318.000 persones. S'observa un lleuger descens respecte de l'any anterior, (400 persones ocupades menys). S'ha de tenir en compte, però, que l'any 2000 es varen assolir uns valors màxims amb increments de més del 6% respecte del 1999¹⁰ (vegeu quadre II-1).

QUADRE II-1

Evulsió de l'ocupació per a grans etapes econòmiques 1980-2001

Anys	N. ocupats (mitjana anual) (milers de persones)	Variació	(%)
I. Balears			
1980-89	217,8		
1990-94	242,0	24,3	11,1
1995	263,9	21,9	9,0
1996	271,8	7,9	3,0
1997	282,6	10,8	4,0
1998	287,4	4,8	1,7
1999	299,4	12,0	4,2
2000	318,4	19,0	6,4
2001	318,0	-0,4	-0,1

Font: INE, Enquesta de població activa.

Segons les dades d'afiliació a la Seguretat Social el creixement en el nombre d'ocupats registrats no ha parat de créixer en els darrers anys. Així doncs, l'any 2001 s'assolí la xifra mitjana de 384.301 treballadors afiliats a la Seguretat Social. Respecte de l'any 2000 suposa un increment de 14.199 treballadors que, en termes relatius, suposa un increment del 3,8% (vegeu quadre II-2).

¹⁰ En aquest capítol utilitzam les dades de la sèrie històrica de l'EPA abans dels canvis del primer trimestre del 2002.

QUADRE II-2

Creixement de l'ocupació per sectors d'activitat, 2000-2001

	2000	2001	Variació	(%)
Illes Balears				
Primari	11.156	10.774	-382	-3,4
Indústria	32.240	32.283	43	0,1
Construcció	52.191	55.733	3.542	6,8
Serveis	270.621	281.427	10.806	4,0
No tipificades	3.894	4.084	190	4,9
Total	370.102	384.301	14.199	3,8

Font: *Tresoreria General de la Seguretat Social.*

Com s'observa al gràfic II-1A, el creixement del PIB mostra una desacceleració respecte de l'any 2000, que incideix també en unes menors taxes interanuals de creixement tant pel que fa als afiliats totals registrats, com als afiliats nacionals (descomptats els estrangers). En aquest segon cas, la caiguda és més pronunciada i pot recollir un cert "efecte regularització" d'afiliats estrangers (vegeu gràfic II-1B).

Si analitzam amb més detall la població afiliada registrada¹¹, tenim que el 77,2% de la població ocupada a les Balears durant l'any 2001 està inclosa en el règim general, el 19,7% en el règim d'autònoms, el 1,4% en el règim agrari i el 1,7% restant en altres. Segons sexe, del total de treballadors afiliats als distints règims, el 60% són homes i el 40% són dones. Si ho consideram segons l'edat, el 33,8% de dones són menors de 29 anys i el 66,2% són majors de 29 anys; aquesta diferència per als homes ens dona que el 28,7% té menys de 29 anys i el 71,3% restant són majors de 29 anys. Així doncs, la distribució del sexe segons l'edat ens diu que les dones ocupades són més joves que els homes, el que ens pot suggerir que aquestes s'incorporen al mercat laboral a una edat més primerenca que els homes. Si alhora tenim en compte que del total de dones aturades més del 50% tenen entre 20 i 34 anys reforçam encara més la idea que les dones formen part de la vida activa a unes edats més joves que els homes, en canvi, en una segona fase el que succeeix és que aquestes abandonen el mercat laboral per dedicar-se a la família.

Aquesta població afiliada, durant l'any 2001, des de la perspectiva dels diferents règims i segons sexe presenta les següents peculiaritats:

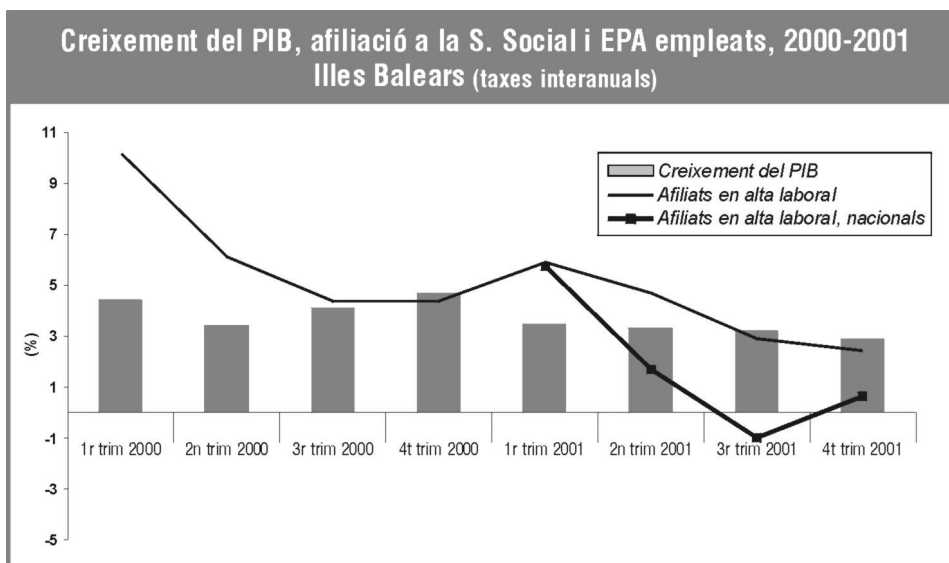
- El 58% de població assalariada són homes i el 42% són dones.

- En el règim especial d'autònoms, el 69% de treballadors són homes i només el 31% són dones, així doncs, s'observa una diferència de 38 punts. Aquestes xifres ens posen sobre la pista que les dones són minoria quan es parla en termes de treball per compte propi.

¹¹ Vegeu *La situació de la dona a l'àmbit laboral de les Illes Balears. 2001*. Observatori Laboral. SOIB.

GRÀFIC II-1A

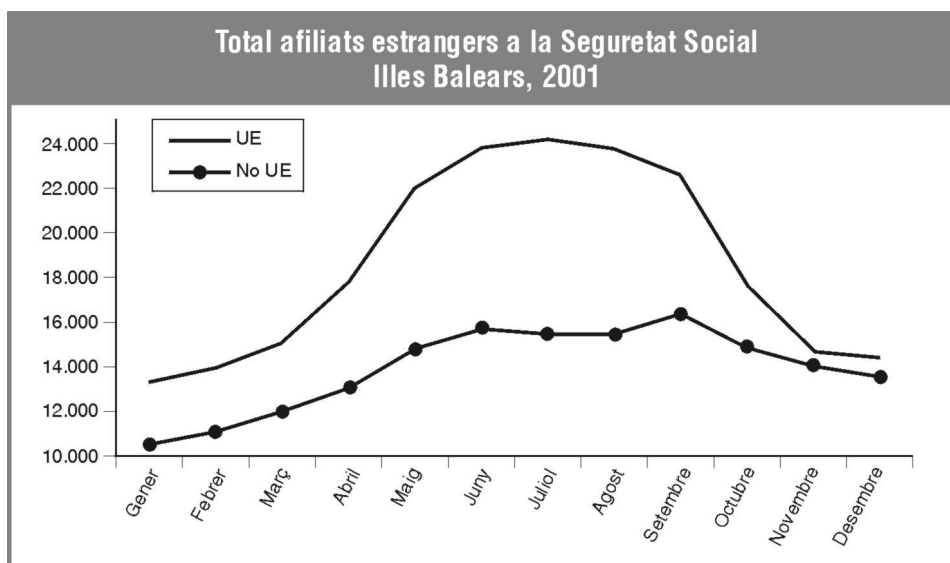

Font: EMPLEO EPA: INE, Enquesta de població activa; CREIXEMENT DEL PIB: CAIB: Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica; treballadors afiliats en alta laboral: MTAS.

- No obstant això, és en el règim especial de la llar on els valors s'inverteixen. El 85,2% de població afiliada a aquest règim és de dones, la qual cosa ens confirma que el col·lectiu femení té més representació en les activitats domèstiques remunerades.

- En el règim especial del mar, les dones hi estan subrepresentades ja que suposen només l'11,6%. En canvi, en el règim agrari el pes d'aquest col·lectiu és important ja que

GRÀFIC II-1B

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social

representa el 35,3% sobre el total de població afiliada al règim especial agrari. Així doncs, s'observa que un percentatge molt important de dones es dedica a les feines del camp.

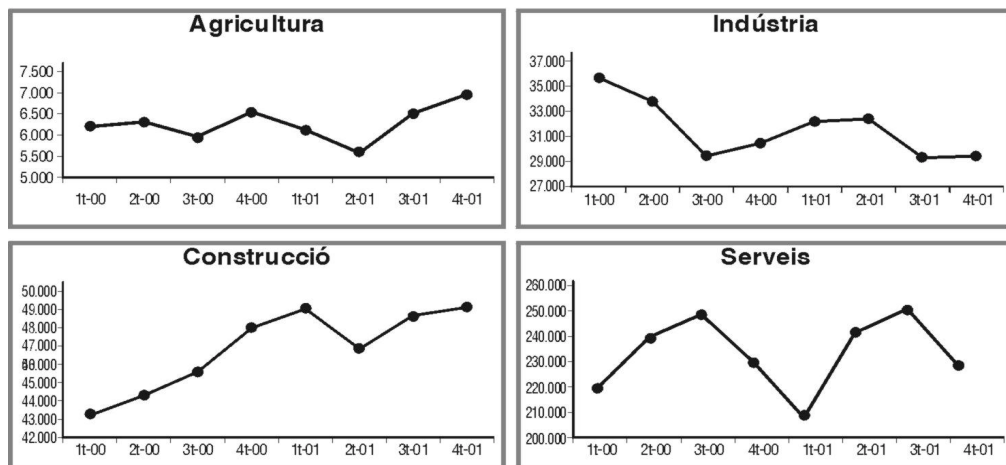
Si analitzam la població afiliada registrada des d'una perspectiva sectorial tenim que la construcció va tornar ser el 2001 el sector més dinàmic en creació d'ocupació, segons dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social. De mitjana, el nombre d'ocupats en aquest sector fou un 6,8% major que el del 2000, la qual cosa suposa 3.542 persones més (vegeu quadre II-2).

El sector serveis amb un creixement del 4% creix de forma menys acusada que el sector de la construcció. La indústria, en canvi, es mostra com el sector menys dinàmic durant l'any 2001 ja que l'augment del nombre de persones ocupades en aquest sector fou de 43.

El sector primari (agricultura i pesca), per la seva part, continuà el 2001 la seva gradual pèrdua de llocs de feina. Respecte de l'any 2000, aquesta pèrdua fou del 3,4%, el que suposa en termes absoluts 382 persones ocupades menys que l'any anterior.

Segons l'EPA, els sectors més dinàmics durant el quart trimestre del 2001 foren el d'agricultura amb un creixement del 6,4% respecte del mateix trimestre de l'any anterior. Així també, l'altre sector en què la població ocupada experimenta un augment considerable és el de la construcció, amb un 2,2%. En canvi, el sector industrial continuà perdent població ocupada (un 3,3% menys respecte del mateix trimestre de l'any 2000), i per últim, el sector serveis, amb un descens poc important (0,6%). La variació total al quart trimestre fou de 840 ocupats menys amb una disminució del 0,3% (vegeu gràfic II-2).

GRÀFIC II-2

Evolució trimestral de l'ocupació per sectors econòmics. 2000-2001

Font: INE, Enquesta de població activa.

Si consideram les dades només dels afiliats al règim general i al règim especial d'autònoms podem destacar que l'estructura d'ocupació per branques d'activitat es concreta en el fort pes de les activitats de comerç, restaurants i hostatge i reparacions en el conjunt d'activitats de les empreses usuàries; aquestes dades indiquen que el 36,5% dels assalariats contractats treballaren en aquesta branca (vegeu quadre II-3).

QUADRE II-3

Total empreses afiliades i autònoms per branca d'activitat. 2000-2001

Illes Balears	2000			2001		
	Empreses	Assalariats	Autònoms	Empreses	Assalariats	Autònoms
(Divisions IAE)						
Divisió 0 - Agricultura, ramaderia i pesca	338	1.189	1.640	376	1.411	1.515
Divisió 1 - Energia i aigua	79	2.411	59	83	2.283	65
Divisió 2 - Extracció i transf. de minerals no energètics i prod. derivats ind. química	503	3.620	933	491	3.702	663
Divisió 3 - Indústria transf. dels metalls, mecànica de precisió	1.085	5.701	1.613	1.069	5.890	1.852
Divisió 4 - Altres indústries manufactureres	1.942	14.116	3.807	1.890	14.161	3.666
Divisió 5 - Construcció	5.989	39.914	12.277	6.229	42.547	13.186
Divisió 6 - Comerç, restaurants i hostatges, reparacions	21.949	103.898	32.506	13.841	108.219	31.770
Divisió 7 - Transports i comunicacions	1.752	20.235	4.742	1.602	20.660	4.748
Divisió 8 - Inst. financeres, assegurances, serveis prestats a les empreses i lloguers	4.271	29.994	5.495	4.530	31.991	5.840
Divisió 9 - Altres serveis	5.272	61.633	7.558	5.504	64.913	7.722
No tipificades	112	685	4.052		876	4.689

Font: SOIB.

Altres dues branques: altres serveis (21,9%) i construcció (14,3%) tenen també un pes important sobre el total d'assalariats. En canvi, el pes del sector agrari (0,5%) i industrial (8,9%) és molt poc significatiu. És a dir, que el conjunt de treballadors ocupats en les activitats agràries i industrial suposa tan sols el 9,4% d'assalariats per al conjunt de Balears.

Si es fa l'anàlisi dels treballadors autònoms per branques d'activitat s'observa, com passa amb els treballadors assalariats, que el major nombre d'ocupats es troba en activitats relacionades amb els serveis i més concretament amb les activitats de comerç i turisme (hoteleria) seguit pel sector de la construcció. Així i tot, l'activitat que presenta un major creixement respecte de l'any 2000 és l'activitat de transformats metàl·lics (14,7%), seguida per la construcció (7,4%). Per contra, el sector agrari és el que veu reduir de forma constant i considerable el nombre d'autònoms que treballen en les activitats agràries (8% menys respecte de l'any 2000).

1.3. L'OCUPACIÓ PER SITUACIÓ LABORAL

El nombre d'assalariats al quart trimestre de l'any 2001 se situà per sobre de les 255.000 persones, la qual cosa suposa el 81,2% sobre el total de treballadors ocupats. Amb relació al mateix trimestre del 2000, això suposa una disminució del 2,5% i una pèrdua de 6.492 assalariats menys. Aquesta variació s'explica per un augment de 8.915 assalariats més en el sector públic i una pèrdua de 15.407 assalariats en el sector privat (vegeu quadre II-4).

QUADRE II-4

Treballadors ocupats per situació laboral, Balears. 2000-2001

(Situació professional actual i percentatge sobre el total de cada trimestre)

	4t 2000	1t 2001	2t 2001	3t 2001	4t 2001
Ocupador franquícia		179			179
		0,06			0,06
Ocupador no franquícia	22.900	26.666	26.649	26.372	25.398
	7,05	9,01	8,15	7,86	8,08
Empresari sense assalariats					
amb franquícia		343	199		
		0,12	0,06		
Empresari sense assalariats sense franquícia					
	34.972	29.475	30.753	29.664	28.355
	10,76	9,96	9,40	8,85	9,02
Membre cooperativa	677	965	1.199	563	981
	0,21	0,33	0,37	0,17	0,31
Ajud. familiar	4.325	3.305	3.689	3.091	3.802
	1,33	1,12	1,13	0,92	1,21
Assalariat públic					
	39.851	38.757	42.635	46.549	48.766
	12,26	13,09	13,04	13,88	15,52
Assalariat privat					
	221.714	195.787	221.579	229.081	206.307
	68,23	66,14	67,75	68,32	65,65
Altres					
	490	555	348		456
	0,15	0,19	0,11		0,15
Total (1)					
	324.929	296.032	327.051	335.320	314.244
	100	100	100	100	100

(1) En ser una explotació dels arxius de l'EPA apareix una diferència de 9.849 ocupats més al quart trimestre del 2000.

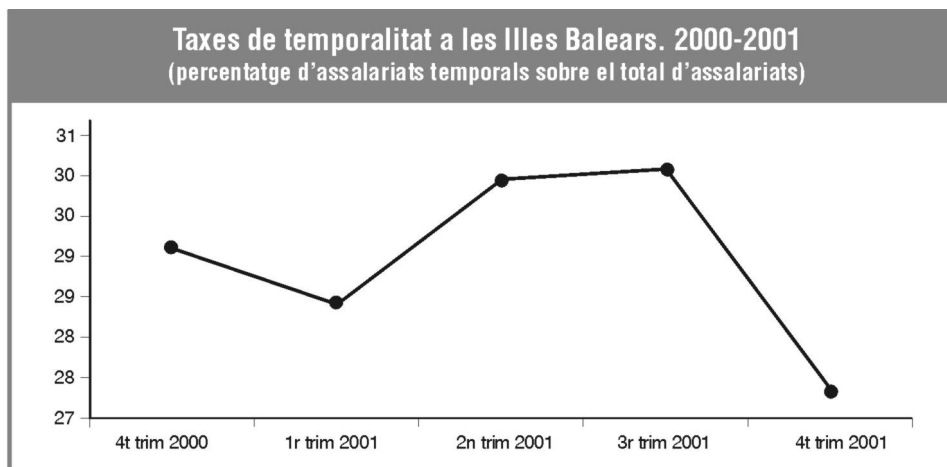
Font: INE, Enquesta de població activa.

El conjunt de les ocupacions per compte propi va seguir en el quart trimestre del 2001 la seva pauta descendent. Dins aquest grup de treballadors per compte propi, la categoria d'ocupadors experimenta un creixement de 2.498 efectius laborals i el nombre de persones que treballaren en la categoria d'empresaris sense assalariats es redueix el 2001 un 19%.

1.4. LA TEMPORALITAT

La proporció d'assalariats amb contracte temporal durant l'any 2001 se situà en un 27,3% per al quart trimestre del 2001. Aquest resultat suposa un descens de gairebé 2 punts sobre el quart trimestre del 2000 (vegeu gràfic II-3).

GRÀFIC II-3

Font: INE, Enquesta de població activa.

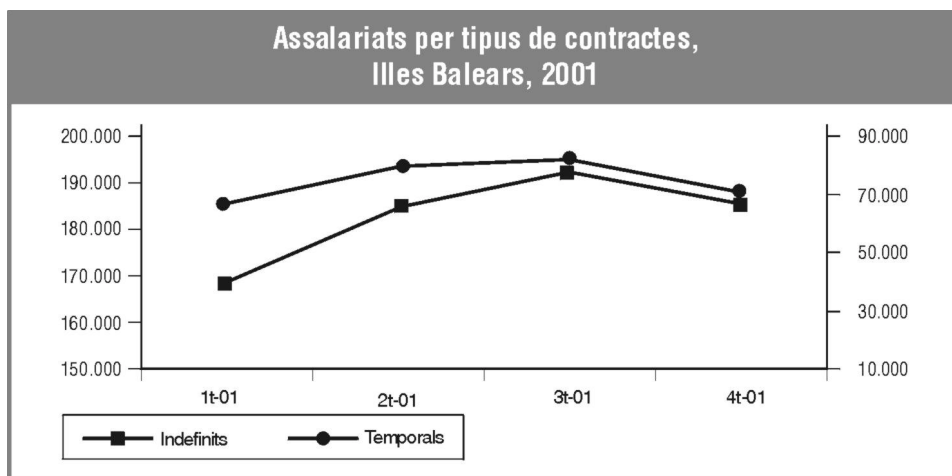
És interessant subratllar que aquesta major reducció de la temporalitat en el 2001 es va produir perquè un major nombre d'assalariats de l'any tenien un contracte indefinit: en aquest cas, el creixement respecte de l'any 2000 fou del 8,7% (vegeu epígraf 1.7. 1. d'aquest capítol).

Així doncs, aquestes dades es reafirmen quan s'analitza el nombre de treballadors assalariats amb contracte indefinit; ja que la mitjana d'assalariats amb contracte indefinit per a l'any 2001 fou de 182.742. En canvi, el nombre d'assalariats amb contracte temporal fou de 74.177 (el 28,9%)¹². Al gràfic II-4 s'aprecien els efectes estructurals d'una economia estacional com la de Balears, d'aquesta forma s'observa com el tercer trimestre del 2001 és el que assoleix els nivells màxims d'ocupació tot coincidint amb la temporada d'estiu.

Les taxes de temporalitat per grup d'edat (vegeu gràfic II-5) ens mostren com les majors reduccions es donen en el grup de 20-24 anys amb gairebé 3,5 punts per sota al quart trimestre del 2000. L'altre grup amb major descens és el de 55 anys i més, amb una reducció de 2,8 punts.

¹² Aquesta taxa se situa per sota de la mitjana espanyola, però molt per sobre de la mitjana europea, que és del 15% (vegeu epígraf 1.8. d'aquest capítol)

GRÀFIC II-4

Font: INE, Enquesta de població activa

Així també, per sexe es pot observar com el grup femení és el que presenta les taxes de temporalitat més baixes (vegeu gràfic II-6).

Aquesta taxa és del 26,97% per a les dones i d'un 27,6% per als homes durant el 4t trimestre del 2001 (vegeu quadre II-5).

QUADRE II-5

Taxes de temporalitat per sexe, Balears EPA. 2000-2001

	4t trim. 2000	1r trim. 2001	2n trim. 2001	3r trim. 2001	4t trim. 2001
Dona	29,04	24,90	31,09	30,51	26,97
Home	29,18	30,85	29,07	29,72	27,60
Total	29,12	28,44	29,97	30,07	27,33

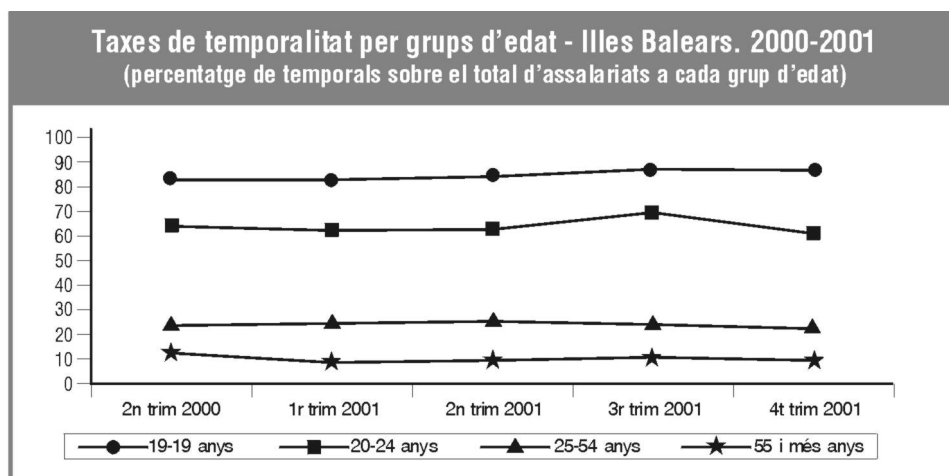
Font: INE, Enquesta de població activa.

El fet que la taxa de temporalitat sigui més elevada en els homes que en les dones es pot explicar per la circumstància que aquests registren més contractes (i sobre el total de contractació també registren un major nombre de contractes de durada determinada) que les dones.

Altrament, la taxa de temporalitat entre els assalariats en jornada completa es redueix en gairebé 3 punts respecte del quart trimestre del 2000 (vegeu quadre II-6 i gràfic II-7).

En canvi la taxa de temporalitat entre els assalariats en jornada parcial, augmenta respecte de l'any anterior en 14,5 punts. Així doncs, s'observa com les taxes de temporalitat en jornada parcial segueixen sent altíssimes (vegeu apartat 1.5).

GRÀFIC II-5

Font: INE, Enquesta de població activa.

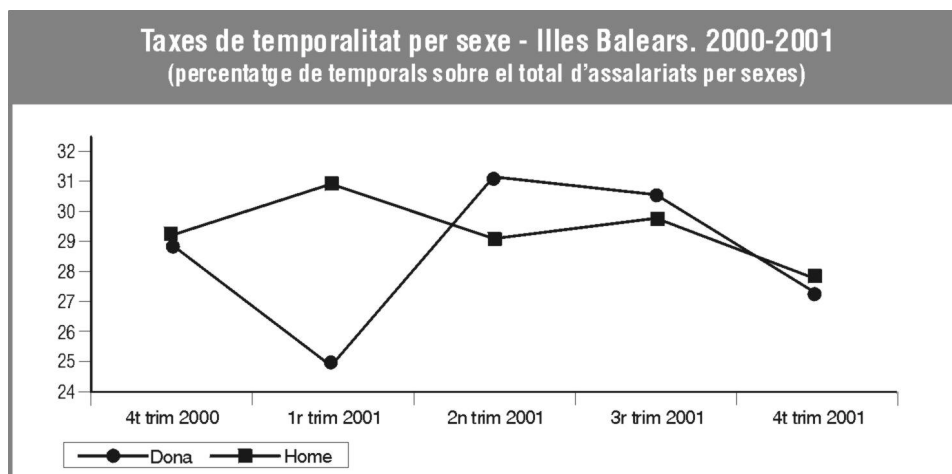
QUADRE II-6

Taxa de temporalitat dels assalariats per tipus de jornada Illes Balears. 2000-2001

	4t 2000	1t 2001	2t 2001	3t 2001	4t 2001
Jornada completa	28,65	27,50	28,98	29,19	25,91
Jornada parcial	34,81	39,26	42,50	45,22	49,27

Font: INE, Enquesta de població activa.

GRÀFIC II-6

Font: INE, Enquesta de població activa.

Per últim completarem la descripció de la temporalitat durant el 2001, amb els treballadors assalariats temporals contractats a través d'una empresa de treball temporal.

L'anàlisi dels treballadors ocupats assalariats per una ETT segons sexe (vegeu quadre II-7), ens diu que per al quart trimestre del 2001 el total de contractes es feren a dones (205), mentre que si es comparen aquestes dades amb les del trimestre anterior s'inverteix per complet ja que són els homes els que aglutinen la totalitat de contractes (270). D'igual forma, les dades del quart trimestre del 2000 també ens afirmen que el total de contractes registrats es feren al col·lectiu femení (338). Es dona una diferència respecte del quart trimestre del 2000 de 133 contractes menys, la qual cosa en termes relatius suposa una caiguda del 39,3%.

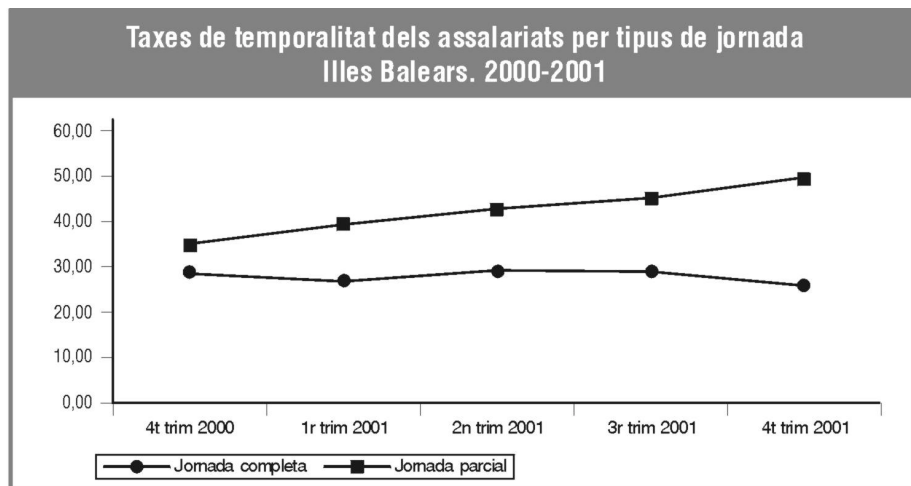
QUADRE II-7

**Treballadors ocupats assalariats contractats per una ETT per sexe
Balears EPA. 2000-2001**

	4t 2000	1t 2001	2t 2001	3t 2001	4t 2001
Dona	338	508	526	-	205
Home	-	165	-	270	-
Total	338	673	526	270	205

Font: INE, Enquesta de població activa.

GRÀFIC II-7

Font: INE, Enquesta de població activa.

1.5. OCUPATS I ASSALARIATS PER TIPUS DE JORNADA, SEXE I SECTOR ECONÒMIC

Durant el quart trimestre del 2001 amb relació al quart trimestre del 2000 es va reduir en 4.308 persones (un 18% menys) el nombre d'ocupats a temps parcial. El

nombre d'assalariats a temps parcial es redueix un 22,1% respecte del quart trimestre del 2000.

Si feim l'anàlisi per al conjunt de treballadors ocupats a temps complet, podem observar que aquests també experimenten una reducció en termes relatius que és del -2,12% amb relació al quart trimestre de l'any 2000. En canvi, per a la categoria de treballadors assalariats a temps complet la disminució és menor, ja que es dona una reducció del 0,8% (vegeu quadre II-8).

QUADRE II-8

Ocupats i assalariats per tipus de jornada i sexe. 2000-2001

(Milers de persones, mitjanes anuals i variació sobre l'any anterior en milers i percentatges)

	Ocupats				Assalariats			
	Jornada completa		Jornada parcial		Jornada completa		Jornada parcial	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
4t 2000	186.679	114.319	4.045	19.886	142.994	98.557	3.194	16.821
1t 2001	178.583	94.560	5.650	17.240	136.095	79.684	3.529	15.236
2t 2001	186.744	115.620	6.317	18.373	143.107	101.886	3.470	15.752
3t 2001	192.785	123.315	4.831	14.388	150.498	110.000	2.595	12.536
4t 2001	186.665	107.956	4.492	15.131	145.110	94.376	2.345	13.242

Font: INE, Enquesta de població activa.

L'EPA estima al quart trimestre del 2001 un total de 19.623 ocupats a temps parcial i 15.587 assalariats. El percentatge de dones ocupades a temps parcial per al quart trimestre del 2001 és del 77,1% sobre el total de treballadors ocupats i del 84,9% sobre el total de treballadors assalariats. D'aquesta forma, es fa perceptible la circumstància que hi ha més dones ocupades a temps parcial que homes.

Si s'analitzen, en canvi, les dades del nombre d'ocupats a temps complet s'observa que les dones hi tenen una baixa participació. D'aquesta forma, només trobam un 39,8% de dones sobre el total d'ocupats a temps complet. Per a la categoria de treballadors assalariats a temps complet veim com la distribució segueix un mateix patró, ja que només el 43,1% de treballadors assalariats a jornada completa són dones.

En el quadre II-9 s'observa el nombre de treballadors ocupats i assalariats per sexe i sector econòmic. Per a l'any 2001 es dona un creixement en el nombre d'assalariats de l'1,15% (2,8% homes i -0,9% dones), no obstant això, pel que es refereix al nombre total d'ocupats, es redueix en un 0,14% respecte de l'any 2000 (1,8% homes i -3% dones).

QUADRE II-9

**Ocupats i assalariats per tipus de sector econòmic i sexe,
Illes Balears 2000-2001**

	Ocupats				Assalariats			
	Homes		Dones		Homes		Dones	
	2001 (milers)	Var.% 01/00	2001 (milers)	Var.% 01/00	2001 (milers)	Var.% 01/00	2001 (milers)	Var.% 01/00
Total	191,3	1,8	126,7	-3,0	146,5	2,8	110,7	-0,9
Serveis	116,6	2,0	115,8	-3,7	87,0	-1,4	101,9	-2,0
Indústria	22,9	-7,3	7,9	3,9	17,8	-3,8	6,9	10,9
Construcció	46,8	7,6	1,7	-9,1	39,6	19,1	1,5	41,5
Primari	5,1	-6,6	1,2	50,6	2,0	-17,6	0,4	0,0

Font: INE, Enquesta de població activa.

Si ens fixam en els sectors econòmics, veim que les dones s'ocupen majoritàriament en el sector serveis. Segons dades del 2001, el 92% de dones, tant si són assalariades com ocupades, treballa en activitats vinculades al sector serveis. Per contra, si analitzam els treballadors homes veim que les dades posen de manifest que per a aquest col·lectiu es dona una major distribució en els diferents sectors, encara que a la vegada no es pot obviar la forta concentració de treballadors masculins en el sector serveis. D'aquesta forma, per a l'any 2001, el percentatge de treballadors homes ocupats en els serveis és de prop del 60% per ambdues categories (ocupats total i assalariats), entre el 24% i el 27% treballa en el sector de la construcció, el 12% en la indústria i la resta en el sector agrícola.

1.6. ATUR REGISTRAT, DEMANDES D'OCUPACIÓ I COL·LOCACIONS REGISTRADES

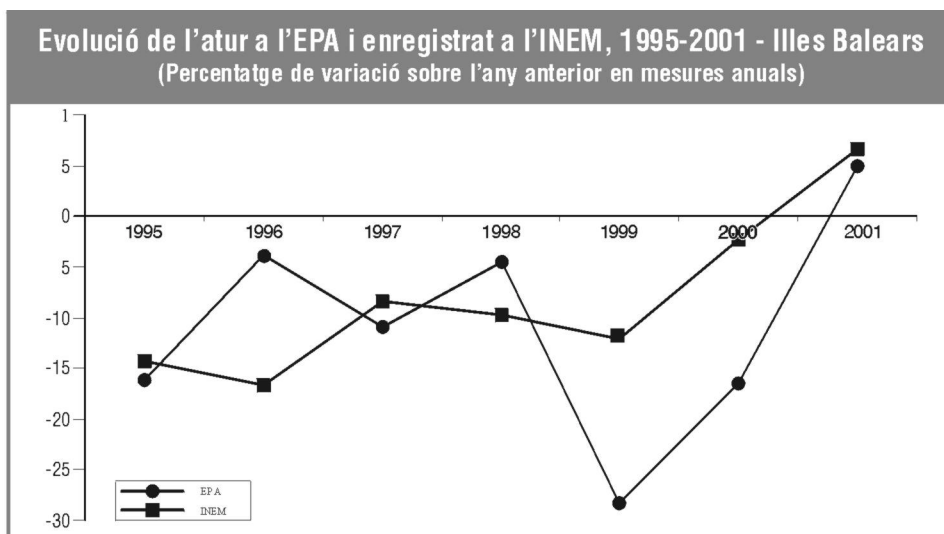
Pel que fa a l'atur, l'any 2001 presenta un lleuger augment respecte de l'any anterior, tant si es mira per la font EPA com si es mira per l'atur registrat a les oficines de l'INEM (vegeu gràfic II-8).

En els últims sis anys s'havien donat uns descensos molt marcats. Així, la mitjana de l'any 1994 a l'EPA donava 52.405 aturats a les Illes i l'any 2000 l'atur se situava en 21.493 persones, és a dir, s'ha reduït en més de la meitat. L'anàlisi de l'atur s'amplia a l'epígraf 1.8. d'aquest capítol.

Per a l'any 2001 l'EPA mostra un augment del 4,9% i passa de 21.493 a 22.548 actius aturats. Pel que fa al registre de l'INEM, aquest presenta un increment del 6,6% respecte de l'any 2000, i passa de 21.280 aturats registrats a 22.700 l'any 2001.

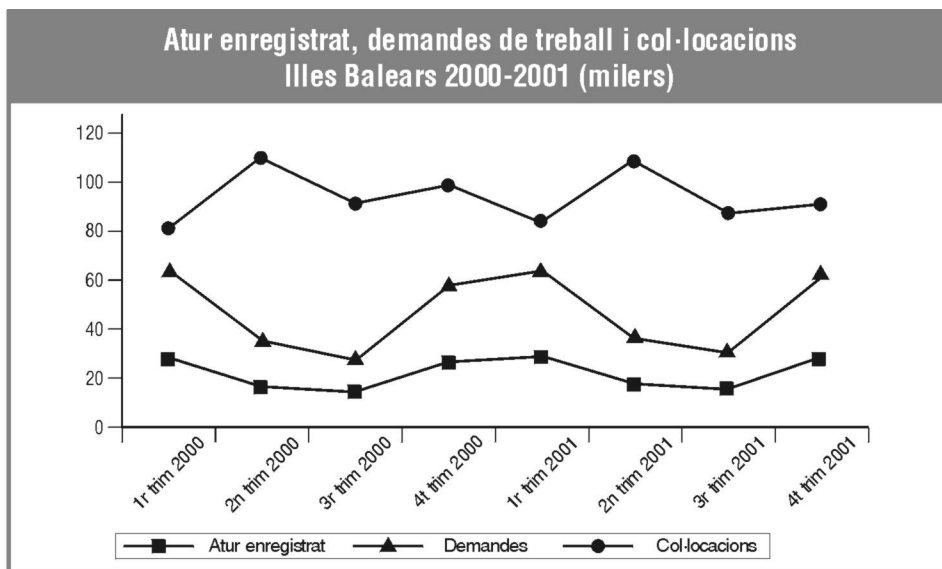
Si la xifra d'atur s'analitza en termes de gènere, es pot dir que el 60,6% -13.748- del total de persones aturades durant l'any 2001 eren dones, mentre que el 39,4% -8.952- foren homes. Hi ha una diferència de 21,2 punts. Aquests valors evidencien d'una manera clara que l'atur a les Balears es troba fortament feminitzat i que és el col·lectiu femení

GRÀFIC II-8

Font: SOIB.

GRÀFIC II-9

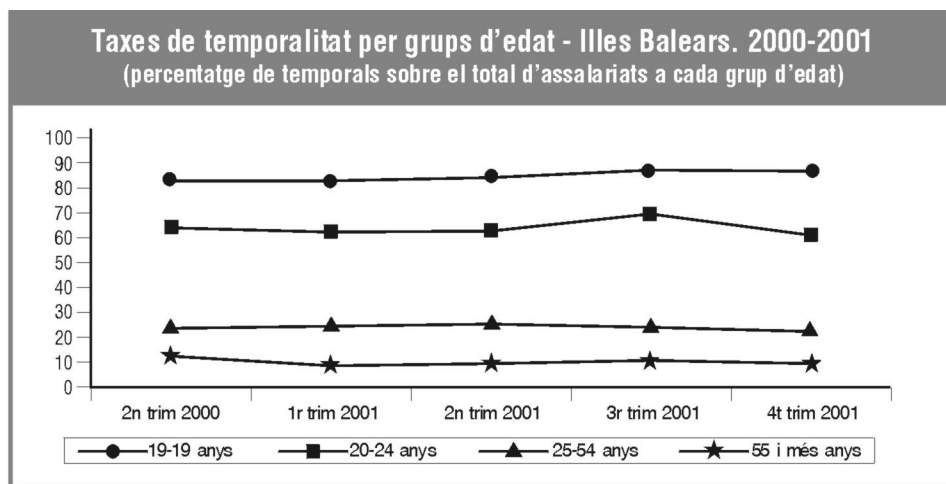
Font: INEM.

el que encapçala el rànquing de desocupació. L'atur femení se centra en les dones entre 20 i 34 anys, que són més del 50,1% del total de dones aturades.

S'observa un descens de les col·locacions respecte de l'any 2000 que, en termes relatius, significa un 2,8% menys. D'altra banda, les demandes d'ocupació han augmentat amb una incidència semblant a la de l'atur registrat (vegeu gràfic II-9).

Si s'analitza l'evolució de les taxes trimestrals interanuals, es pot observar amb més precisió l'evolució semblant en l'alça de l'atur i de les demandes de col·locació. Per contra, produeix una caiguda en el ritme de col·locacions registrades. S'ha de precisar que les col·locacions gestionades per l'INEM sols representen prop del 5% del total de col·locacions. (vegeu gràfic II-10).

GRÀFIC II-10

Font: INE, Enquesta de població activa.

1.7. FLUXOS D'ENTRADA I SORTIDA

Analitzam a continuació les entrades al mercat de treball a través de l'evolució de la contractació registrada al SOIB, que és una de les perspectives des d'on es poden aproximar dades sobre el volum d'entrades a l'activitat laboral. També s'inclouen en aquest apartat les dades sobre sortides de l'ocupació que institucionalment es conceptuen com a acomiadaments i que, per descomptat, no són sinó una part del total de les sortides de l'ocupació, en general referides a l'ocupació de durada més estable o indefinida. Al marge queden altres vies d'extinció de la relació laboral. Entre les de major volum hi ha les de la contractació temporal o de durada determinada, i altres, com les associades al compliment del cicle vital de les persones (entre elles, la jubilació), o les derivades de distintes contingències (per exemple, la incapacitat laboral).

1.7.1. LA CONTRACTACIÓ

L'anàlisi de la contractació al llarg del 2001 ens dóna una xifra de 383.850 contractes, la qual cosa suposa una reducció en termes relatius del 0,22% respecte de l'any 2000. La distribució de les contractacions, segons les modalitats contractuals mostra

que del total de contractes registrats l'any 2001, el 90,2% dels contractes fou de caràcter temporal i només un 9,8% fou de caràcter indefinit. La taxa de rotació dels contractes temporals se situa en 4,76 contractes per treballador, amb una durada mitjana de dos mesos i mig. Per a Espanya, la distribució dels contractes segueix un mateix patró ja que el 9,3% de contractes registrats fou de modalitat indefinida i el 90,7% fou temporals. Així doncs, s'observa una vegada més com el pes de la contractació indefinida és poc important respecte de la contractació temporal, però una mica més important en el cas de Balears (vegeu quadre II-10).

QUADRE II-10

**Contractes registrats per modalitat de contractació
a les Illes Balears. 1999-2001**

CONTRACTES INDEFINITS	1999	2000	2001	Var. 01/00	(%)
TEMPS COMPLET					
Ordinaris	5.442	8.339	7.759	-580	-6,96
Discapacitats	275	261	302	41	15,71
Foment de l'ocupació	8.307	9.456	4.790	-4.666	-49,34
Conversió a indefinit	8.497	3.450	12.157	8.707	252,38
Subtotal a temps complet	22.521	21.506	25.008	3.502	16,28
TEMPS PARCIAL					
Temps parcial	3.076	3.865	3.670	-195	-5,05
Fix discontinu	10.325	9.193	8.888	-305	-3,32
Subtotal a temps parcial	13.401	13.058	12.555	-503	-3,85
1- Subtotal contractes indefinits	35.922	34.564	37.563	2.999	8,68
CONTRACTES DE DURADA DETERMINADA					
TEMPS COMPLET					
Obra i servei	72.455	79.507	82.075	2.568	3,23
Eventual per circums. producció	176.702	191.735	185.608	-6.127	-3,20
Interinitat	13.661	14.774	14.542	-232	-1,57
Jubilació esp. 64 anys	59	56	45	-11	-19,64
Discapacitats	122	192	201	9	4,69
Discapacitats en CEE	200	210	210	0	0,00
Altres	2.708	2.547	2.613	66	2,59
Subtotal a temps complet	265.907	289.021	285.294	-3.727	-1,29
TEMPS PARCIAL					
Temps parcial	57.793	57.556	58.143	587	1,02
Jubilació parcial	-	-	-	0	

Relleu	24	41	51	10	24,39
Subtotal a temps parcial	57.817	57.597	58.194	597	1,04

2- Subtotal durada determinada	323.724	346.618	343.488	-3.130	-0,90
--------------------------------	---------	---------	---------	--------	-------

CONTRACTES FORMATIUS

Formació	3.455	2.627	2.065	-562	-21,39
Pràctiques a temps complet	996	755	580	-175	-23,18
Pràctiques a temps parcial	200	140	154	14	10,00
3- Subtotal contractes formatius	4.651	3.522	2.799	-723	-20,53

TOTAL CONTRACTACIÓ	364.297	384.704	383.850	-854	-0,22
---------------------------	----------------	----------------	----------------	-------------	--------------

Font: SOIB.

Per sexe, la distribució de la contractació és la següent: el 41,8% sobre el total de la contractació és de dones, la qual cosa ens dona un augment del 0,5% respecte de l'any anterior i el 58,2% sobre el total de contractació és d'homes, amb una reducció respecte de l'any 2000 del 0,7%. Aquests percentatges ens confirmen una vegada més que segueixen sent els homes els que es col·loquen més i els que obtenen unes majors xifres d'ocupació.

Per edat, si els agrupam en dos grans grups: menors de 29 anys i de 29 anys i més, el primer grup representa un 56,3% i un 43,7% el segon.

D'entre el total de contractes indefinits a temps complet registrats l'any 2001, les modalitats que tenen un pes major i que sobresurten són les de conversió a indefinit (48,6%), indefinit ordinari (31%) i de foment de l'ocupació (19,2%). La resta són contractes per a discapacitats.

Pel que fa a contractes indefinits a temps parcial destaquen el fix discontinu que representa el 71% d'aquesta modalitat. La resta són contractes a temps parcial.

Durant l'any 2001, la contractació temporal a temps complet fou de 285.294 contractes (sobre un total de 383.850) i concentrà el 74,3%. L'anàlisi per figures contractuals revela la forta incidència de l'eventual per circumstàncies de la producció, ja que sobre el total de contractes de durada determinada a temps complet el 65% són d'aquesta modalitat i el 69% per una durada inferior als tres mesos (vegeu quadre II-11). La resta de modalitats significatives de contractació temporal a temps complert són: obra i servei (28,8%) i interinitat (5%).

La contractació de durada determinada a temps parcial (el 16,8% sobre el conjunt de contractes de durada determinada) també té un pes important dins la contractació registrada l'any 2001.

Els contractes formatius, tant els de temps complet com a temps parcial, concentren el 0,7%, amb una xifra absoluta de 2.799 contractes per al total de contractació del 2001.

QUADRE II-11

**Contractació registrada de durada determinada a Balears,
 gener – desembre 2001**

	<=3 mesos	3-12 mesos	12a >24 mesos	indeterminat
Temps complet				
Obra i servei	5.323	7.886	203	68.677
Eventual	127.727	57.847	31	-
Interinitat	6.651	1.228	38	6.625
Altres	400	1.872	163	636
Formació i pràctiques	-	2.654	24	-
Conversió a indef.	-	-	-	-
Temps parcial	31.789	14.525	99	12.007

Font: SOIB.

Si es fa l'anàlisi amb relació a les ocupacions més contractades¹³, les primeres deu ocupacions concentren el 73,2% de la contractació registrada l'any 2001, així doncs, si comparam aquesta distribució amb la de l'any anterior (69,8%) augmenta en 3,4 punts. La primera ocupació que ens trobam és la de cambrer en general amb un 12,2% -46.747 contractes-; seguida de molt a prop per personal de neteja (12,2%) -46.739 contractes; picapedrer (10,5%) -40.304 contractes-; empleat/da administratiu/a (8,1%) -31.249 contractes-; i dependent/a de comerç (7,5%) -28.639 contractes-. És a dir, que en cinc ocupacions es concentra el 50,5% de la contractació total (vegeu quadre II-12).

QUADRE II-12

Ocupacions més contractades, 2001

	Total	%	Acumulat
Cambrer/a en gen.	46.747	12,2	12,2
Personal de neteja	46.739	12,2	24,4
Picapedrer	40.304	10,5	34,9
Empleats adm. Gen./taquígrafs i mecanògrafs	31.249	8,1	43,0
Dependent/a de comerç	28.639	7,5	50,5
Peó de la construcció	28.576	7,4	57,9
Peó de càrrega/descàrrega i magatzem	18.249	4,8	62,7
Estibador/operador de maquinària	16.220	4,2	66,9
Cuiner en general	13.401	3,5	70,4
Peons de les indústries manufactureres	10624	2,8	73,2
Total 10 ocupacions	280.748	73,2	

Font: INEM.

¹³ Vegeu *Informe ocupacions 2001*. Observatori Laboral. SOIB.

En una primera observació, sembla que el quadre ens reflecteixi una diversificació de les ocupacions durant l'any 2001, però el que realment apunten les dades analitzades ens situa en la línia d'una manca real i efectiva de diversificació de l'estructura productiva. Així, si les deu ocupacions més contractades ocupen tant en dones com en homes més del 70% del total de col·locacions registrades, si s'analitzen les deu col·locacions següents la distribució contractual per ocupacions es concentra en les mateixes activitats econòmiques i mateixes categories professionals.

L'indicador més remarcable i el que s'ha de vincular d'una manera més directa a l'estructura ocupacional existent a les Balears és el nivell de qualificació. Ningú a hores d'ara pot negar que un major nivell de qualificació dota els treballadors de més eines conceptuals, versatilitat, capacitat d'aprenentatge i polivalència per fer efectiva la diversificació de l'estructura productiva.

Aquest fet es fa palès a partir de les dades de les ocupacions més contractades si s'analitzen en base a l'estructura de la Classificació Nacional d'Ocupacions (CNO). D'aquesta forma, les ocupacions observades queden restringides a llocs de feina poc qualificats professionalment.

L'anàlisi d'aquestes ocupacions segons el nivell de qualificació, basada en el grau de complexitat de les tasques realitzades, ens mostra que la gran majoria estan associades a distintes etapes del procés productiu i a la seva distribució. És a dir, en general aquestes ocupacions no precisen d'una qualificació professional i/o tècnica. Afegit a aquest fet, ens trobam amb feines que no requereixen uns coneixements i experiència necessaris per desenvolupar tasques generalment senzilles i rutinàries, per a les quals es necessita d'un esforç físic considerable.

Així doncs, si ens basam en l'estructura de la CNO, observam que:

- El 37,1% de les deu ocupacions més contractades s'inclouen dins el grup de treballadors no qualificats, seguit d'un 31,6% pel grup de treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors dels comerços. Per sexe, s'observen diferències, atès que per a les dones el gruix d'ocupacions més contractades es troba en el grup de treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors dels comerços (42,1%). En segon lloc se situa el grup de treballadores no qualificades, amb un 35,8%. Pel que fa al col·lectiu masculí, el grup amb major contractació és el de treballadors no qualificats, amb un 35,9%, i en segon lloc trobam el grup d'artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria amb un 24,2%. Gairebé amb la mateixa distribució se situa el grup dels treballadors dels serveis amb un 24,1%.
- Així, doncs, si s'analitzen amb més detall els grans grups d'ocupació, s'observa una presència remarcable del grup de treballadors no qualificats: personal de neteja d'oficines i d'hotels (12,2%); peons de la construcció (7,4%); peons de càrrega i descàrrega (4,8%).
- Els següents grups que concentren més ocupacions són els dels treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors dels comerços. Cambrer en

general (12,2%); el grup d'artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres i la construcció i la mineria (picapedrer 10,5%); dependent/a de comerç (7,5%).

- Un altre grup amb un pes molt important és el dels empleats/des de tipus administratiu, d'oficines i d'atenció al públic: empleats/des administratius (8,1%) sobretot en el cas de les dones, recepcionistes d'hotel (1,4%).
- Finalment s'ha de destacar el grup d'operadors d'instal·lacions i maquinària/muntadors que inclou un subgrup d'operadors d'instal·lacions industrials i conductors de maquinària fixa: estibadors (4,2%) i un altre subgrup que és el dels conductors de maquinària mòbil: conductor de vehicles per al transport urbà o per carretera (1,7%) i conductor de camió (0'9%).

Dins la distribució de les ocupacions més contractades cal fer esment al grup de tècnics i professionals científics i intel·lectuals; professions que requereixen per a la seva realització un alt nivell i experiència. S'inclouen a aquest grup, per una banda les ocupacions associades a titulacions de segon i tercer cicle universitari i per l'altra, les ocupacions associades a titulacions de primer cicle universitari. Sobre el total de col·locacions, aquestes ocupacions tenen un pes contractual poc significatiu, però cal fer-ne una especial atenció, justament per la poca representativitat amb relació al conjunt de contractes:

- La primera ocupació amb més contractació d'aquest grup és la de professor d'ensenyament secundari amb 3.173 contractacions –0,83% del total de contractació de l'any 2001-. Per sexe, observam que sobre el total de contractes realitzats a aquest grup d'ocupació, el 64,5% pertany a dones i la resta al col·lectiu masculí. D'aquesta forma, en els darrers dos anys i pel que fa al col·lectiu femení, aquesta ocupació es troba dins el grup de les deu ocupacions més contractades.
- Infermer/a en general, que suposa 1.529 contractacions (0,4%). Aquesta ocupació es troba fortament feminitzada i així ho demostren les dades analitzades, ja que el 80,4% de contractes realitzats dins aquest grup ocupacional s'han registrats a dones.
- Metge, aquest grup d'ocupació aglutina el 0,21% del total de contractes (810). Per sexe, no s'aprecien diferències substancials ja que la distribució és gairebé igualitària: els homes, el 52,6% i les dones el 47,4%.

D'aquesta forma observam que dins aquest grup de professionals tècnics, la gran majoria de col·locacions es concentren en activitats educatives i sociosanitàries i al mateix temps es tracta d'uns àmbits professionals fortament feminitzats.

El grup de direcció d'empreses i les administracions públiques amb relació al nivell de qualificació no ocupa un lloc rellevant dins la distribució de les col·locacions de l'any 2001. Així, doncs, l'ocupació més contractada dins aquest grup és la de director d'hotel amb un total de 331 contractes, el que en termes relatius suposa un 0,1% del total de contractacions (en aquest grup hi ha una major presència d'homes en un percentatge molt significatiu, el 77,3% sobre el total de contractes d'aquesta categoria). La segona

ocupació que trobam és la de director comercial amb 156 contractes, el 0,04%. Es tracta d'ocupacions relacionades amb l'activitat hotelera i comercial i en aquest grup trobam que el 78,2% dels contractes es registraren a homes.

Per últim, l'anàlisi de la contractació a través d'empreses de treball temporal mitjançant els contractes de posada a disposició celebrats entre aquestes empreses i les usuàries reflecteix que aquesta va experimentar al llarg del 2001 un descens respecte de l'any 2000, la qual cosa suposa que per primera vegada des de la legalització de les ETT aquestes experimenten una reducció en el nombre de contractes enregistrats (vegeu quadre II-13).

QUADRE II-13

Nombre de contractes de posada a disposició a les ETT registrats a les Balears segons modalitat contractual. 1999-2001

	Obra i servei	Eventual	Interinitat	Interinitat en p. selecció	Total
1999	4.579	6.148	146	13	10.886
2000	5.999	9.012	188	22	15.221
1t-2000	636	1.032	26	3	1.697
2t-2000	913	1.103	31	-	2.047
3t-2000	948	1.362	40	4	2.354
4t-2000	740	984	23	1	1.748
2001	2.762	4.531	68	14	7.375
gener	171	231	6	-	408
febrer	185	254	6	-	445
març	207	369	4	-	580
abril	193	419	7	-	619
maig	317	553	9	-	879
juny	309	546	8	-	863
juliol	298	464	4	2	768
agost	196	507	4	1	708
setembre	227	496	9	-	732
octubre	274	402	4	-	680
novembre	214	135	4	-	353
desembre	171	155	3	11	340

Font: Conselleria de Treball i Formació.

La distribució per modalitats de contractació, gairebé no varia respecte dels anys anteriors, ja que s'observa amb coincidència amb la resta de contractació, una certa estabilitat en el creixement dels contractes eventuais i també un gran dinamisme en els d'obra i servei. Així doncs, durant el 2001 els contractes eventuais suposaren el 61,5% sobre el total de contractes registrats per les ETT. En segon lloc se situen els contractes per obra i servei (el 37,5%) i els d'interinitat només amb un 1% sobre el total de contractació. Com s'observa, la contractació indefinida al llarg de l'any ha estat molt poc significativa.

1.7.2. CONTRACTES A TREBALLADORS ESTRANGERS¹⁴

Segons dades de l'INEM sobre treballadors i contractes a estrangers, per al període de gener a desembre de l'any 2000, trobam un total de 351.638 treballadors estrangers i 632.013 contractes registrats a les oficines de l'INEM per al conjunt de l'Estat espanyol.

La distribució d'aquests treballadors segons zona de procedència ens mostra un alt percentatge de treballadors d'Europa Occidental¹⁵ (29,8%) i magribins (28,6%), seguits dels treballadors d'Amèrica Central i Amèrica del Sud que suposen el 15% per al conjunt estatal. Les nacionalitats europees que més treballadors aporten a l'estructura ocupacional són el Regne Unit (6,4%) Portugal (5,7%) i França (4,6%). No obstant això, el país que més mà d'obra subministra és el Marroc d'on provenen el 25,4% del total de treballadors.

El total de treballadors estrangers registrats a les Balears durant l'any 2000 va ser de 28.617 (8,1% sobre el total de treballadors estrangers a Espanya) i el nombre de contractes 45.002 (7,1% del total de contractes) (vegeu quadre II-14).

QUADRE II-14

**Nombre de contractes registrats a les Balears,
segons zona de procedència. 2000**

	Nombre contractes	%
Europa Occidental	22.508	50,0%
Europa de l'Est	846	1,9%
Magrib	9.106	20,2%
Resta Àfrica	5.129	11,4%
Amèrica del Nord	144	0,3%
Amèrica Central i del Sud	3.673	8,2%
El Carib	1.407	3,1%
Altres	2.189	4,9%
Total	45.002	100,0%

Font: INEM.

La distribució es caracteritza per una forta concentració de treballadors d'Europa Occidental (50%) i un 20,2% per al conjunt de treballadors del Magrib. Si ens fixam en el país de procedència, observam que el 16,2% dels treballadors són de nacionalitat britànica i el 15,5% de nacionalitat alemanya. A diferència del conjunt de l'Estat, el Marroc (amb un 15,8%) no és el país que més treballadors aporta al mercat de treball balear.

¹⁴ Vegeu *Informe sobre la contractació a treballadors estrangers. 2000*. Observatori Laboral. SOIB.

¹⁵ La denominació Europa Occidental inclou els següents països: França, Bèlgica, Països Baixos, Alemanya, Itàlia, Regne Unit, Irlanda, Dinamarca, Grècia, Luxemburg, Islàndia, Noruega, Suècia, Finlàndia, Liechtenstein, Àustria i Portugal. S'ha optat per fer aquesta classificació per diferenciar aquests països dels països de l'Europa de l'Est.

A les Illes Balears la distribució per grups d'edat mostra un percentatge similar pel que fa als menors (50,5%) i majors (49,5%) de 29 anys. I per sexe, tot i que no tan accentuat com al conjunt de l'Estat, també es dona un major percentatge de contractes registrats als homes (63,5%) que a les dones (36,5%).

S'observen diferències significatives si entrem a analitzar el sexe i l'edat segons la zona de procedència dels treballadors estrangers. Així els treballadors més joves provenen d'Àfrica i els treballadors majors de 45 anys són europeus i nord-americans.

Per a Balears l'activitat econòmica amb major pes és l'hoteleria que aglutina el 33,2% del total de contractes registrats a treballadors estrangers, seguida de la construcció amb un 23,2%. L'activitat immobiliària de lloguer i els serveis empresarials se situa en tercer lloc amb un 14,2% i el comerç en quarta posició amb un 7,4% del total de contractació.

És interessant fer l'anàlisi de les seccions d'activitat dels contractes registrats a estrangers segons les zones de procedència. Els europeus es concentren majoritàriament a l'activitat hotelera (44%) i la gestió immobiliària (14,8%), on els alemanys controlen gran part del negoci immobiliari. Els treballadors procedents del Magrib tenen a la construcció, amb un 60,9% dels contractes registrats durant l'any 2000, l'activitat amb major pes, seguida de l'activitat agrícola amb un 7,5%. Cal esmentar que l'activitat agrícola a Balears té una significació molt baixa en comparació amb la resta de l'Estat i del total de contractes registrats a treballadors estrangers per aquesta activitat, un 56,6% procedeixen del Magrib. Els treballadors de la resta d'Àfrica es concentren a la construcció (42,7%), seguida de les activitats immobiliàries amb un 18,1%.

Segons els grans grups de qualificació o professionals, el 33,6% dels contractes del grup de treballadors estrangers recau en els serveis de restauració, personals i venedors de comerç. El segueix molt a prop amb un 33,2% el grup de treballadors no qualificats.

Finalment, pel que fa a la distribució de la contractació a treballadors estrangers segons la modalitat contractual, a les Illes ens indica que la modalitat amb major pes és l'eventual amb un 48,8%, seguida de l'obra i servei amb un 23,3% i els contractes a temps parcial amb un 19,3%.

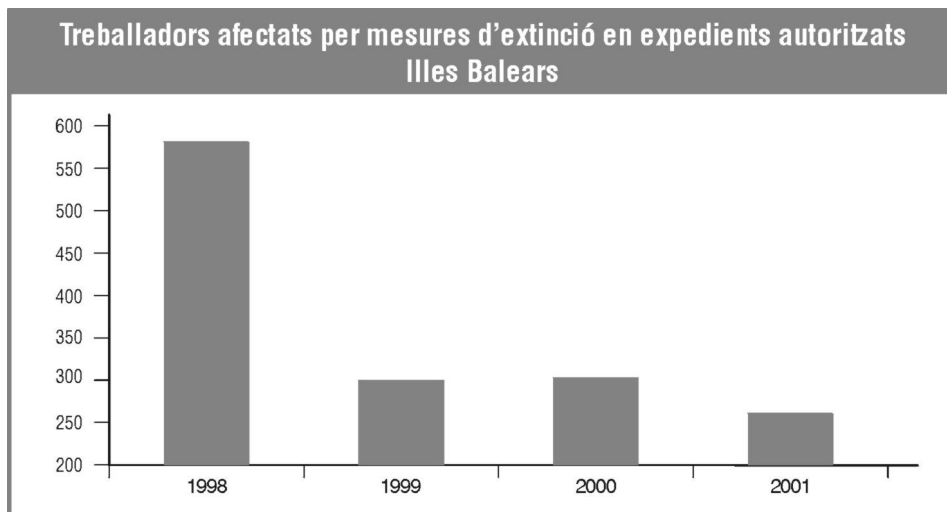
1.7.3. EXTINCIONS DEL CONTRACTE I ACOMIADAMENTS

L'objectiu d'aquest apartat és l'anàlisi dels afers sotmesos al sistema jurídic institucional de control de les decisions d'extinció del contracte de treball que estan en mans de l'Administració pública (expedients en regulació d'ocupació i conciliacions en el SMAC).

Amb relació a l'any 2001, el nombre de treballadors afectats per mesures d'extinció a les Balears és de 261, la qual cosa reflecteix una disminució en termes relatius del 13,86% respecte de l'any 2000 (vegeu gràfic II-11).

El nombre de conciliacions individuals en matèria d'acomiadament a Balears, per a l'any 2001 (període gener-octubre) fou de 5.108. Si comparem aquestes dades amb les

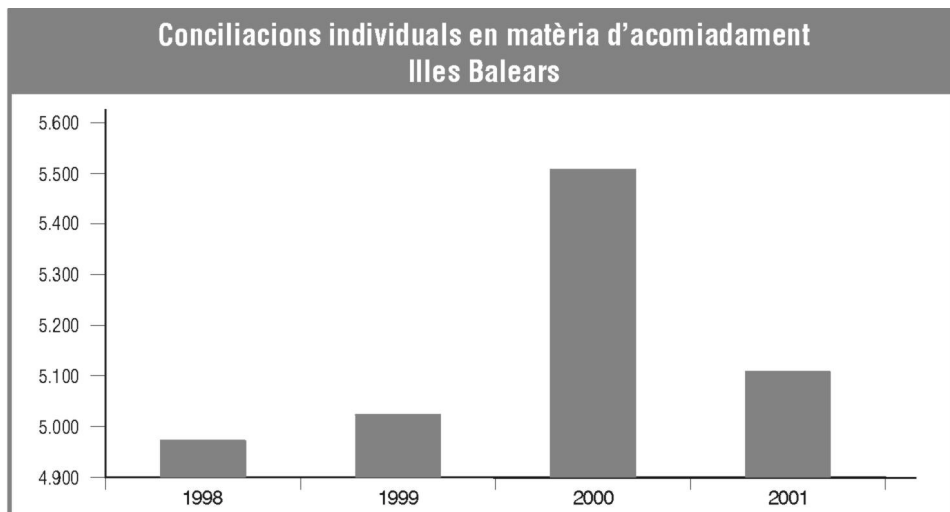
GRÀFIC II-11

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials.*

del 2000, observam una reducció del 7,21%, encara que s'ha de tenir present que l'any 2001 les dades fan referència al període gener-octubre, la qual cosa fa difícil una completa comparació del nombre de conciliacions (vegeu gràfic II-12).

GRÀFIC II-12

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials.*

1.8. PANORAMA NACIONAL I INTERNACIONAL: ANÀLISI COMPARADA DE LES TAXES D'ACTIVITAT, OCUPACIÓ, ATUR I TEMPORALITAT

Quant a la taxa d'activitat de Balears, si la comparem amb la resta de les comunitats autònomes, fou el 2001 la segona més alta de l'Estat, per darrere de Madrid, i assolí de mitjana anual la xifra del 55,8%. El fet que Balears se situï en les primeres posicions és una circumstància que es repeteix en els darrers anys. Això significa que de cada 100 persones en edat de treballar, a Balears n'hi ha 56 que ho fan o estan en disposició de fer-ho. El llistó del 51% d'activitat sols el sobrepassen Canàries, en tercer lloc, seguides del País Valencià, Catalunya, Navarra, Múrcia i el País Basc (vegeu quadre II-15).

QUADRE II-15

Taxa d'activitat per comunitats autònomes. 2000-2001								
	1t-00	2t-00	3t-00	4t-00	1t-01	2t-01	3t-01	4t-01
ESPANYA	51,0	51,2	51,6	51,4	51,3	51,3	51,8	51,8
ANDALUSIA	49,7	49,7	49,5	49,1	49,6	49,1	49,6	50,5
ARAGÓ	49,3	49,5	50,6	49,8	50,6	51,1	50,6	50,4
ASTÚRIES	43,6	43,9	43,6	43,5	43,1	42,9	42,6	41,4
BALEARS	54,5	56,1	57,0	55,8	53,9	57,3	57,6	54,4
CANÀRIES	53,8	54,3	54,0	53,8	53,9	53,1	55,0	55,4
CANTÀBRIA	44,4	45,2	46,6	47,2	49,2	49,3	49,5	50,2
CASTELLA I LLEÓ	48,5	47,9	48,0	48,1	46,8	46,6	47,6	47,6
CASTELLA-LA MANXA	47,2	47,0	47,7	47,0	48,4	48,6	48,8	48,6
CATALUNYA	52,7	52,9	53,6	53,5	52,8	53,2	53,6	52,7
COMUNITAT VALENCIANA	52,4	53,3	53,2	54,0	53,7	53,7	54,0	54,5
EXTREMADURA	49,4	50,1	50,0	50,8	49,9	49,5	49,0	48,9
GALÍCIA	49,7	49,7	50,3	49,4	49,5	49,5	49,1	48,7
MADRID	54,3	53,8	55,3	55,4	52,0	55,3	56,4	57,0
MÚRCIA	52,6	53,4	52,8	53,5	52,4	52,4	52,6	53,0
NAVARRA	50,1	50,7	53,1	52,3	52,8	52,3	52,7	52,8
LA RIOJA	48,5	49,1	48,6	48,1	48,1	47,1	42,3	48,6
PAÍS BASC	51,8	52,2	52,3	52,0	51,7	51,9	52,1	51,7
CEUTA I MELILLA	52,4	54,1	55,4	54,6	54,1	52,8	53,6	54,9

Font: EPA. INE.

Té especial rellevància la taxa d'activitat femenina a les Balears que també fou la segona més alta de l'Estat després de Madrid: un 44,1% l'any 2001, 4 punts per damunt de la mitjana nacional que se situà en el 40,01%. De totes formes si la comparem amb els valors del col·lectiu masculí, la participació de la dona en el mercat de treball encara es troba lluny d'equiparar-se a la dels homes. Així, per a Balears la taxa d'activitat masculina fou del 68,6% i a Espanya del 64,02%. La diferència home-dona a Balears se situa en 24,5 punts, la mateixa diferència que a Espanya. La taxa més alta d'activitat per als homes i dones se situa a l'interval dels 25 als 54 anys (vegeu quadre II-16).

QUADRE II-16

Taxa d'activitat, ocupació i atur, per sexe i grups d'edat, 2001

	Activitat		Ocupació		Atur	
	2001	var. 01/00 (% de població)	2001	var. 01/00	2001	var. 01/00
Balears						
Ambdós sexes	55,8	-0,3	52,1	-0,4	6,7	0,3
16-19	27,9	-2,6	21,2	-0,7	23,6	-1,2
20-24	69,5	1,4	62,6	1,8	10,4	-1,3
25-54	80,1	-0,5	75,5	-0,9	6,2	0,7
55+	19,6	1,6	18,7	0,3	5,5	0,8
Homes						
16-19	32,7	-0,1	24,8	-3,0	22,6	6,7
20-24	78,4	6,6	73,0	6,6	7,0	-0,7
25-54	93,3	0,5	89,7	0,2	3,9	0,4
55+	29,5	1,4	28,6	1,7	2,9	-1,2
Dones						
16-19	23,1	-1,4	17,6	1,6	24,7	-9,1
20-24	60,6	-4,7	52,3	-3,1	13,8	-1,9
25-54	66,9	-1,3	61,3	-1,9	8,5	1,1
55+	9,6	-0,8	8,8	-1,0	8,1	2,8

Font: EPA, Enquesta de població activa.

En el conjunt de la Unió Europea, l'any 2000 la taxa d'activitat femenina entre 15 i 64 anys fou del 53,4% enfront del 73,4% dels homes¹⁶.

És interessant fer una comparació de la situació laboral de les Illes, a més de la feta amb el conjunt d'Espanya, amb la resta de països de la Unió Europea. Si ens fixam en la taxa de variació de la població activa ocupada, observam que Balears se situa per damunt tant dels països de la zona euro, com del Japó i dels EUA per als anys 1994 al 2000. D'altra banda, l'any 2001 i com hem comentat al llarg del text, la població ocupada de les Illes ha disminuït lleugerament, mentre que per al conjunt d'Espanya i de la Unió Europea ha augmentat. De totes formes cal remarcar que pel que fa als EUA i al Japó la taxa de variació és, com a les Illes, negativa (vegeu quadre II-17).

¹⁶ La font dels indicadors per la Unió Europea és l'Eurostat i difereixen dels oferts per l'INE a nivell estatal a causa del distint interval d'edats que recullen al denominador (Eurostat: 15-64 anys, INE: 16 i més anys).

QUADRE II-17

Estimació i previsions sobre l'ocupació a la Unió Europea. 1994-2001

(Població activa ocupada. Taxa de variació anual en %)

	Alemanya	França	Itàlia	R. Unit	EUA	Japó	UE	Zona eu.	OCDE.	Espanya	Balears
1994	-0,6	0,1	-1,6	1,1	2,3	0,1	-0,2	-0,4		-0,9	5,6
1995	0,1	0,9	-0,6	1,2	1,5	0,1	0,6	0,6		2,7	8,5
1996	-0,4	0,2	0,5	1,4	1,4	0,5	0,5	0,5	0,9	2,9	3,0
1997	-0,4	0,7	0,4	1,5	2,2	1,1	0,9	0,9	1,4	3,0	4,0
1998	1,6	1,5	1,1	1,3	1,5	-0,6	1,7	1,6	0,8	3,4	1,7
1999	0,8	2,1	1,2	1,6	1,5	-0,8	1,8	1,6	1,1	4,6	4,2
2000	0,5	2,6	1,9	1,1	1,3	-0,2	1,7	2,1	1,3	4,7	6,3
2001	0,1		2,0		-0,1	-0,5	1,2		0,4	2,0	-0,1
<hr/>											
1999 IV	0,7	2,4	1,4	1,3	1,5	-0,2	1,7	1,5	1,3	5,2	7,1
<hr/>											
2000 I	0,5	2,5	1,2	1,2	1,6	-0,5	1,6	1,8	1,4	5,3	8,5
II	0,6	2,7	1,5	0,8	1,5	-0,4	1,8	2,1	1,3	4,9	7,4
III	0,4	2,7	2,1	1,1	1,0	-0,4	1,6	2,1	1,1	4,8	5,4
IV	0,6	2,5	2,8	1,0	1,0	0,2	1,8	2,2	1,2	4,1	4,1
<hr/>											
2001 I	0,4	2,4	3,1	0,7	0,7	0,4	1,7	2,0	1,0	2,8	-3,1
II	0,2	1,9	2,1	0,9	0,0	-0,4	1,1	1,6	0,4	1,8	1,2
III	0,1	1,4	1,8		-0,1	-0,8	1,1	1,2	0,3	1,8	1,7
IV	-0,2		1,1		-1,0	-1,3	0,8		-0,2	1,8	-0,3

Font: BCE, OCDE, (MEI) i SGAM.

Si ens referim a la taxa d'ocupació, Balears apareix amb la taxa d'ocupació més alta de l'Estat: 52,1% de mitjana l'any 2001, més de 7 punts per damunt de la mitjana nacional, i a 2 i 3 punts de diferència de Madrid i Navarra, respectivament, que són les següents comunitats amb la taxa d'ocupació més elevada. Pel que fa a Astúries o Extremadura, les comunitats amb les taxes més baixes, la diferència és entre 14 i 15 punts (vegeu quadre II-18).

QUADRE II-18

Taxes d'ocupació per comunitats autònomes, 2000-2001

	1t-00	2t-00	3t-00	4t-00	1t-01	2t-01	3t-01	4t-01
ESPANYA	43,4	44,0	44,5	44,4	44,4	44,7	45,2	45,1
ANDALUSIA	37,1	37,5	37,2	37,7	38,9	38,3	38,5	39,2
ARAGÓ	45,5	46,0	47,1	46,2	46,4	46,8	47,0	46,6
ASTÚRIES	35,4	36,3	36,8	36,4	36,2	36,8	37,2	36,0
BALEARS	50,4	53,5	54,4	51,9	48,6	53,6	54,9	51,4

CANÀRIES	46,0	46,6	46,8	47,3	47,3	46,2	47,3	48,2
CANTÀBRIA	38,2	39,0	40,5	40,6	42,2	42,8	43,7	44,0
CASTELLA i LLEÓ	40,1	40,6	41,2	40,8	40,7	41,0	41,9	41,6
CASTELLA-LA MANXA	41,8	42,0	42,5	42,0	42,2	42,4	43,0	42,8
CATALUNYA	47,6	48,3	49,2	48,8	48,1	48,6	49,0	47,9
C. VALENCIANA	45,8	47,2	47,3	47,9	48,0	47,6	48,1	48,8
EXTREMADURA	37,4	38,0	38,5	39,1	38,0	38,6	38,0	38,1
GALÍCIA	41,7	42,5	43,0	42,4	42,0	42,3	42,9	42,3
MADRID	47,7	47,5	49,1	49,0	49,0	49,9	51,0	51,1
MÚRCIA	45,7	47,2	45,5	46,7	45,7	46,5	45,8	46,1
NAVARRA	46,6	48,3	49,8	49,3	49,2	49,2	49,6	49,5
LA RIOJA	44,0	45,2	44,7	44,7	44,4	43,7	44,9	44,9
PAÍS BASC	45,1	46,0	46,1	45,7	45,4	46,2	46,7	46,2
CEUTA I MELILLA	38,4	40,8	43,0	42,1	41,8	41,6	42,4	43,5

Font: EPA. INE.

S'observen diferències importants entre les taxes d'ocupació femenina i masculina tant pel que fa a les diferències entre homes i dones, com entre Balears i Espanya. Així doncs, la mitjana per a l'any 2001 de la taxa d'ocupació femenina a Balears se situà en el 39,9%, més de 7 punts per damunt de la taxa d'Espanya (32,5%). En el cas de les diferències entre homes i dones, a Balears la diferència suposa una mica més de 25 punts. Es dona una diferència similar en el cas d'Espanya.

Per grups d'edat, el major augment de l'ocupació durant l'any 2001 es va donar entre els joves de 20-24 anys (1,8 punts), així com també en el grup de persones majors de 55 anys (0,3 punts). A la resta de grups d'edat, les taxes d'ocupació varen disminuir. S'observen diferències entre homes i dones, donat que en els primers la taxa d'ocupació va augmentar en 0,8 punts, mentre que per a les dones la taxa va disminuir en 1,5 punts (vegeu quadre II-16).

Pel que fa a la Unió Europea, la taxa d'ocupació femenina durant l'any 2000 fou del 45,3% i la masculina del 72,4%.

Pel que fa a la taxa d'atur, fou del 6,7% per a Balears mentre que la mitjana d'atur de l'any 2001 per a Espanya fou del 13%. La taxa d'atur a Balears se situa més de 6 punts per davall de la mitjana estatal. Per al quart trimestre del 2001 i segons el rànquing de comunitats autònomes, Balears se situa en el primer lloc pel que fa a la taxa d'atur més baixa, per davant de Navarra (6,3%) (vegeu quadre II-19).

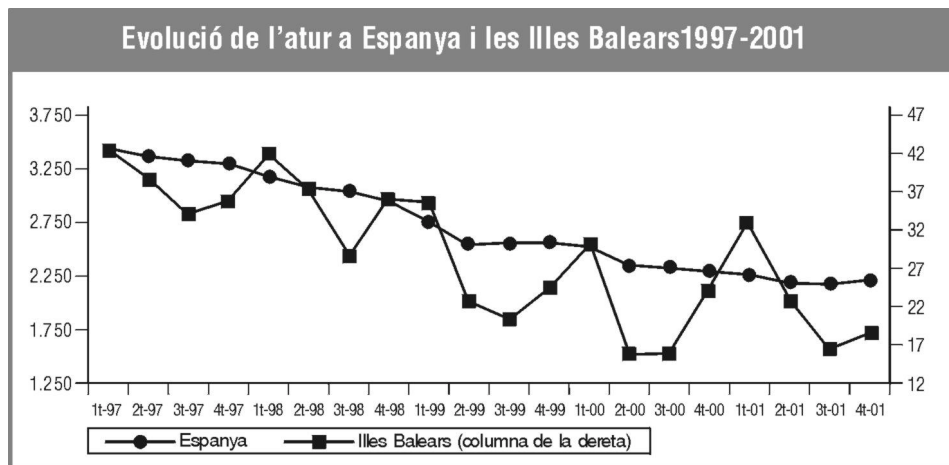
QUADRE II-19

Taxes d'atur per comunitats autònomes, 2000-2001								
	1t-00	2t-00	3t-00	4t-00	1t-01	2t-01	3t-01	4t-01
ESPANYA	15,0	14,0	13,7	13,6	13,4	13,0	12,8	13,0
ANDALUSIA	25,4	24,5	24,9	23,1	21,5	22,1	22,5	22,3
ARAGÓ	7,7	7,1	6,9	7,2	8,4	8,3	7,2	7,6

ASTÚRIES	18,9	17,3	15,5	16,4	16,0	14,3	12,7	13,1
BALEARS	9,1	4,7	4,6	7,1	10,0	6,5	4,7	5,5
CANÀRIES	14,6	14,1	13,2	12,1	12,3	13,0	14,0	13,1
CANTÀBRIA	14,1	13,8	13,0	14,0	14,2	13,2	11,8	12,3
CASTELLA i LLEÓ	15,0	13,7	13,5	13,3	13,2	12,1	12,0	12,5
CASTELLA-LA MANXA	13,8	12,3	11,6	12,7	12,7	12,7	12,0	12,0
CATALUNYA	9,7	8,7	8,2	8,7	9,0	8,7	8,6	9,1
COMUN. VALENCIANA	12,4	11,5	11,1	11,3	10,6	11,3	11,0	10,3
EXTREMADURA	24,3	24,1	23,0	23,2	23,8	21,9	22,6	22,1
GALÍCIA	16,0	14,5	14,4	14,3	15,1	14,5	12,6	13,2
MADRID	12,3	11,5	11,3	11,6	11,0	9,7	9,6	10,2
MÚRCIA	13,0	11,6	13,8	12,7	12,8	11,3	12,8	13,0
NAVARRA	7,0	4,7	6,1	5,7	6,8	6,0	5,8	6,3
LA RIOJA	9,3	7,9	8,1	7,3	7,7	7,3	7,0	7,5
PAÍS BASC	12,9	12,1	11,9	12,1	12,3	11,0	10,5	10,6
CEUTA I MELILLA	26,9	24,7	22,3	22,9	23,0	21,7	21,2	20,8

Font: EPA. INE.

GRÀFIC II-13

Font: INE, Enquesta de Població Activa

Per sexe, són les dones les que presenten majors taxes d'atur, tant a Espanya com a Balears. Així, per a Balears la taxa d'atur femení fou del 9,5% i el masculí del 4,7%. A nivell estatal les diferències són més accentuades, ja que la taxa d'atur femení se situà en el 18,8% (suposa gairebé el doble de la taxa balear) i el masculí en el 9,1%.

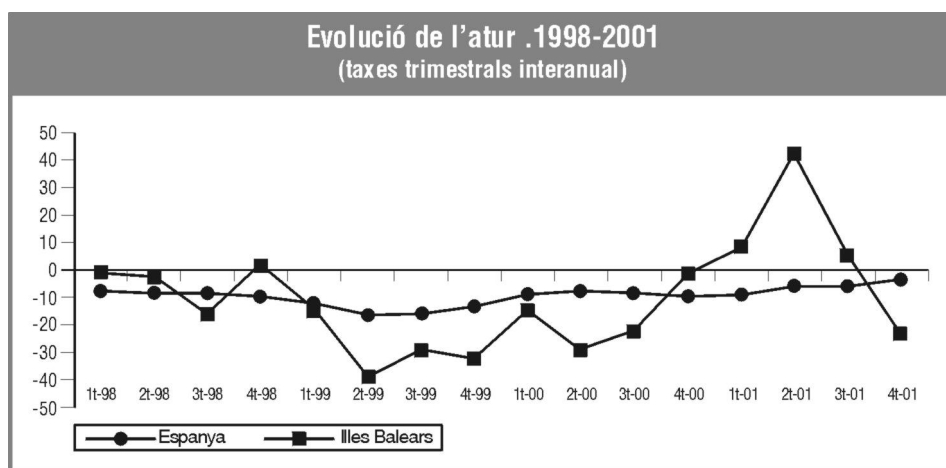
Respecte de les taxes d'atur, a Balears es marca una clara diferència entre joves i majors de 24 anys, donat que per als primers la taxa ha baixat (-1,2 punts), en canvi per al conjunt de població la taxa d'atur ha augmentat en 0,3 punts respecte de l'any 2000.

Les taxes d'atur han augmentat respecte de l'any anterior tant pel que fa al col·lectiu masculí (0,3 punts) com al femení (0,5 punts) (vegeu quadre II-16).

Com s'aprecia al gràfic II-13, a les Balears la taxa d'atur experimenta fortes fluctuacions segons el trimestre que es tracti (és en el segon i tercer trimestre de cada any -temporada alta- quan més baixa la taxa d'atur), a causa de l'estacionalitat que pateix el mercat laboral balear.

Així doncs, no és d'estranyar que els percentatges de variació (vegeu gràfic II-14) que s'obtenen per a les Illes, se situïn a tanta distància uns dels altres. Per al conjunt de l'Estat, l'evolució és força diferent i no presenta aquesta disparitat a nivell trimestral.

GRÀFIC II-14

Font: INE, Enquesta de Població Activa

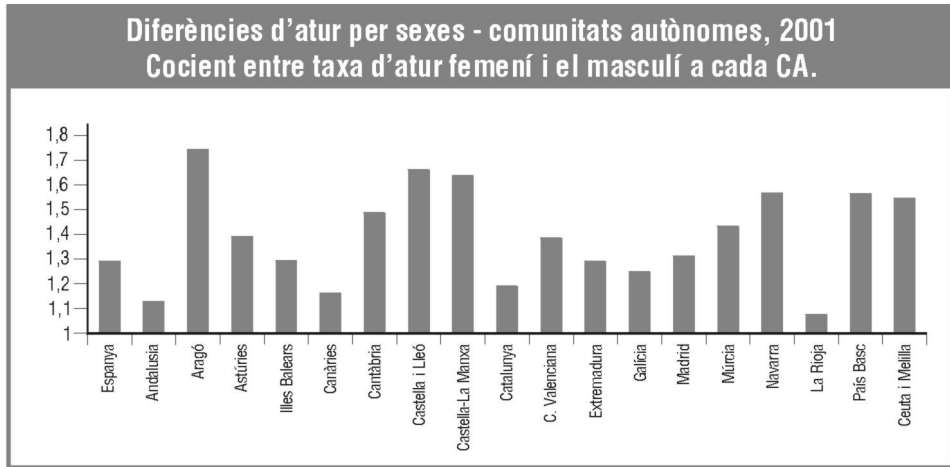
Resulta interessant observar, en aquesta perspectiva territorial, les diferents distàncies entre les taxes d'atur de les dones i dels homes a les comunitats autònomes (vegeu gràfic II-15 i gràfic II-16). A finals de l'any 2001, la taxa d'atur femení era, a Espanya, gairebé 1,3 vegades més elevada que el masculí, nivell semblant al de Balears. La diferència més important es dona a Aragó.

Si ens fixam en l'atur masculí, Andalusia era, amb un 10,3%, la comunitat amb la major taxa d'atur el 2001, i Navarra la que exhibia la taxa més baixa (2,54%). Si s'atén l'atur femení, la major taxa es trobava a Extremadura (12,53%) i la menor a La Rioja (3,65%) i a Navarra (3,98%) (vegeu gràfic II-16).

A nivell de la Unió Europea, la taxa d'atur per a l'any 2001 se situà en el 7,6%, per tant per damunt de la mitjana de les Illes Balears. Per sexes s'observen també diferències i la taxa femení d'atur és del 9% i el masculí del 6,9%.

Pel que fa a l'evolució de la taxa d'atur a nivell internacional, Balears presenta uns valors per sota del conjunt d'Espanya i en els darrers tres anys per davall també de la

GRÀFIC II-15

Font: INE, Enquesta de Població Activa.

mitjana de la Unió Europea. Els EUA i el Japó tenen unes taxes d'atur molt baixes i, tot i que l'any 2001 han augmentat lleugerament, encara se situen per sota de la mitjana de la Unió Europea.

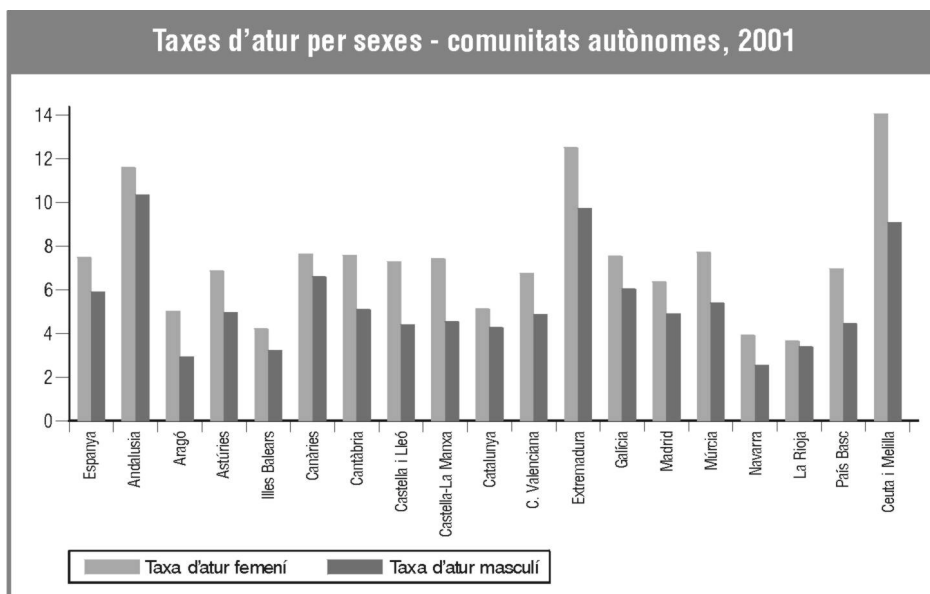
QUADRE II-20

Estimació i previsions sobre l'atur a la Unió Europea. 1994-2001
(Estimació de la taxa d'atur en percentatge de la població activa)

	Alemanya	França	Itàlia	R. Unit	EUA	Japó	UE	Zona eu.	OCDE.	Espanya	Balears
1994	9,6	12,3	11,1	9,2	6,1	2,9	10,9	11,6	7,8	24,2	17,8
1995	9,5	11,6	11,6	8,0	5,6	3,2	10,5	11,3	7,4	22,9	14,3
1996	10,4	12,3	11,7	7,2	5,4	3,4	10,6	11,6	7,4	22,2	13,5
1997	11,5	12,5	11,7	5,5	4,9	3,4	10,4	11,6	7,1	20,8	11,8
1998	11,0	11,9	11,9	4,7	4,5	4,1	9,8	10,9	7,0	18,8	11,1
1999	10,5	11,2	11,5	4,3	4,2	4,7	9,0	9,9	6,8	15,9	8,0
2000	9,6	9,6	10,6	3,6	4,0	4,8	8,1	8,9	6,3	14,1	6,4
2001	9,4	8,8	9,5	3,2	4,8	5,1	7,6	8,3	6,5	13,0	6,7
2000 I	10,1	10,2	11,1	3,9	4,1	4,8	8,4	9,3	6,5	15,0	9,1
II	9,6	9,7	10,8	3,7	4,0	4,7	8,2	9,0	6,4	14,0	4,7
III	9,4	9,5	10,4	3,5	4,0	4,7	8,0	8,8	6,3	13,7	4,6
IV	9,3	9,1	10,0	3,4	4,0	4,8	7,8	8,5	6,2	13,6	7,1
2001I	9,3	8,8	9,9	3,3	4,2	4,8	7,6	8,4	6,2	13,4	10,0
II	9,3	8,6	9,6	3,2	4,5	4,9	7,6	8,3	6,3	13,0	6,5
III	9,3	8,8	9,4	3,1	4,8	5,1	7,6	8,3	6,5	12,8	4,7
IV	9,5	9,0	9,2	3,2	5,6	5,5	7,6	8,4	6,8	3,0	5,5

Font: BCE, OCDE. (MEI) i SGAM.

GRÀFIC II-16

Amb relació a la taxa de temporalitat, aquesta se situa en el 28,9% en el cas de Balears (vegeu epígraf 1.4. d'aquest capítol). Segons l'Eurostat, la taxa de temporalitat per a Espanya és del 31%, la més alta de la Unió Europea. Per sota d'Espanya es troben Portugal (20%) i Finlàndia (18%). Sobre la mitjana del 15% se situen Suècia i França. Les taxes més baixes les presenten Luxemburg (3%), Irlanda (5%), Regne Unit (7%), Àustria (8%) i Bèlgica (9%).

Segons CCOO, les comunitats autònomes amb més temporalitat són Andalusia, Múrcia, Extremadura, Canàries, Comunitat Valenciana, Castella-La Manxa, Galícia, a més de les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, que presenten una taxa de temporalitat superior al 31%. En totes s'hi dona una preponderància d'activitats lligades a la construcció i a l'agricultura.

1.9. NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA

La negociació col·lectiva i les condicions sociolaborals dels treballadors de Balears són determinades per diversos factors:

- Una estructura empresarial de reduïdes dimensions que dificulta la representació sindical. En més del 75% de les empreses no es poden celebrar eleccions sindicals pel fet de tenir menys de 6 treballadors.
- El predomini d'empreses del sector serveis (77%) que ocupen el 74,29% de l'ocupació, on el nivell de retribucions és inferior al dels sectors industrials.

- Estacionalitat i alta rotació, que té els seus efectes negatius tant en el nivell retributiu com en el de protecció social (vegeu l'epígraf 1.7.1. d'aquest capítol).
- Majors dificultats d'articular a través de la negociació col·lectiva mecanismes per corregir determinades disfuncions del mercat de treball.
- Baixa qualificació i menor nivell retributiu de les ocupacions més ofertes i feminitzades (vegeu l'epígraf 1.7.1. d'aquest capítol).

1.9.1. ANÀLISI COMPARADA DE BALEARS AMB RELACIÓ A ESPANYA

Una de les conseqüències d'aquesta sèrie de dificultats és el nivell mitjà dels salaris, que a Balears se situen l'any 2001 en el nivell 86,4 respecte de la mitjana 100 de l'Estat, a la qual cosa s'haurien d'afegir els efectes negatius del baix import del salari mínim interprofessional, que és el més baix de tota la Unió Europea, ja que aquest serveix de referència per als treballadors sense conveni col·lectiu o per a aquells treballadors que perceben algun tipus d'ajut assistencial.

Durant l'any 2001 i segons dades del Ministeri de Treball es tancaren a les Illes Balears 65 convenis col·lectius. D'aquests, 50 foren convenis d'empresa i la resta són convenis d'altres àmbits. Per al conjunt d'Espanya, el total de convenis signats fou de 4.021, dels quals el 72,9% foren convenis d'empresa (vegeu quadre II-21).

Els convenis a Balears afectaren 173.304 treballadors i 42.554 empreses.

Les Illes són una de les comunitats autònomes on es tancaren menys convenis col·lectius, l'1,6% del total de convenis signats al conjunt d'Espanya.

Si tenim en compte que segons dades de l'EPA, la població ocupada assalariada per al 2001 fou de 262.200 persones i les dades sobre convenis col·lectius registrats mostren que aquests afecten 173.304 treballadors, podem deduir que la cobertura de la negociació col·lectiva es mou prop del 66,1%. Per a Espanya aquest percentatge és lleugerament inferior, donat que els convenis afecten 7.605.854 treballadors, la qual cosa suposa una taxa de cobertura del 62,4%. De totes formes, aquestes dades, segons indica la Memòria del CES per a Espanya, s'han de considerar amb molta cautela. Per una banda, la xifra de treballadors afectats que recullen les estadístiques sobre convenis col·lectius requereix una certa depuració ja que en importants branques d'activitat s'adverteixen uns censos molt superiors a la seva ocupació total. Això és en bona mesura perquè en l'elaboració de les estadístiques sobre convenis col·lectius es computen treballadors més d'una vegada, a causa de l'existència de convenis de diferent àmbit territorial, fins i tot funcional, que recullen simultàniament un mateix col·lectiu laboral. D'altra banda, del col·lectiu assalariat recollit a l'EPA s'haurien d'excloure els ocupats públics la relació de treball dels quals no és laboral, sinó administrativa o estatutària, i per tant exclosa dels convenis col·lectius de treball.

La negociació col·lectiva per sectors d'activitat econòmica mostra com el major nombre de conveni s'aglutinen en el sector serveis (un 64,6%), seguit del sector industrial

QUADRE II-21

**Convenis, empreses i treballadors afectats i augment salarial pactat,
segons àmbit funcional per comunitat autònoma, 2001**

	Total convenis				Convenis d'empresa			Convenis d'altre àmbit		
	Convenis	Empreses	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment) salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Andalusia	542	148.245	887.314	3,79	400	47.575	2,74	142	839.739	3,85
Aragó	159	19.336	154.833	3,99	120	28.472	3,10	39	126.361	4,19
Astúries	109	20.398	105.833	3,41	81	12.261	2,70	28	93.572	3,51
Balears	65	42.554	173.304	3,52	50	5.932	2,86	15	167.372	3,54
Canàries	147	33.443	239.007	3,47	119	11.797	3,30	28	227.210	3,47
Cantàbria	100	7.882	54.285	3,27	75	10.480	3,16	25	43.805	3,29
Castella-La Manxa	181	22.602	173.751	3,67	117	15.128	2,82	64	158.623	3,75
Castella i Lleó	365	54.318	249.151	3,32	218	24.523	2,74	147	224.628	3,38
Catalunya	525	186.223	1.437.725	3,81	408	79.695	2,74	117	1.358.030	3,88
Com. Valenciana	311	63.768	576.444	3,35	193	28.729	2,84	118	547.715	3,37
Extremadura	61	15.798	79.737	3,72	38	9.447	2,43	23	70.290	3,89
Galícia	297	40.070	262.580	3,78	212	30.451	3,28	85	232.129	3,84
Madrid	241	56.281	470.252	3,57	209	75.184	2,59	32	395.068	3,76
Múrcia	74	12.246	103.014	4,40	41	3.252	3,22	33	99.762	4,44
Navarra	100	9.844	84.947	3,44	79	11.394	3,92	21	73.553	3,36
País Basc	313	25.219	281.778	4,35	245	36.436	3,53	68	245.342	4,47
La Rioja	39	4.001	25.080	3,51	25	3.847	2,61	14	21.233	3,68
Ceuta i Melilla	32	1.377	18.482	3,13	20	636	4,42	12	17.846	3,09
Interautonòmics	360	131.459	2.228.337	2,95	280	313.348	2,71	80	1.914.989	2,99
Total	4.021	895.064	7.605.854	3,48	2.930	748.587	2,82	1.091	6.857.267	3,55

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Estadísticas de convenios colectivos de trabajo.

(un 30,8%). Per al conjunt d'Espanya el sector serveis és també el que concentra major nombre de convenis, tot i que el percentatge és menor (58,1%) (vegeu quadre II-22).

Pel que fa al nombre de treballadors afectats, el sector serveis amb més de 126.002 treballadors, un 72,7% del total de treballadors afectats per convenis, és el que concentra més treballadors que tenen les seves condicions laborals regulades en conveni.

La mitjana relativa al nombre de treballadors per conveni ens indica la major o menor dimensió dels convenis segons els sectors d'activitat. S'observa clarament com la construcció és el sector que major dimensió té, ja que un sol conveni afecta 35.761 treballadors. Per contra, la menor dimensió es dona en el sector industrial.

QUADRE II-22

Convenis, empreses i treballadors afectats i augment salarial pactat per sector d'activitat, 2001

	Illes Balears			Total nacional		
	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Total	65	173.304	3,54	4.021	7.605.854	3,48
Agrari	2	3.060	2,00	84	472.655	4,04
No agrari	63	170.244	3,55	3.937	7.133.199	3,45
Indústria	20	8.481	4,65	1.536	2.297.694	3,40
Construcció	1	35.761	4,40	66	928.244	4,12
Serveis	42	126.002	3,23	2.335	3.907.261	3,31

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Estadísticas de convenios colectivos de trabajo.

L'augment salarial pactat a les Illes durant l'any 2001 fou del 3,54%, percentatge lleugerament superior al del conjunt de l'Estat on fou del 3,48%. Per sectors d'activitat a Balears, el sector industrial amb un 4,65% és el que experimenta un major augment salarial pactat. El segueix la construcció amb un 4,40%. Per al conjunt d'Espanya no es dona el mateix esquema que a les Illes, ja que és la construcció el sector amb un major increment (4,12%).

Si volem entrar més en detall i ens referim a les activitats econòmiques on s'han tancat més convenis, observam que les indústries manufactureres, amb 15, és l'activitat que n'aglutina major nombre. Segueix altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat, amb 12 convenis, i transport i comunicacions amb 11 (vegeu quadre II-23).

QUADRE II-23

**Convenis, treballadors afectats i augment salarial pactat
per secció d'activitat, 2001**

	Illes Balears			Total nacional		
	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)	Convenis	Treballadors	Augment salarial (%)
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	2	3.060	2,00	73	471.852	4,04
Pesca	-	-	-	11	803	4,13
Indústries extractives	2	51	2,23	58	18.791	2,75
Indústries manufactureres	15	7.968	4,77	1.346	2.250.537	3,42
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	3	462	2,94	132	28.366	2,70
Construcció	1	35.761	4,40	66	928.244	4,12
Comerç. Reparació de vehicles a motor i d'articles personals	3	35.091	3,25	441	1.281.863	3,43
Hostaleria	1	70.000	3,00	99	594.718	4,00
Transport, emmagatzemament i comunicacions	11	9.586	4,25	385	336.002	2,84
Intermediació financera	-	-	-	35	319.864	2,28
Activitats immobiliàries i de lloguer.						
Serveis empresarials	7	4.645	4,40	288	723.690	3,54
Administració pública. Defensa i Seguretat Social. Organismes extraterritorials	3	176	2,00	313	86.838	2,07
Educació	1	224	2,00	47	197.937	2,76
Activitats sanitàries i veterinàries.						
Serveis socials	4	4.347	3,66	144	166.704	3,47
Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat.						
Serveis personals	12	1.933	2,81	575	182.210	3,02
Llars que disposen de personal domèstic	-	-	-	8	17.435	2,95
Total	65	173.304	3,52	4.021	7.605.854	3,48

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials, Estadístiques de convenios colectivos de trabajo.*

1.9.2. LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA A BALEARS

a) Salaris.

En un estudi fet a les Balears per l'organització sindical UGT (vegeu quadre II-24), centrat en els convenis més importants de la comunitat autònoma, l'augment salarial estimat per trams és el següent:

QUADRE II-24

Convenis Treballadors		
Increment del 3%	1	300
Inferior al 3,7%	3	53.077
Entre el 3,8% i el 4,5%	8	103.254
Entre el 4,6% i el 5%	3	57.684
Més del 5,1%	3	8.600

Font: UGT.

D'aquest estudi es poden treure les següents conclusions:

- El 5,5% dels convenis estudiats, que afecten el 0,13% de treballadors, han pactat una millora d'un punt de poder adquisitiu respecte de la inflació inicial prevista. Com que s'ha disparat la inflació prevista pel Govern per a l'any 2001, s'ha produït una menor recuperació del poder adquisitiu dels treballadors afectats per aquest grup de convenis ja que no s'han inclòs en els seus textos clàusules de revisió salarial.
- El 16,66% dels convenis analitzats, que afecten un 23,81% de treballadors, estableix increments iguals o inferiors al 3,7%. Els increments pactats en aquest grup de convenis compleixen les recomanacions sindicals ja que en tots s'hi han recollit clàusules de revisió o d'actualització que garanteixen l'efectivitat dels increments salarials pactats.
- El 61,11% dels convenis, que afecten el 72,19% dels treballadors, arriba a un creixement salarial notable, superior al 3,8% i inferior al 5%. Aquestes pujades vénen motivades pel fet d'haver-se pactat increments de referència molt superiors a la inflació prevista i a la inclusió de clàusules de revisió o garantia salarial que garanteixen en tot cas la recuperació del poder de compra pactat¹⁷.
- En darrer lloc, el 16,66% dels convenis estudiats, que afecta el 3,85% dels treballadors, ha pactat un increment superior al 5,1%. Aquests alts increments són conseqüència, en uns casos de fortes mobilitzacions i, en altres, de l'efecte de la creació d'una nova unitat de negociació (Conveni de laboratoris de protètics dentals).

¹⁷ El 19,2% de treballadores afectades han aconseguit pujades salarials mitjanes d'un punt per damunt dels increments de referència pel reajustament de taules salarials basat en el principi d'"igual treball, igual salari" (neteja i hoteleria) i d'increment salarial per ajust de categories (transportos).

En suma, els increments salarials estudiats en els convenis sectorials analitzats han seguit les següents pautes:

- Una forta dispersió als resultats globals obtinguts.
- Una notable proporció dels convenis col·lectius amb acords salarials molt per damunt de la inflació prevista.
- Un seguiment majoritari de les recomanacions sindicals mitjançant la inclusió, o bé de clàusules de revisió salarial que garanteixen la recuperació del poder adquisitiu per la desviació de l'IPC amb efectes retroactius, o bé, de clàusules d'actualització salarial que garanteixen la posada al dia dels salaris sense efecte retroactiu.
- L'any 2001, i per segon any consecutiu, cap treballador afectat per convenis sectorials de Balears no perdrà poder de compra, ja que la majoria dels convenis amb salaris pactats per davall del 3% tenen garantida via clàusula de revisió millores salarials moderades per damunt de l'IPC entorn de les tres o quatre dècimes de mitjana.
- Els convenis amb increments pactats per damunt del 3,7% milloraran el poder dels treballadors, si bé de forma atenuada a causa del funcionament deficitari en alguns casos de les clàusules de revisió. La recuperació mitjana se situa entorn de quatre centèsimes.

b) Estabilitat.

De cada vegada més els convenis que tracten de contractació contemplen clàusules d'estabilitat en l'ocupació i de penalització a la contractació temporal.

c) Jornada.

El 90,9% dels convenis estableixen la jornada màxima en termes anuals. Aconseguen reduccions de jornada el 40% dels convenis, si bé les reduccions són de molt escassa quantia. La jornada anual mitjana pactada és de 1.784,63 hores a l'any (la jornada mitjana nacional és de 1.769,09 hores). Aquest fet demostra que la negociació col·lectiva ha obtingut, al llarg d'aquests anys, escassos resultats quant a reducció efectiva de la jornada. Des del 1984 fins al 2001 només ha disminuït un 1,9%.

d) Hores extraordinàries.

Es tracten en les quatre cinques parts dels convenis, que afecten el 42,6% dels treballadors. Aborden la qüestió de la seva supressió el 31,2% dels convenis, però només ho fan realment gairebé el 25%.

La compensació per temps lliure és abordada només pel 6,2% dels convenis.

El 93,7% dels convenis contempla la retribució de les hores extraordinàries. A més del 87,5% s'hi estableixen recàrrecs.

e) Seguretat i salut laboral.

En aquest apartat ens referim al desenvolupament i a l'adaptació que fan els convenis al seu àmbit d'aplicació de la Llei de prevenció de riscos laborals i reglaments d'aplicació.

Es poden trobar textos molt dispers a l'hora de tractar la seguretat i la salut dels treballadors als diferents convenis. Uns, només recullen les clàusules més tradicionals: reconeixements mèdics anuals, l'obligació de contractar pòlissa d'assegurança que cobreixi les diferents contingències una vegada aparegut el mal; altres convenis encara contemplen complements salarials per penalitat, toxicitat o perill, la minoria, la creació de comissions de seguretat i higiene, que fins ara no s'han desenvolupat, i una molt bona novetat és que es comença a detectar als nous convenis la creació de la figura del delegat sectorial de prevenció.

f) Previsió social complementària.

El 68,4% dels convenis de Balears recull compromisos de previsió social complementària (premis de jubilació), per la qual cosa, en funció a la normativa vigent (Llei 30/95 i RD 1588/99), és necessari iniciar els tràmits pertinents per negociar l'exteriorització dels compromisos per pensions, tot tenint en compte que l'actual pròrroga finalitza el 16 de novembre del 2002.

g) Complementos a les prestacions per incapacitat temporal.

El 90,9% dels convenis recull complements a les prestacions per incapacitat temporal (IT), en una o altra de les seves modalitats; en la majoria es complementa la prestació per la contingència d'accident de treball o malaltia professional i en la minoria es preveuen complements en tots els casos de baixa per incapacitat temporal.

h) Plus d'antiguitat.

El 54,54% dels convenis contempla complements salarials per fidelitat a l'empresa, "clàusules d'antiguitat", la resta han estat compensades per increments salarials o simplement han desaparegut.

1.10. SINISTRALITAT LABORAL

La nostra comunitat autònoma presenta l'índex d'incidència de sinistralitat laboral més alt de tot l'Estat. La rotació constant en els llocs de feina, l'eventualitat, la temporalitat, la manca de formació i l'incompliment de la Llei de prevenció de riscos laborals són els factors de risc més rellevants per a la salut i la seguretat dels treballadors a les Illes.

L'evolució de la sinistralitat durant l'any 2001 ha anat en consonància amb la dels darrers cinc anys, és a dir, en augment constant i sostingut, i s'ha assolit la xifra de 30.651 accidents, la qual cosa suposa un augment del 2,1% respecte de l'any anterior i un increment acumulat des de l'any 1996 d'un 70,2% (vegeu quadre II-25).

L'any 2001 ha estat un any dramàtic sobretot pel que fa als accidents mortals. Se

n'han registrat 23, amb un augment del 43,8% respecte de l'any anterior. D'altra banda, els accidents greus s'han incrementat en un 11,2% i els lleus en un 2%.

QUADRE II-25

**Accidents en jornada de treball, amb baixa, segons el grau de lesió.
 Balears 2000-2001**

	2000	2001	Variació	(%)
Lleus	29.729	30.321	592	2,0
Greus	276	307	31	11,2
Mortals	16	23	7	43,8
Total	30.021	30.651	630	2,1

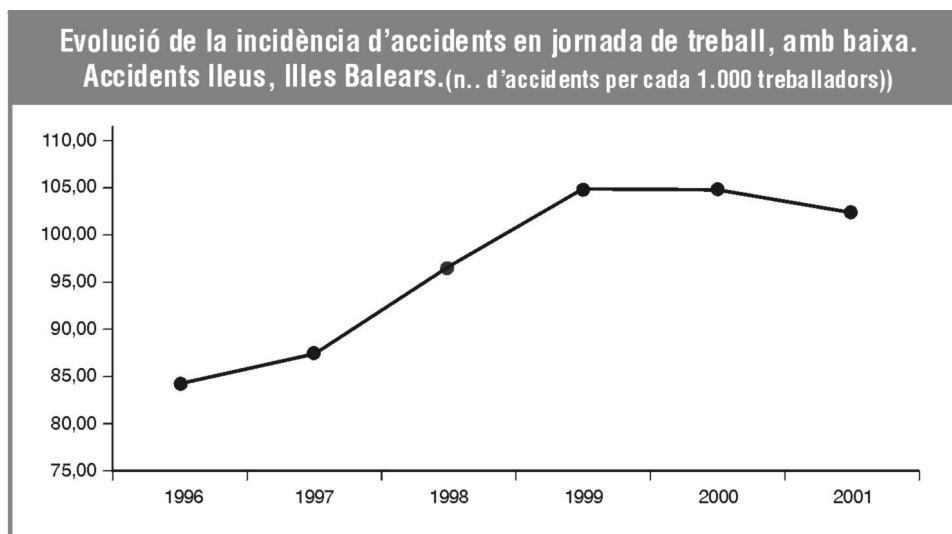
Font: Institut de Salut Laboral de les Illes Balears (ISLlB).

En termes d'incidència, és a dir, el nombre d'accidents amb relació a les persones exposades al risc o ocupades, l'evolució és lleugerament diferent, donat que en augmentar el nombre de persones ocupades disminueix l'índex d'incidència. Així, per al conjunt d'accidents i per a l'any 2001 l'índex d'incidència fou de 103,3 (per 1.000 treballadors), 2,6 punts inferior a l'any anterior.

Si feim referència al grau de lesió dels accidents, observam com l'índex d'incidència baixa sols en els accidents lleus i puja en el cas dels accidents greus i mortals (vegeu gràfic II-17, gràfic II-18 I gràfic II-19).

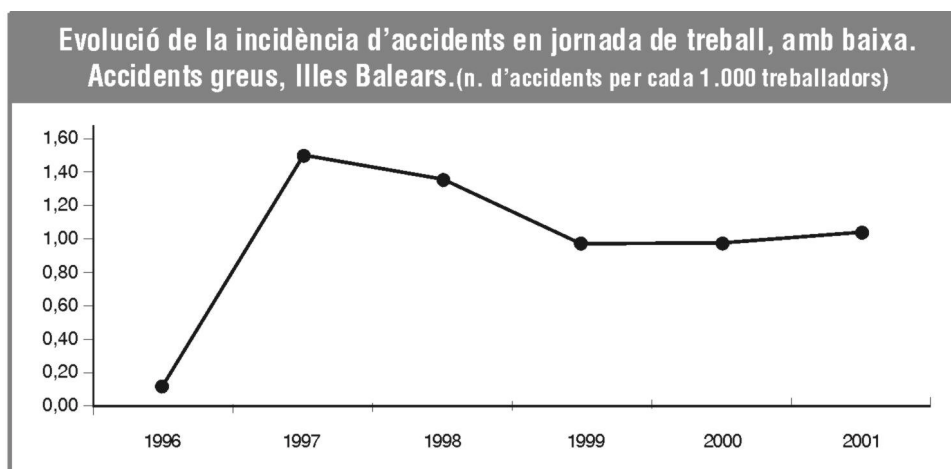
La distribució dels accidents per sectors econòmics presenta una forta concentració

GRÀFIC II-17

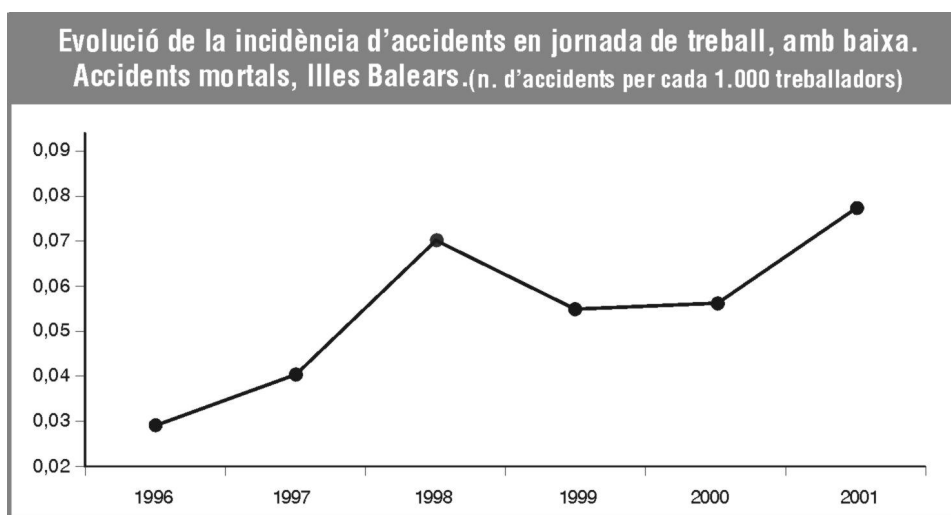
Font: Institut de Salut Laboral de les Illes Balears.

GRÀFIC II-18

Font: Institut de Salut Laboral de les Illes Balears.

GRÀFIC II-19

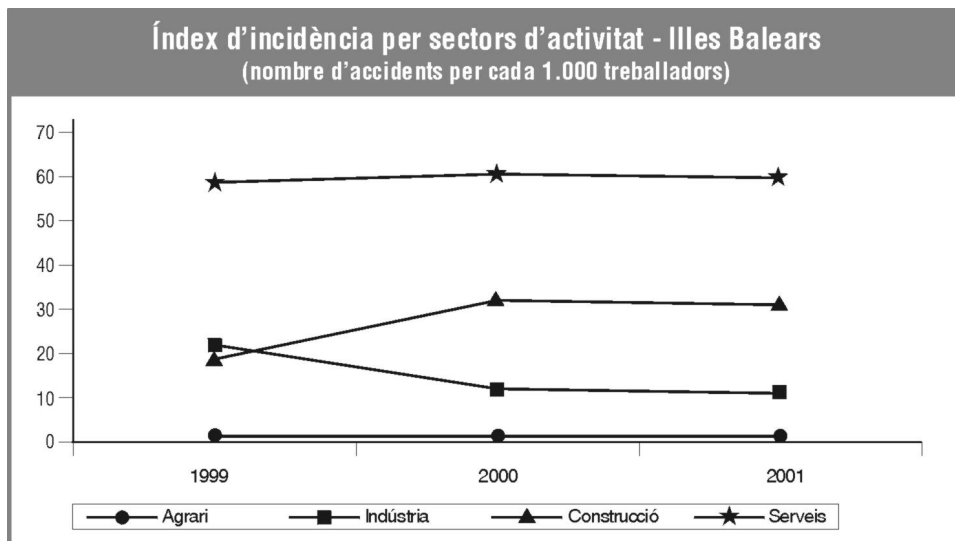

Font: Institut de Salut Laboral de les Illes Balears.

en el sector serveis, en concret suposen el 57,7% del total dels accidents de l'any 2001. El segon sector que concentra el major nombre d'accidents és la construcció, amb un 30,5% sobre el total dels accidents. Seguidament se situa el sector indústria amb un 10,8% i finalment el sector agrari que aglutina la resta, amb una mica més de l'1%. Aquests percentatges van estretament lligats a la mateixa estructura del mercat de treball balear. Els índexs d'incidència han baixat lleugerament en tots els sectors (vegeu gràfic II-20).

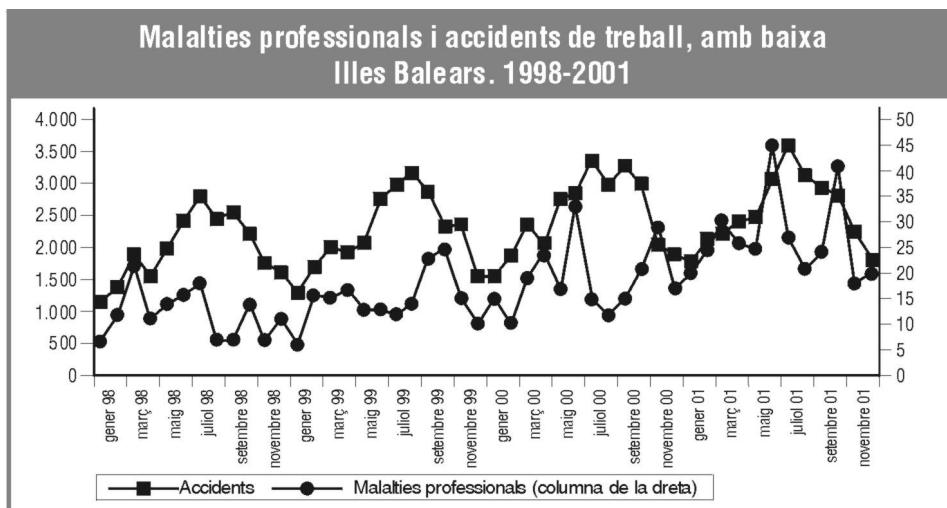
De la mateixa manera que els accidents, les malalties professionals mostren un caràc-

GRÀFIC II-20

Font: SOIB.

GRÀFIC II-21

Font: SOIB.

ter estacional, com podem observar al gràfic II-21. A l'estiu, el fet d'haver-hi un major nombre de treballadors ocupats fa que s'incrementin tant el nombre d'accidents com de malalties professionals.

Per fer front a aquesta situació s'ha posat en marxa el Pla d'acció sobre la sinistralitat i la salut laboral, que suposa passar d'uns recursos de 114.192,30 euros el 1999 a 30 milions d'euros el 2002 i passar de 130 expedients sancionadors derivats d'actes de la

Inspecció de Treball, iniciats per incompliments de la normativa en matèria de prevenció de riscos laborals el 1999, a 683 el 2001. L'import d'aquests expedients ha passat d'1,6 milions d'€ el 1999 a 3,1 milions d'€ el 2001.

1.11. CONFLICTIVITAT LABORAL

Les vagues registrades al conjunt del territori espanyol l'any 2001 varen ser 674. Respecte de l'any 2000 es dona una reducció del nombre de vagues en 53, així també el nombre de participants i jornades no treballades es reduïren respecte de l'any anterior. També davallaren l'any 2001 els centres de treball implicats en les vagues, que passaren de 578.672 l'any 2000 a 113.708, i també ho feren les plantilles implicades, que es reduïren a 1,9 milions de treballadors censats enfront dels 5,3 milions de l'any 2000 (vegeu quadre II-26).

QUADRE II-26

Vagues duites a terme segons principals característiques Espanya. 1992-200

	Vagues Participants		Jornades no treball.	Centres de treball convocats		Centres de treball implicats	
	Milers	Milers	Milers	Nombre	Plantilla-milers	Nombre	Plantilla-milers
1992	1.296	5.170	6.247	1.469.859	14.325	1.149.687	12.785
1993	1.131	997	2.013	166.219	2.059	112.528	1.732
1994	890	5.428	6.255	1.083.492	13.478	886.848	11.595
1995	866	570	1.443	76.614	1.363	70.461	1.214
1996	807	1.078	1.553	108.035	3.088	72.924	2.750
1997	709	631	1.790	167.064	1.670	117.833	1.413
1998	618	672	1.264	118.642	1.907	56.695	1.494
1999	739	1.125	1.478	91.388	2.463	70.333	2.006
2000	727	2.061	3.577	722.129	6.097	578.672	5.381
2001	674	1.041	1.678	393.373	4.569	113.708	1.986

Font: MTAS.

La conflictivitat laboral s'expressa també a través dels conflictes plantejats davant els òrgans administratius de conciliació i mediació. La conciliació suposa per a les parts, amb participació de l'Administració pública, un intent obligatori i previ a la via jurisdiccional social, de consecució d'un acord lliure i pactat que posi fi a una controvèrsia derivada del contracte de treball; per altre banda la mediació implica una actuació encaminada a aconseguir la solució de conflictes laborals, a través de les propostes formulades per un tercer (vegeu epígraf 1.14. Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears d'aquest capítol).

A les Balears es varen registrar l'any 2001 un total 13 conciliacions col·lectives, enfront de les 27 de l'any 2000. No obstant això, el nombre de conciliacions individuals de l'any 2001 és superior al de l'any 2000 en 541 (vegeu quadre II-27).

QUADRE II-27

Conciliacions col·lectives, Illes Balears. 1995-2001

	Conciliacions individuals			Conciliacions col·lectives			
	Acabades	en matèria d'acomiadament, acabades	en matèria d'acomiadament, amb avinença	Quantitats acordades en acomiadaments	Acabades	Treballadors afectats per C. acabades	Empreses afectades per C. acabades
	Milers d'euros						
1995	8.487	4.472	2.816	26.749	23	2.736	23
1996	8.995	4.854	3.031	32.697	21	2.821	21
1997	8.509	4.684	3.150	40.514	35	6.269	35
1998	8.253	4.972	3.439	30.038	15	3.010	15
1999	8.751	5.028	3.550	30.615	5	1.165	5
2000	8.879	5.505	4.055	35.807	27	8.521	27
2001	9.420	6.443	4.650	45.286	13	4.275	13

Font: MTAS.

1.12. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

L'estratègia de promoció econòmica i desenvolupament local que la Conselleria de Treball i Formació posa en marxa es basa en els principis que la Comissió Europea dicta per aplicar les polítiques actives d'ocupació i que, ja el 1994, recomanava actuacions arrelades al territori i al seu teixit social com a escenari favorable per crear ocupació, ja que les actuacions es realitzen a partir d'una realitat concreta que és la de les condicions econòmiques i socials d'un territori determinat.

Posteriorment, a la cimera celebrada a Luxemburg el novembre del 1997, es continuà considerant que l'àmbit territorial local és el més adequat per aconseguir que l'aplicació de les polítiques actives aconseguixi millors resultats.

L'abril del 2000, la Comissió Europea presenta una comunicació anomenada "Actuación local a favor del empleo. Una dimensión local para la Estratègia Europea de Empleo", que estableix un nou marc en matèria de polítiques d'ocupació. En aquesta comunicació s'incideix de manera especial en el reconeixement del paper dels actors locals per als quals es demana suport, i en la utilització dels seus coneixements i de la seva capacitat per identificar les possibilitats d'ocupació en el seu àmbit d'actuació. Les entitats locals guanyen importància en la creació d'ocupació com a impulsores i dinamitzadores de l'activitat econòmica en el seu territori, i també com a oferidores de serveis i generadores potencials d'ocupació, ja que són les que gestionen l'espai on els habitants desenvolupen la seva activitat quotidiana.

Així mateix, els nous reglaments dels fons estructurals exigeixen als estats membres

un increment de la cooperació, tant amb les autoritats regionals i locals com amb la resta d'autoritats competents, i amb els agents econòmics i locals del territori per dur endavant les polítiques d'ocupació.

És per tot això que les actuacions de la Conselleria de Treball i Formació es duen a terme tot partint d'un enfocament territorial, amb un instrument concret per aplicar-les, que són els pactes territorials d'ocupació, i amb el suport dels tècnics de les agències de desenvolupament.

1.12.1. ELS PACTES LOCALS COM A NOU INSTRUMENT DE CONCERTACIÓ

Els pactes locals són una resposta comunitària al fenomen de la globalització. El procés de globalització implica, entre altres coses, una major competitivitat i el trasllat d'empreses cap a zones on la mà d'obra és més barata. Els pactes territorials aposten, en canvi, per garantir l'ocupació i el desenvolupament, estable i a llarg termini, a nivell local.

La iniciativa de posar en marxa i organitzar el pacte ha de ser de l'autoritat pública local que ha de convidar totes les institucions i entitats d'un territori perquè conformin un mateix mercat de treball i acordin la seva col·laboració per elaborar el pacte.

El pacte podrà ser subscrit per associacions empresarials i professionals, centrals sindicals, empreses establertes en el territori, altres entitats locals, centres de formació de tots els nivells, associacions i qualsevol altra entitat pública o privada.

Aquesta implicació podrà ser per al pacte en conjunt o per participar en algunes de les accions.

El pacte serà presentat per un interlocutor, que podrà ser un municipi, una mancomunitat, un consell, una agència de desenvolupament, etc.

La preparació per elaborar el pacte consisteix en una sèrie de reunions entre els interlocutors, amb la finalitat de:

- Analitzar els problemes de l'atur, i en concret, les causes específiques de l'atur, els punts forts i febles del territori i els mitjans que haurien d'aplicar-se per millorar la situació i fomentar la creació de llocs de feina.
- Millorar els mètodes de mesura i anàlisi de la situació laboral, així com els sistemes d'avaluació de les polítiques aplicades.
- Inventariar i analitzar les iniciatives innovadores o experiències pilot que puguin tenir una incidència important en la creació d'ocupació.
- Dissenyar nous models de cooperació o concertació entre els diferents participants.
- Inventariar els marges de maniobra i els mitjans que pot aportar cada participant.
- Arribar a un consens per concretar propostes d'actuació.

Una vegada començat el procés, s'elaborarà un document en forma de Pacte territorial, en el qual es recolliran les anàlisis dutes a terme, els compromisos concrets de cada participant i les propostes concretes d'actuació.

D'aquesta forma, el Pacte és el resultat d'un debat que finalitza amb un acord publicat en un document estratègic i acompanyat de compromisos operatius o financers.

Aquest document conté els objectius principals i els resultats quantificats prevists, així com una definició dels grups als quals s'adreça i de les zones específiques d'actuació. Les mesures previstes han de ser tan concretes com sigui possible. En una perspectiva més àmplia, aquesta iniciativa haurà de permetre identificar els possibles obstacles a nivell de legislacions laborals i d'ocupació.

Així doncs, si prenem el Pacte per a l'ocupació com un referent constant, des del seu desplegament s'han signat 9 pactes locals pels agents socials, organitzacions socials i sectorials:

Calvià, signat el 26 d'octubre del 2000, 2000-2003

Palma, signat el 28 d'abril del 2000, 2000-2003

Menorca, signat el 28 d'abril del 2000, 2000-2003

Eivissa-Formentera, signat el 23 de juny del 2000, fins a 31 de maig de 2003

Mallorca, signat el 26 d'octubre del 2000, 2000-2003

Mancomunitat del Pla de Mallorca, signat el 21 de maig del 2001, 2001-2003

Mancomunitat del Nord de Mallorca, signat el 25 de juliol del 2001, 2001-2003

Mancomunitat del Raiguer, signat l'1 d'agost del 2001, 2001-2004

Felanitx, signat el 17 d'agost del 2001, 2001-2003

1.12.2. AJUTS PER AL FOMENT DE L'OCUPACIÓ

Recollim a aquest epígraf un resum elaborat per la Conselleria de Treball i Formació sobre els ajuts per al foment d'ocupació. La normativa que regula aquests ajuts és la següent:

- 1) *Ajuts per fomentar l'ocupació a les empreses:*

- Ordre per la qual s'estableixen les bases de concessió de subvencions públiques per fomentar el desenvolupament local i impulsar els projectes i empreses qualificades com I+O. (Ordre de 15 de juliol del 1999, BOE núm. 182, de 31 de juliol). Són subvencions dirigides a generar ocupació a través de la concessió d'ajuts i subvencions per projectes i empreses qualificats com I+O (Innovació i Ocupació).
- Reial decret pel qual es regula l'ocupació selectiva i les mesures del foment de l'ocupació dels treballadors discapacitats. (Reial decret 1451 d'11 de maig del 1983, BOE núm. 133, de 4 de juny). Subvencions dirigides a generar ocupació a través

de la concessió d'ajuts i subvencions per a empreses que contractin per temps indefinit i en jornada completa treballadors discapacitats, juntament amb les cooperatives de treball associat que incorporin treballadors discapacitats com a socis.

- Ajuts públics a projectes dirigits a crear ocupació en els nous jaciments d'ocupació. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 42, de 6 d'abril). Subvencions dirigides a promoure projectes de suport a la creació de nous llocs de feina, en el marc de les ocupacions que s'han englobat sota el terme de nous jaciments d'ocupació i que es concentren en unes determinades activats.
  - Ajuts públics per afavorir la inserció laboral de les dones i la conciliació de la vida laboral i familiar. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 38, de 28 de març). Subvencions dirigides a les empreses que contractin dones desocupades per substituir treballadors que s'hagin acollit a reduccions de jornada en l'exercici del dret que els confereix l'article 37.5 del Reial decret legislatiu 1/1995, de 24 de març, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels treballadors.
  - Ajuts públics destinats al foment de la integració laboral de minusvàlids en centres especials d'ocupació i feina autònoma. (Ordre de 20 de març del 2002, BOIB núm. 45, de 13 d'abril). Subvencions dirigides als centres especials d'ocupació per facilitar la integració laboral dels minusvàlids mitjançant subvencions.
  - Ajuts públics per fomentar l'ascens professional de la dona. (Ordre de 10 d'abril del 2002, BOIB núm. 51, de 27 d'abril). Subvencions per incentivar l'ascens professional estable de les dones en categories, grups, nivells retributius o llocs de feina en els quals hi hagi un menor índex d'ocupació femenina, i de les dones treballadores per compte d'altri en l'àmbit de les Illes Balears.
  - Ajuts públics per incentivar la creació d'ocupació a través de la reordenació del temps de feina, de la reducció de les hores extraordinàries i per aplicació de la Llei de conciliació de la vida familiar i laboral. (Ordre de 17 d'abril del 2002, BOIB núm. 55, de 6 d'abril). Subvencions per incentivar la contractació indefinida per compte d'altri, a temps complet o a temps parcial -que inclogui les feines fixes discontinües- que es realitza a conseqüència d'acords o pactes voluntaris que són subscrits per l'empresa i la representació legal dels treballadors.
- 2) *Ajuts de suport als treballadors i nous emprenedors:*
- Ordre per la qual s'estableixen les bases de concessió de subvencions públiques per fomentar el desenvolupament local i impulsar els projectes i empreses qualificades com I+O. (Ordre de 15 de juliol de 1999, BOE núm. 182, del 31 de juliol). Subvencions dirigides a generar ocupació a través de la concessió d'ajuts i subvencions per projectes i empreses qualificades com I+O (Innovació i Ocupació).
  - Ordre per la qual s'estableixen les bases reguladores de la concessió de subvencions consistents en l'abonament, als treballadors que facin ús del dret previst en l'article 1 del RD 1044/1985, de 19 de juny, de quotes a la Seguretat Social, segons disposa l'article 4.2 del RD, modificat per la Llei 22/92, de 30 de juliol. (Ordre de

- 12 d'abril del 1994, BOE núm. 106, de 4 de maig). Subvencions dirigides a realitzar activitats professionals com a socis treballadors d'una cooperativa de treball associat o societat de caràcter laboral i a treballadors autònoms minusvàlids.
- Ajuts públics per afavorir la inserció laboral de les dones i la conciliació de la vida laboral i familiar. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 38, de 28 de març). Subvencions dirigides a treballadors que redueixin la seva jornada a la meitat, en exercici del dret que confereix l'article 37.5 del Reial decret legislatiu 1/1995, de 24 de març, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels treballadors.
  - Ajuts públics previs a la jubilació ordinària en el sistema de la Seguretat Social a treballadors afectats per reestructuració d'empreses. (Ordre de 7 de març del 2002, BOIB núm. 32, de 14 de març). Subvenció dirigida a establir determinades compensacions prèvies a la jubilació ordinària en el sistema de la Seguretat Social a treballadors afectats per la reestructuració d'empreses.
  - Ajuts públics a projectes dirigits a crear ocupació en els nous jaciments d'ocupació. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 42, de 6 d'abril). Subvencions dirigides a promoure projectes de suport a la creació de nous llocs de feina, en el marc de les ocupacions que s'han englobat sota el terme de nous jaciments d'ocupació.
  - Ajuts públics destinats a fomentar la integració laboral de minusvàlids en els centres especials d'ocupació i feina autònoma. (Ordre de 20 de març del 2002, BOIB núm., 45, de 13 de març). Subvencions dirigides a facilitar la integració laboral dels discapacitats mitjançant subvencions.
  - Ajuts públics per promoure l'ocupació autònoma. (Ordre de 21 de març del 2002, BOIB núm. 44, d'11 d'abril). Subvencions dirigides a promoure l'ocupació autònoma per finançar els projectes que facilitin constituir-se en treballadors autònoms o per compte propi a les persones inscrites com a desocupades en les oficines del servei públic d'ocupació.
- 3) *Ajuts a entitats locals, organismes autònoms, empreses públiques, ...:*
- Ordre per la qual s'estableixen les bases de concessió de subvencions públiques per fomentar el desenvolupament local i impulsar els projectes i empreses qualificades com I+O. (Ordre de 15 de juliol del 1999, BOE núm. 182, de 31 de juliol). Subvencions dirigides a generar ocupació a través de la concessió d'ajuts i subvencions.
  - Ajuts públics a projectes dirigits a crear ocupació en els nous jaciments d'ocupació. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 42, de 6 d'abril). Subvencions dirigides a promoure projectes de suport a la creació de nous llocs de feina, en el marc de les ocupacions que s'han englobat sota el terme de nous jaciments d'ocupació.
  - Ajuts per desplegar el Pla d'inserció laboral en el marc dels plans locals d'ocupació en col·laboració amb entitats locals en l'àmbit de les Illes Balears. (Ordre de 19 de

març del 2002, BOIB núm. 42, de 6 d'abril). Ajuts per fomentar que les entitats insulars i locals contractin treballadors desocupats per executar projectes de titularitat local que tinguin per finalitat executar, ampliar, remodelar infraestructures o per prestar serveis que afavoreixin el desenvolupament local, mediambiental, de benestar social, cultural i d'oci en el marc dels plans locals d'ocupació, així com les accions complementàries a les accions esmentades. Aquests contractes han de derivar del desplegament dels pactes esmentats, acordats prèviament entre els agents socials i les entitats locals.

- Ajuts públics per desenvolupar la xarxa d'informació laboral, per l'any 2002. (Ordre de 22 d'abril del 2002, BOIB núm. 55, de 7 de maig). Subvencions dirigides als ajuntaments i a les mancomunitats de municipis de les Illes Balears que mantinguin serveis d'informació jove reconeguts com a membres de la Xarxa Infojove, per desenvolupar una xarxa d'informació especialitzada en temes laborals.
- 4). *Ajuts a entitats sense ànim de lucre:*
  - Ajuts públics per a projectes dirigits a crear ocupació en els nous jaciments d'ocupació. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 42, de 6 d'abril). Subvencions dirigides a promoure projectes de suport a crear nous llocs de feina, en el marc de les ocupacions que s'han englobat sota el terme de nous jaciments d'ocupació.
- 5). *Ajuts per agents socials signants de pactes locals d'ocupació:*
  - Ajuts per desplegar el Pla d'inserció laboral en el marc dels plans locals d'ocupació en col·laboració amb entitats locals en l'àmbit de les Illes Balears. (Ordre de 19 de març del 2002, BOIB núm. 42, de 6 d'abril). Subvencions per contractar personal de suport, seguiment i control de les accions objecte de subvenció d'aquesta ordre, i d'aquelles que derivin del desplegament dels pactes locals d'ocupació.
- 6). *Ajuts actuacions formatives:*
  - Ordre per la qual es regulen el programa d'escoles taller i cases d'oficis i les unitats de promoció i desenvolupament i s'estableixen les bases reguladores de la concessió de subvencions públiques als programes mencionats. (Ordre de 14 de novembre del 2001, BOE núm. 279, de 21 de novembre). Les escoles taller i cases d'oficis es configuren com un programa mixt d'ocupació i formació amb l'objectiu de millorar l'ocupabilitat dels joves menors de 25 anys per facilitar-los la inserció laboral. Les obres o serveis d'interès social que es desenvolupin en les escoles taller o cases d'oficis han de possibilitar als alumnes treballadors la realització d'un treball efectiu que, juntament amb la formació professional ocupacional rebuda, els faciliti una qualificació professional i afavoreixi la seva inserció laboral. També podran promoure unitats de promoció i desenvolupament.
  - Ordre per la qual es desplega el RD 282/1999, de 22 febrer, per la qual s'estableix el programa de tallers ocupacionals i s'estableixen les bases reguladores de la concessió de subvencions públiques del programa esmentat. (Ordre de 14 de novembre del 2001, BOE núm. 279, de 21 de novembre). Els tallers ocupacionals es configuren com un programa mixt d'ocupació i formació, tenen per objecte millo-

rar l'ocupabilitat dels aturats de 25 anys o més amb dificultats d'inserció laboral o que estiguin determinats com a col·lectiu preferents d'actuació. Les entitats promotores, sense ànim de lucre, han de ser competents per executar les obres i els serveis corresponents i han de disposar de la capacitat tècnica i gestió suficients. Aquestes entitats són les següents: òrgans, organismes autònoms i altres ens públics de l'Administració general de l'Estat i entitats amb competències en matèria de promoció, consorcis, associacions, fundacions i altres entitats.

- Ordre per la qual les entitats i els centres col·laboradors del Pla FIP són convocats a participar en la programació anual de cursos corresponents a l'any 2002. (Ordre de 28 de desembre del 2001, BOIB núm. 31, de 12 de març). Normativa que defineix i estableix el procediment i terminis de presentació de sol·licituds perquè els centres col·laboradors del Pla FIP presentin les sol·licituds d'inclusió dels seus cursos en la programació corresponent a l'any 2002. Els cursos han d'anar dirigits a treballadors desocupats.
- 7). *Altres recursos:*
  - Reial decret pel qual es regulen les agències de col·locació sense fins lucratiu i els serveis integrats per a l'ocupació. Ordre per la qual es regulen, en desplegament del títol II del RD 735/1995, de 5 de maig, les agències de col·locació sense fins lucratiu i els serveis integrats per a l'ocupació, els plans de serveis integrats per a l'ocupació i els convenis amb les entitats associades dels serveis integrats per a l'ocupació. (Ordre de 10 d'octubre del 1995, BOE núm. 249 de 18 d'octubre). Poden tenir la condició d'agència de col·locació les persones físiques o jurídiques que actuïn sense fins lucratiu. Les agències de col·locació es configuren com a entitats col·laboradores del servei públic d'ocupació en la intermediació en el mercat de treball i tenen com a finalitat ajudar els treballadors a trobar ocupació i els ocupadors a contractar els treballadors apropiats per satisfer les seves necessitats.

1.12.3. XARXA PÚBLICA SERVEIS D'ORIENTACIÓ DEL SOIB

La xarxa pública d'orientació s'estructura en dos tipus de serveis d'orientació: els generals i els específics.

Serveis d'orientació generals: són els serveis d'orientació que tenen un àmbit territorial d'actuació concret, aquests serveis van adreçats a tot tipus de col·lectius, especialment a joves i adults en situació d'atur, dones i treballadors ocupats.

Serveis d'orientació específics: als serveis específics es poden diferenciar diversos serveis depenent del col·lectiu que atenguin i de les actuacions que duguin a terme, així doncs, trobarem serveis d'assessorament per a la creació d'empreses, serveis adreçats a persones amb discapacitat i serveis d'orientació dirigits a persones amb riscos d'exclusió sociolaboral (immigrants, persones amb problemes de drogodependència, població penitenciària, beneficiaris de renda mínima d'inserció...). Aquests serveis d'orientació no actuen en un àmbit territorial concret.

La distribució d'aquests serveis per illes és la següent:

Mallorca

Serveis d'orientació generals. A l'illa de Mallorca hi ha 17 serveis generals, dels quals el 70,6% és gestionat pels agents socials i la resta, el 29,4%, per institucions territorials.

Serveis específics per a l'eix 2 (reforç a la capacitat empresarial). Hi ha 4 serveis específics gestionats per entitats privades.

Servei específic per a col·lectiu universitari en situació d'atur. Es compta amb un servei específic gestionat per la Universitat de les Illes Balears.

Serveis específics per a l'eix 7, mesura 1 (reforçar la inserció de les persones amb discapacitat en el mercat laboral). Dins aquest eix es treballa amb diferents col·lectius entre els quals destaquem:

- persones amb discapacitat: hi ha 7 serveis d'orientació per a aquest col·lectiu. 4 gestionats per entitats privades que treballen exclusivament amb persones amb discapacitat i la resta per institucions territorials.

Serveis específics per a l'eix 7, mesura 2 (proposar oportunitats d'integració a col·lectius amb risc d'exclusió del mercat laboral).

- per al col·lectiu en general hi ha 4 serveis d'orientació (2 entitats privades i 2 institucions territorials).
- Per al col·lectiu de joves, trobam 2 serveis d'orientació destinats a aquest col·lectiu. I a la vegada, per als joves amb especials necessitats educatives, s'ha constituït un servei d'orientació.
- Per a les dones, es compta amb un sol servei d'orientació.
- Per a persones immigrants, hi ha 5 serveis d'orientació. Tots són gestionats per agents socials, en aquest cas sindicats.
- Per a població penitenciària, trobam un servei d'orientació gestionat per una entitat privada.

Menorca

Serveis d'orientació generals. A l'illa de Menorca, trobam 9 serveis d'orientació general dels quals el 66,7% és gestionat per agents socials i la resta per institucions territorials, més concretament pel Consell Insular de Menorca.

Servei d'orientació per a la creació d'empreses. Hi ha 4 serveis destinats a orientar treballadors que vulguin crear la seva pròpia empresa. Totes les entitats són privades.

Servei d'orientació per a col·lectius amb risc d'exclusió per al col·lectiu en general. Destaquen 2 serveis de la mateixa entitat privada.

- Per a persones immigrants. Hi ha dos serveis d'orientació destinats a les persones immigrants, tots dos gestionats per agents socials (sindicats).

Eivissa-Formentera

Serveis d'orientació generals. A les illes d'Eivissa i Formentera es comptabilitzen 4 serveis generals gestionats per agents socials (patronals i sindicats).

Serveis d'orientació per a la creació d'empreses. Ens trobam amb 3 serveis d'orientació destinats a la tutorització de la creació d'empreses. Tots els serveis són gestionats per agents socials (patronal).

Serveis d'orientació per persones amb discapacitat. Hi ha 2 serveis d'orientació per a aquest col·lectiu específic. Com passa a la resta d'illes, es gestionen a través d'entitats que treballen específicament amb aquest col·lectiu.

Serveis d'orientació per a col·lectius amb risc d'exclusió. Es compten 2 serveis que fan orientació amb el col·lectiu de persones amb risc d'exclusió. Un és gestionat per un agent social i l'altre per una institució territorial.

- Per a persones immigrants. Hi ha destinats 2 serveis d'orientació gestionats per agents socials (sindicats).

1.13. FORMACIÓ

1.13.1. PLA ENLLAÇ

El Programa operatiu de l'Objectiu 3 de la comunitat autònoma de les Illes Balears per al període 2000-2006 té com a objectiu crear ocupació, tot mantenint les directrius de creixement de l'ocupació i de reducció de les taxes d'atur. El seu plantejament és coherent amb el marc polític de referència, amb el Pla nacional per a l'ocupació (PNAE) i amb el Reglament del Fons Social Europeu.

A partir de la posada en marxa del programa operatiu per a la comunitat autònoma de les Illes Balears que s'integra en les intervencions estructurals comunitàries per a l'Objectiu 3 a Espanya, per al període d'1 de gener del 2000 a 31 de desembre del 2006, s'inicia el pla Enllaç a les Balears.

En el Pla financer del Programa operatiu hi ha prevista una inversió de 11.819.885.736 de ptes. al llarg del període 2000-2006, de les quals la comunitat autònoma de les Illes Balears n'aportarà 6.557.850.285 i e l'FSE 5.262.035.451.

Els programes formatius de les Illes Balears, inclosos dins l'Objectiu 3 de l'FSE, contribueixen al desenvolupament de l'ocupació i impulsen l'ocupacionalitat, l'esperit d'empresa, l'adaptabilitat, la igualtat d'oportunitats i la inversió en recursos humans. Aquests programes s'han d'inscriure en algun dels eixos següents i han de comptar amb les mesures que s'hi preveuen:

EIX 1: inserció i reinserció ocupacional dels desocupats.

Mesura 1: oferir als desocupats possibilitats d'inserció al mercat laboral.

Mesura 3: oferir vies d'inserció professional als joves.

EIX 2: reforç de la capacitat empresarial.

Mesura 1: afavorir la generació de noves activitats que permetin la creació d'ocupació.

EIX 3: reforç de l'estabilitat de l'ocupació.

Mesura 1: assegurar l'actualització del nivell de competència dels treballadors.

Mesura 2: sostenir la consolidació de la feina existent.

Mesura 3: fomentar els processos de modernització de les organitzacions públiques i privades que afavoreixin la creació i l'estabilitat de l'ocupació.

EIX 5: reforç del potencial humà en investigació, ciència i tecnologia.

Mesura 1: donar suport a la inversió en capital humà dins l'àmbit de la investigació, la ciència i la tecnologia; i a la transferència de coneixements cap al sector productiu.

EIX 6: participació de les dones en el mercat laboral.

Mesura 1: millorar l'ocupabilitat de les dones.

Mesura 2: fomentar l'activitat empresarial de les dones.

Mesura 3: combatre la segregació horitzontal i vertical, així com la discriminació salarial i afavorir la conciliació de la vida familiar i laboral.

EIX 7: integració laboral de les persones amb dificultats especials.

Mesura 1: reforçar la inserció de les persones discapacitades en el mercat laboral.

Mesura 2: proposar oportunitats d'integració a altres col·lectius amb risc d'exclusió del mercat laboral.

EIX 8: foment i suport a les iniciatives de desenvolupament local.

Mesura 1: donar suport a les iniciatives locals que contribueixin a la generació d'ocupació.

L'evolució de les inversions fetes en matèria de formació professional ocupacional a través dels diferents programes operatius des de l'any 1994 fins al 2001, experimenta un fort creixement (vegeu quadre II-28).

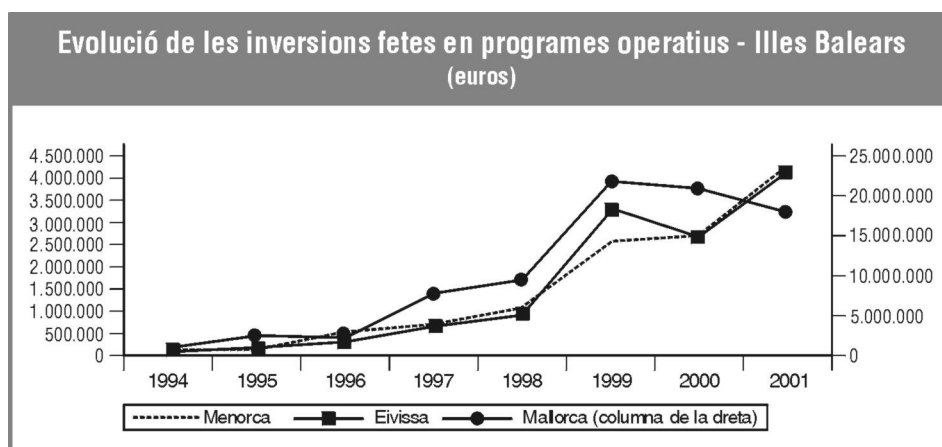
QUADRE II-28

Evolució de les inversions fetes en els programes operatius 1994-2001

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Institucions territorials	38.021	-	141.837	429.190	1.712.249	2.172.523	4.891.640	4.203.772
Agents socials	535.884	1.110.880	1.501.985	2.914.852	2.117.402	4.063.269	6.020.150	6.713.706
Altres entitats	515.274	1.689.720	1.444.188	5.687.397	7.792.116	21.465.097	15.417.119	15.405.610
Total	1.089.179	2.800.600	3.088.010	9.031.439	11.621.767	27.700.889	26.328.909	26.323.088

Font: Conselleria de Treball i Formació.

GRÀFIC II-22

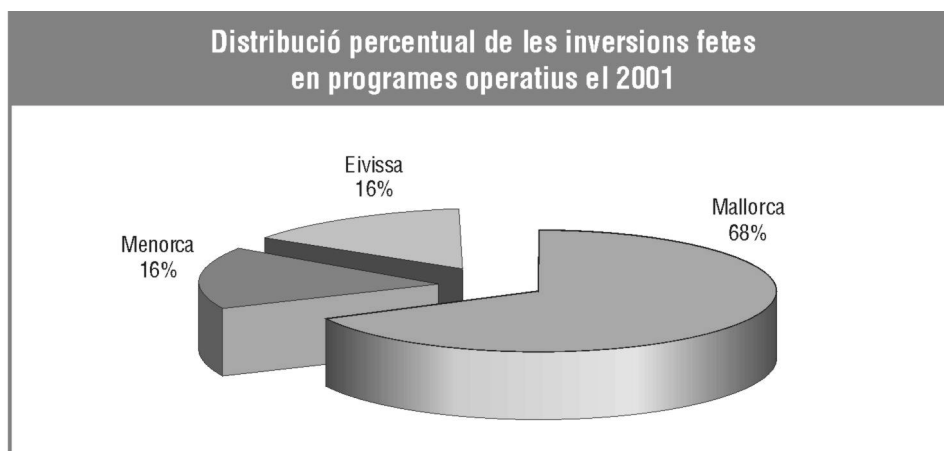

Font: Conselleria de Treball i Formació.

No obstant això, si es comparen les dades del 2001 amb les de l'any 1999 (últim any corresponent al Programa operatiu 1994-1999) hi ha una reducció del 5% amb relació a la despesa efectuada en matèria d'accions formatives. Per illes, Mallorca és la que experimenta la major davallada (un 18%) respecte de l'any 1999. En canvi, Menorca és la que rep més inversió de l'FSE i amb un augment del 66% se situa per davant d'Eivissa-Formentera amb un 26,2%. (vegeu gràfic II-22).

La distribució de la inversió feta durant l'any 2001 per illes, ens diu que tant Menorca com Eivissa-Formentera reberen el 16% respectivament sobre el total de la inversió realitzada durant aquest any; Mallorca rebé el 68% (vegeu quadre II-29 i gràfic II-23).

GRÀFIC II-23

Font: Conselleria de Treball i Formació.

QUADRE II-29

Inversions fetes en els programes operatius per illes, 2000-2001

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Total
Institucions territorials	3.337.321	921.138	620.530	4.878.989
Agents socials	4.457.558	654.429	781.128	5.893.115
Altres entitats	13.176.310	1.102.667	1.277.829	15.556.806
Total	20.971.189	2.678.234	2.679.487	26.328.910

Font: Conselleria de Treball i Formació.

Si observam la distribució d'aquesta inversió per al conjunt d'entitats a les quals s'han finançat accions formatives al llarg del 2001, veim com el 58% del total d'inversió s'ha destinat a entitats privades. El 26% es destina a cursos realitzats pels agents socials (sindicats i patronals), dels quals el 56,2% correspon a la patronal –PIMEB i CAEB- i el 43,8% als sindicats –UGT i CCOO- (vegeu quadre II-30 i gràfic II-24).

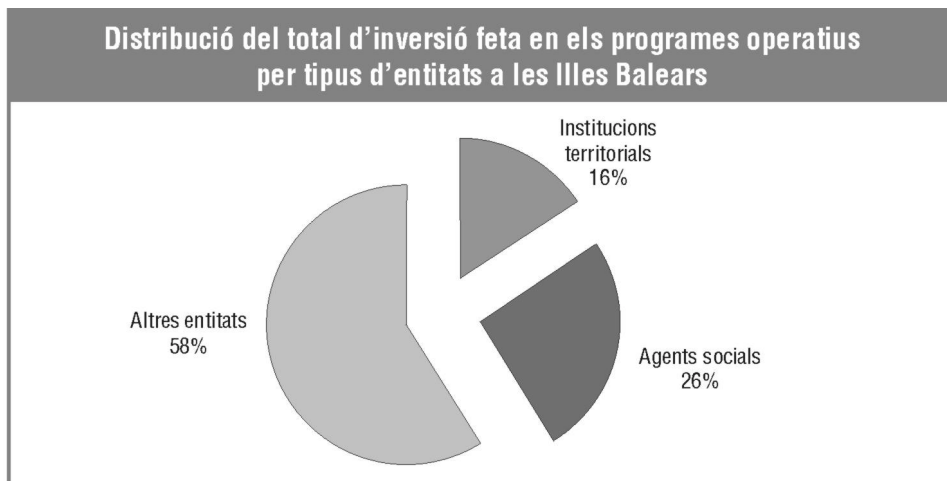
QUADRE II-30

Inversions fetes en els programes operatius per eixos. Illes Balears, 2000-2001

	1	2	3	5	6	7	8	Total
Institucions territorials	1.640.178	141.403	474.399	24.341	189.563	2.352.760	68.997	4.891.641
Agents socials	2.895.035	161.295	1.832.274	15.626	481.387	634.533		6.020.150
Altres entitats	12.474.671	5.734	1.616.667	9.695	611.771	669.613	28.969	15.417.120
Total	17.009.884	308.432	3.923.340	49.662	1.282.721	3.656.906	97.966	26.328.911

Font: Conselleria de Treball i Formació.

GRÀFIC II-24

Font: Conselleria de Treball i Formació.

Sobre el total de pressupost destinat al conjunt d'accions formatives segons eixos, la despesa per eixos ens diu que més del 65% sobre el total correspon a l'eix 1 per a l'any 2001-2002.

1.13.2. LA INICIATIVA *EQUAL*

EQUAL és la nova iniciativa comunitària de recursos humans promoguda per l'FSE per al període 2001-2006. Aquesta iniciativa té per objectiu la lluita contra totes les formes de discriminació i desigualtat que es produeixen en el mercat de treball i, en particular, contra aquelles que es basen en el sexe, la raça, l'origen ètnic, les creences o l'edat.

Els projectes *EQUAL* s'organitzen a través de mecanismes de cooperació entre entitats de distinta naturalesa i des d'una perspectiva de treball transnacional.

Balears participa a través de la Direcció General de Formació de la Conselleria de Treball com a entitat promotora en dos projectes *EQUAL*, que són:

1. *FILOXENIA*, orientat a combatre el racisme i la xenofòbia amb relació al mercat de treball i que té com a destinataris dones i homes immigrants empleats, persones en situació d'atur, joves immigrants en edat de formació i altres col·lectius més amplis. Aquest projecte té un pressupost de 2,7 milions d'€ i 30 mesos d'execució.
2. *EQUITAS*, orientat a promoure la igualtat d'oportunitats i va adreçat a dones joves en sectors d'exclusió o en situació de risc, dones subocupades i de baixa qualificació, joves que busquen la seva primera feina i/o procedeixen del fracàs escolar, joves amb responsabilitats familiars, famílies monoparentals i dones immigrants. També cerca la conciliació de la vida laboral i professional i la igualtat d'oportunitats de la dona. Aquest projecte té un pressupost de 2,95 milions d'€ i 30 mesos d'execució.

1.14. TRIBUNAL D'ARBITRATGE I MEDIACIÓ DE LES ILLES BALEARS (TAMIB)

1.14.1. CONSTITUCIÓ I EXPANSIÓ DEL TAMIB

Per a la resolució autònoma dels conflictes laborals, sense haver d'arribar a la via judicial, el dia 20 de desembre del 1995 es va firmar l'acord per a la creació del Tribunal d'Arbitratge i Mediació de les Illes Balears (en endavant TAMIB), desenvolupat pel reglament de 3 de març del 1996. Ambdós instruments varen ser subscrits, per la part empresarial, per la Confederació d'Associacions Empresariales de Balears (CAEB) i, per la part social, per la Unió de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears de la Unió General de Treballadors (UGT) i la Confederació Sindical de Comissions Obreres de les Illes Balears (CCOO). Tant l'acord com el seu reglament de desenvolupament comptaven amb l'eficàcia jurídica d'un acord interprofessional sobre matèria concreta i àmbit d'aplicació en tot el territori de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

Les competències que l'acord fundacional atorgava al TAMIB, en un principi, es limitaven, bàsicament, als conflictes col·lectius, el TAMIB va assumir, entre altres, competència per actuar com a òrgan conciliador en aquells conflictes laborals que sorgissin a causa de la interpretació i/o aplicació d'un conveni de branca, sector o activitat, o d'empresa, o la mediació i/o arbitratge, en els supòsits de vaga i tancament patronal. Quant a conflictes individuals, el reglament del TAMIB, per exclusió, assumia competència en aquelles matèries que no suposassin la resolució dels contractes o les reclamacions de quantitat.

Per donar suport material al TAMIB i permetre la seva gestió, es va constituir el 25 de febrer del 1997, la Fundació Tribunal d'Arbitratge i de les Illes Balears, el patronat de la qual està integrat per les organitzacions abans esmentades, sota el protectorat de la Conselleria de Treball i Formació.

Ja que resulta impossible evitar que es produeixin conflictes entre empreses i treballadors, resulta del tot necessari que es creïn organismes adequats per dirimir aquestes controvèrsies i minimitzar el seu impacte social. Així, el TAMIB, des de la seva constitució, s'ha configurat com a òrgan extrajudicial, autònom i paritari destinat a dirimir les diferents controvèrsies laborals, individuals, col·lectives o plurals, mitjançant la conciliació, la mediació i l'arbitratge, per cercar-los una solució de forma gratuïta, àgil, senzilla i eficaç.

El TAMIB inicià la seva activitat el dia 25 de setembre del 1997 a Palma, i inaugura les seves seus de Menorca i Eivissa i Formentera, els mesos d'octubre i novembre del 1999.

El dia 27 de juliol del 1999 es publicà un nou acord i un nou reglament de desenvolupament, pels quals es va reformar i reorientar l'activitat del TAMIB, i se substituï l'acord fundacional de 20 de desembre del 1995. En el nou acord es va optar per assumir competències en determinades matèries, bàsicament respecte de reclamacions de quan-

titat en conflictes individuals. Novament, les competències del TAMIB s'han vist amplia- des el 24 de maig de l'any 2001, per assumir competències en matèria de conciliació i mediació en supòsits d'extinció del contracte de treball i règim disciplinari. Aquestes noves competències s'activaren dia 1 de setembre del 2001, per a les Illes d'Eivissa i Formentera i Menorca i dia 1 de gener del 2002, a l'illa de Mallorca.

1.14.2. ASSUMPTES SOTMESOS AL TAMIB

A nivell de Balears, el nombre d'expedients gestionats pel TAMIB ha experimentat un important augment (vegeu quadre II-31).

QUADRE II-31

Expedients tramitats, 1997-2001

Any 1997	4
Any 1998	80
Any 1999	144
Any 2000	600
Any 2001	1.013

Font: TAMIB.

El TAMIB utilitza dos mecanismes per a la solució dels conflictes: la mediació i l'arbitratge. Aquest darrer mecanisme per ser activat necessita l'acord de les parts en conflicte. De tots els expedients gestionats, únicament en tres supòsits s'ha optat per la submissió de la controvèrsia a l'arbitratge. En els tres casos s'han ventilat qüestions relacionades amb millores socials. Resulta vistós el poc ús que les parts en conflicte fan de l'arbitratge. La raó bàsica d'això sembla ser que, amb la mediació les parts en conflicte exerceixen un control total sobre l'objecte de la controvèrsia fins a la seva darrera fase, mentre que en el cas d'arbitratge la solució final del conflicte recau en mans d'un tercer independent, i per tant les parts perden aquest control sobre la resolució del conflicte.

Quant al tipus de conflicte, s'ha de distingir entre els conflictes individuals i els col·lectius. El nombre d'aquests darrers s'ha mantengut estable. Així, el 1997, any en què el TAMIB inicià la seva activitat, aquests foren 13, el 1998 foren 53, el 1999 foren 52, el 2000 foren 55 i l'any 2001 han estat 52. S'ha de destacar que, a pesar d'haver-se produït un important creixement econòmic durant els últims anys, la conflictivitat col·lectiva s'ha mantengut, cosa que ha suposat de fet la seva disminució. Així mateix, s'ha d'assenyalar, com veurem, que pràcticament la totalitat d'aquests conflictes s'ha centrat a la delegació de Mallorca. Això és a causa, fonamentalment, que la totalitat de la negociació col·lectiva sectorial a nivell de comunitat autònoma se centralitza a Mallorca.

Pel que fa als conflictes per sectors econòmics afectats, s'ha mantengut una constant durant aquests anys i així, en els procediments de mediació destaquen el sector d'hotele- ria, seguit del sector de construcció, activitats diverses i transport. Sense cap dubte això respon al fet que aquests sectors són els autèntics motors de l'economia balear.

La matèria amb major nombre de procediments sol·licitats ha estat la referida a reclamacions salarials i a les delegacions d'Eivissa i Formentera i Menorca, a l'últim trimestre de l'any 2002, la referent a l'extinció de la relació laboral.

Respecte dels resultats obtinguts, aquests indiquen que el nivell d'acords aconseguit és òptim. Així, del total de mediacions efectivament realitzades l'any 2001, 385 finalitzaren amb acord i 203 sense acord. Això suposa un percentatge del 65,48% de mediacions finalitzades amb acord (vegeu quadre II-32).

QUADRE II-32

Procediments de mediació segons el resultat, 1997-2001

	1997	1998	1999	2000	2001
Totals	14	80	144	600	1013
Arxivat	0	0	11	14	26
Desistit	0	8	3	22	25
Sense efecte	4	15	49	235	374
Sense acord	8	31	39	178	203
Amb acord	2	25	41	150	385

Font: TAMIB.

Si ens centram en els conflictes més virulents, amb un alt grau de repercussió social i econòmica, l'any 2001, a les Illes Balears es va mediar en 12 vagues. En 7 d'aquests casos, la mediació va ser efectiva. S'ha de ressaltar que mitjançant la mediació no només s'obté una solució del conflicte social a curt termini sinó que allò que també es pretén és el foment del diàleg social a mitjan i llarg termini.

Si analitzam l'activitat del TAMIB, en els darrers tres anys per illes, els resultats aconseguits són importants no només quant a l'augment dels expedients gestionats sinó amb relació al nivell d'acords aconseguit.

Quant a la delegació de Mallorca, el nombre d'expedients gestionats ha passat de 426 l'any 2000 a 522 l'any 2001, cosa que suposa un creixement del 22,53% (vegeu quadre II-33).

QUADRE II-33

Expedients tramitats. Mallorca, 1999-2001

	1999	2000	2001
Individuals	86	375	470
Col·lectius	52	51	52

Font: TAMIB.

Quant a resultats de les mediacions efectivament realitzades, el nombre d'acords adoptats l'any 2001 ha estat molt satisfactori ja que es va aconseguir arribar a un 52,48% d'acords (vegeu quadre II-34).

QUADRE II-34

Procediments de mediació segons el resultat. Mallorca, 1999-2001

	1999	2000	2001
Arxivat	10	12	3
Desistit	3	17	15
Sense efecte	49	152	222
Sense acord	39	159	134
Amb acord	38	86	148

font: TAMIB.

Quant a la delegació d'Eivissa i Formentera, ha experimentat un augment important. Així, mentre que l'any 2000 es gestionaren 102 expedients, l'any 2001, ja se'n gestionaren 300, cosa que suposa un creixement de prop del 200% (vegeu quadre II-35).

QUADRE II-35

Expedients tramitats. Eivissa-Formentera, 1999-2001

	1999	2000	2001
Individuals	3	100	299
Col·lectius	0	2	1

Font: TAMIB.

Quant al resultat de les mediacions efectivament realitzades, el nombre d'acords adoptats l'any 2001 ha estat molt satisfactori ja que s'aconseguí adoptar un 80,30% d'acords (vegeu quadre II-36).

QUADRE II-36

**Procediments de mediació segons el resultat.
Eivissa-Formentera, 1999-2001**

	1999	2000	2001
Arxivat	0	0	3
Desistit	0	1	9
Sense efecte	1	66	89
Sense acord	0	14	39
Amb acord	2	21	159

Font: TAMIB.

Quant a la delegació de Menorca, ha experimentat també un augment notable. Així, mentre que l'any 2000 es gestionaren 72 expedients, l'any 2001, ja se'n gestionaren 191, cosa que suposa un creixement del 165% (vegeu quadre II-37).

QUADRE II-37

Expedients tramitats. Menorca, 1999-2001

	1999	2000	2001
Individuals	2	70	191
Col·lectius	0	2	0

Font: SOIB..

Quant al resultat de les mediacions efectivament realitzades, el nombre d'acords a què s'ha arribat l'any 2001 ha estat molt satisfactori, ja que es va aconseguir arribar a un 72% d'acords (vegeu quadre II-38).

QUADRE II-38

Procediments de mediació segons el resultat. Menorca, anys 1999-2001

	1999	2000	2001
Arxivat	0	3	20
Desistit	0	3	1
Sense efecte	1	17	63
Sense acord	1	5	30
Amb acord	1	44	77

Font: TAMIB.

De tots els resultats exposats, se n'ha d'extreure una conclusió molt important. La potenciació dels sistemes autònoms de resolució de conflictes laborals redunda en una reducció de la conflictivitat laboral, en benefici del conjunt de la societat. Sens dubte, per la fortalesa del sistema econòmic, la seva productivitat i competitivitat resulten necessaris i idonis aquests sistemes de mediació i arbitratge. Tal com hem assenyalat anteriorment, la resolució dels conflictes laborals de forma acordada fomenta un millor clima de diàleg social que produeix beneficis a mitjan i llarg termini per a la societat en conjunt.

En darrer lloc, des del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears es vol manifestar que l'evolució positiva de l'actuació d'aquesta fundació des de l'any 1997 fins al 2001, suposa la consolidació d'un organisme en el qual participen els agents econòmics i socials en matèria de solució autònoma de conflictes individuals i col·lectius.

2. ECONOMIA SOCIAL

2.1. INTRODUCCIÓ

L'economia social i solidària, dins el panorama global de l'economia de mercat, és una realitat que es configura com un sector productiu amb personalitat pròpia i projecció de futur justament per les motivacions que la inspiren, basades en un component ètic i solidari i, sobretot, per la seva finalitat d'afavorir l'interès general per sobre de l'interès particular.

L'economia social, tot i no haver-hi unanimitat sobre l'expressió, es defineix com un sector que inclou un conjunt d'empreses i entitats privades que actuen en el mercat, amb la finalitat de produir béns i serveis i en les quals, tant la distribució dels beneficis, com la presa de decisions vénen determinades democràticament i no pel capital aportat pels socis. També inclou les entitats privades que actuen en el mercat i tenen finalitats socials i assistencials.

I finalment inclou també el que s'identifica com economia solidària, és a dir, empreses i entitats que, sense ànim de lucre, generen béns i serveis que no són destinats al mercat en competència. Els seus trets són la contribució a la creació d'ocupació permanent, l'aparició d'iniciatives socials dirigides a resoldre necessitats de col·lectius amb dificultats d'inserció laboral i la contribució al medi ambient amb iniciatives de sostenibilitat dels recursos naturals. Tot aquest àmbit conceptual i pragmàtic es posa en pràctica amb un component molt important de mà d'obra procedent del voluntariat.

En conjunt, l'estimació dels ingressos generats durant l'exercici 2001 per aquest sector a les Balears es pot xifrar en 245 milions d'euros i implicà un total de 20.000 persones.

2. 2. PRODUCTORS DE MERCAT

En aquest apartat s'inclouen empreses, entitats i institucions financeres de l'economia social que actuen dins el mercat, com són ara les cooperatives, les societats laborals, les confraries de pescadors, les cooperatives de crèdit, l'experiència de la banca ètica, així com també les caixes d'estalvis, pel destí social que, necessàriament, han de donar als seus guanys.

2. 2.1. LES COOPERATIVES

Són societats mercantils personalistes de capital variable on les decisions són preses democràticament i els resultats econòmics són distribuïts en funció de l'activitat desenvolupada i no del capital aportat. Constitueixen la figura més destacada del sector productiu de l'economia social.

Les cooperatives de les Illes l'any 2001, tot i tenir una participació petita dins el conjunt estatal (0,73% en nombre de cooperatives i 0,81% en nombre de socis), per primera vegada en els darrers cinc anys han tengut uns increments superiors als observats en el conjunt de l'Estat. Aquest fet ha propiciat la millora de les taxes de participació, tal com s'observa en el quadre II-39.

QUADRE II-39

Cooperatives i socis d'alta a la Seguretat Social. 1996-2001

ILLES BALEARS	1996	1997	1998	1999	2000	2001
N. cooperatives	185	178	171	168	169	178
N. socis treballadors	1.789	1.829	1.856	1.924	2.053	2.245
N. socis per cooperativa	9,7	10,3	10,9	11,5	12,1	12,6
%inc. Interanual de coop.		-3,8	-3,9	-1,8	0,6	5,3
%inc. Interanual de socis coop.		2,2	1,5	3,7	6,7	9,4

CONJUNT DE L'ESTAT	1996	1997	1998	1999	2000	2001
N. cooperatives	20.401	21.531	22.155	22.564	23.334	24.351
N. socis treballadors	214.477	227.609	244.711	259.757	269.063	277.385
n. socis per cooperativa	10,5	10,6	11,0	11,5	11,5	11,4
%inc. Interanual de coop.		5,5	2,9	1,8	3,4	4,4
%inc. Interanual de socis coop.		6,1	7,5	6,1	3,6	3,1

% Balears s/ Espanya	1996	1997	1998	1999	2000	2001
N. cooperatives	0,91	0,83	0,77	0,74	0,72	0,73
N. socis treballadors	0,83	0,80	0,76	0,74	0,76	0,81

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials. Direcció Gral. d'Ocupació.*

Per sectors, en base a la CNAE-93, el 38,3% de les cooperatives desenvolupen activitats de comerç i hostaleria, el 25,2% serveis socials i ensenyament, el 21% són agràries, el 5,3% de construcció, el 6% de serveis d'empresa i assegurances i el 4,2% de transports.

Les unions cooperatives que hi ha a les Illes són reflectides en el quadre II-40 que mostra una evolució (1997-2001) creixent del nivell d'associacionisme, que arriba al 46,6% de les cooperatives i al 80,9% dels socis.

QUADRE II-41

Unions cooperatives. Illes Balears. 1997-2001

	1997	1998	1999	2000	2001	%var.01/00
UCABAL						
Unió Cooperatives Agràries de Balears						
Cooperatives associades	31	28	32	32	38	18,8
Societats agràries de transformació assoc.	0	0	0	2	4	100,0
Nombre socis	3.685	3.679	4.435	4.133	4.839	17,1
Facturació(milions d'€)	s/d	36,89	40,97	48,68	58,23	19,6

Unió Cooperatives Treball Associat

Cooperatives associades	24	22	23	31	41	32,3
Nombre socis i assalariats	586	523	622	832	891	7,1
Facturació(milions d'euros)					11,2	
<hr/>						
Total cooperatives i SAT associades	55	50	55	65	83	27,7
Total socis i assalariats	4.271	4.202	5.057	4.965	5.730	15,4
<hr/>						
Total cooperatives d'alta a la SS.	178	171	168	169	178	5,3
Total socis	5.462	5.535	6.359	6.186	7.084	14,5
<hr/>						
Nivell d'associació cooperatiu -%-						
Cooperatives	30,9	29,2	32,7	38,5	46,6	
Socis	78,2	75,9	79,5	80,3	80,9	

Font: Memòries organitzacions i Ministeri de Treball.

La Unió de Cooperatives Agràries de Balears (UCABAL) agrupa 38 cooperatives agràries distribuïdes geogràficament, 28 a Mallorca, 7 a Menorca i 3 a Eivissa. Des de fa dos anys la Unió de Cooperatives Agràries agrupa també les societats agràries de transformació (SAT) que són empreses amb finalitats socials de millora del medi rural i promoció del desenvolupament agrari.

Les cooperatives agràries i les SAT s'ha incrementat un 23,5%, l'any 2001/2000. El nombre de socis ha crescut un 17,1%, i globalment ja equivalen a més del 50% de la població ocupada en el sector primari. La seva facturació global se situa en els 58,2 milions d'euros, i s'ha incrementat quasi un 20%. Aquestes dades mostren el paper destacat de les cooperatives dins el sector agrari de Balears.

Les cooperatives agràries de segon grau (cooperatives de cooperatives) són un important mitjà per a l'obtenció d'economies d'escala. Hi ha 3 cooperatives de segon grau, 2 a Mallorca amb 17 cooperatives agrupades i una a Menorca que agrupa les 6 cooperatives de l'illa.

La Unió de Cooperatives de Treball Associat (UCTAIB) agrupa les cooperatives de treball associat de Balears. Durant l'exercici 2001 han tengut un creixement del 32,3%, la qual cosa ha suposat passar de 31 a 41 cooperatives. El nombre de socis arriba ja a la xifra de 891 persones, la qual cosa suposa un increment del 7,1%. La facturació global s'apropa als 11,2 milions d'euros.

Dins la Unió funciona una secció sectorial de cooperatives d'ensenyament que agrupa 9 cooperatives que tenen també un pes destacat en el subsector de l'ensenyament.

2.2.2. SOCIETATS LABORALS

Aquestes societats, que poden ser societats anònimes i limitades laborals, tenen com

a característica que la majoria del capital ha de ser propietat dels seus treballadors, que hi presten treball remunerat per temps indefinit.

El quadre II-41 mostra les variacions que hi ha hagut en el període analitzat. S'observa un creixement del 21,2% en el nombre de societats, mentre que el nombre de socis només cresqué un 10% a les Illes amb increments semblants als observats a l'Estat, 20% i 9,6% respectivament. La dimensió mitjana d'aquestes empreses a les Balears ha experimentat un descens per passar de 6,2 a 5,6 socis per societat. Una evolució semblant s'ha observat en el conjunt d'Espanya, de 7,1 a 6,5 socis per societat.

QUADRE II-41

Societats laborals i socis d'alta a la Seguretat Social. 2000-2001

ILLES BALEARS	2000	2001	%.01/00
N. societats anònimes	42	36	-14,3
N. socis treballadors	417	378	-9,4
N. socis per societat anònima	9,9	10,5	5,8
N. societats limitades	90	124	37,8
N. socis treballadors	404	525	30,0
N. socis per societat limitada	4,5	4,2	-5,7
N. total de societats laborals	132	160	21,2
N. total de socis treballadors	821	903	10,0
N. total de socis per societat laboral	6,2	5,6	-9,3
ESPANYA	2000	2001	%.01/00
N. societats anònimes	4.154	3.798	-8,6
N. socis treballadors	51.971	48.485	-6,71
N. socis per societat anònima	12,5	12,8	2,0
N. societats limitades	7.781	10.520	35,2
N. socis treballadors	32.899	44.494	35,2
N. socis per societat limitada	4,2	4,2	0,0
N. total societats laborals	11.935	14.318	20,0
N. total socis treballadors	84.870	92.979	9,6
N. total socis per societat laboral	7,1	6,5	-8,7
% Illes Balears s/ Espanya			
Total societats laborals	1,11	1,12	
Total socis treballadors	0,97	0,97	

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials. Secretaria General d'Ocupació. Direcció General de Foment de l'Economia Social.*

Si analitzam per tipus de societats, detectam un descens del 14,3% en el nombre de societats anònimes i també d'un 9,4% en el nombre de socis. Al contrari que les societats limitades que experimenten un destacat increment del 37,8% i els socis d'un 30%. Es

pot ben afirmar que igual tendència s'observa en les dades del conjunt estatal. La simplificació que ha suposat la Llei de societats laborals 4/1997 amb la finalitat d'aconseguir noves vies per a creació d'ocupació i per augmentar la participació dels treballadors dins les empreses, ha tengut una important resposta amb una actualització de les societats existents i la creació de noves societats limitades.

El quadre II-42 fa patent l'evolució positiva que aquestes societats han experimentat en el període 1996-2001, amb increments sostinguts d'ocupació que, en tot cas, han estat superiors a les Illes que a Espanya, la qual cosa ha fet millorar la quota de participació dins el total.

QUADRE II-42

Societats laborals i socis d'alta a la Seguretat Social. 1996-2001						
ILLES BALEARS	1996	1997	1998	1999	2000	2001
N. societats anònimes	50	52	55	47	42	36
N. socis treballadors	370	340	374	383	417	378
N. socis per societat anònima	7,4	6,5	6,8	8,1	9,9	10,5
N. societats limitades	0	8	33	62	90	124
N. socis treballadors	0	23	115	265	404	525
N. socis per societat limitada		2,9	3,5	4,3	4,5	
N. total de societats	50	60	88	109	132	160
N. total de socis treballadors	370	363	489	648	821	903
N. total de socis per societat	7,4	6,1	5,6	5,9	6,2	5,6
%inc.interanual societats laborals		20,0	46,7	23,9	21,1	21,2
%inc.interanual socis laborals		-1,9	34,7	32,5	26,7	10,0
CONJUNT DE L'ESTAT	1996	1997	1998	1999	2000	2001
N. societats anònimes	5.309	5.149	4.867	4.560	4.154	3.798
N. socis treballadors	52.857	53.976	53.993	54.798	51.971	48.485
N. socis per societat anònima	10,0	10,5	11,1	12,0	12,5	12,8
N. societats limitades	0	464	2.212	5.060	7.781	10.520
N. socis treballadors	0	1.807	8.574	20.808	32.899	44.494
N. socis per societat limitada		3,9	3,9	4,1	4,2	4,2
N. total societats	5.309	5.613	7.079	9.620	11.935	14.318
N. total socis treballadors	52.857	55.783	62.567	75.606	84.870	92.979
N. total socis per societat	10,0	9,9	8,8	7,9	7,1	6,5
%inc.interanual societats laborals		5,7	26,1	35,9	24,1	20,0
%inc.interanual socis laborals		5,5	12,2	20,8	12,3	9,6

% Balears s/ Espanya

Total societats laborals	0,94	1,07	1,24	1,13	1,11	1,12
Total socis treballadors	0,70	0,65	0,78	0,86	0,97	0,97

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials. Secretaria Gral. d'Ocupació. Direcc.Gral Foment E. Social.*

L'Associació d'Empreses Laborals de les Illes Balears (AELIB) és l'associació que agrupa les societats laborals a les Illes. El quadre II-43 mostra el nivell d'associació aconseguit fins l'any 2001 que es xifra en un 19,4% per a les anònimes i un 27,4% per a les limitades. En total, aquestes empreses facturen 6,12 milions d'euros.

QUADRE II-43
Associacions societats laborals. Balears.2001

	any 2001
AELIB	
Associació Empreses Laborals Illes Balears	
Societats anònimes associades	7
Societats limitades associades	34
Socis treballadors	153
Treballadors assalariats	51
Facturació global (en milions d'euros)	6,12
Totals Illes	
Societats anònimes laborals	36
Societats limitades laborals	124
Socis treballadors	903
Nivell d'associació (%)	
Societats anònimes laborals	19,4
Societats limitades laborals	27,4
Socis treballadors	16,9

Font: *AELIB.*

2.2.3. CONFRARIES DE PESCADORS

Són corporacions de dret públic de col·laboració amb l'Administració. Aquestes institucions són de participació social paritària de treballadors i armadors als quals donen suport administratiu, laboral i en ocasions financer. Gestionen les instal·lacions (frigorífiques, pesatge i transport) en els ports de les Illes. La seva organització és constituïda per una assemblea general de socis, una junta general amb un patró major (president) i un vicepresident.

Les confraries de pescadors integren el cent per cent del sector pesquer de les Balears. Hi ha 16 confraries distribuïdes geogràficament: 10 a Mallorca, 3 a Menorca 2 a Eivissa i una a Formentera, tal i com es mostra al quadre II-44.

QUADRE II-44

Confraries de pescadors de Balears.

MALLORCA	10 confraries
Palma Mallorca	Cala Rajada
Andratx	Portocristo
Sóller	Portocolom
Pollença	Santanyí
Alcúdia	Colònia Sant Jordi
MENORCA	3 confraries
Maó	
Ciutadella	
Fornells	
EIVISSA-FORMENTERA	3 confraries
Eivissa	
St. Antoni	
Formentera	

Font: SOIB.

El quadre II-45 recull les principals dades que gestionen les confraries a les Illes, que en total generen una ocupació directa de 924 llocs de feina. La flota, que es troba en un procés de renovació tècnica, compta amb un total de 456 embarcacions, distribuïdes el 58% a Mallorca, el 20% a Menorca, el 15% Eivissa i el 7% restant a Formentera.

QUADRE II-45

Confraries de pescadors de Balears (gestió).2000-2001

	<u>Any 2000</u>	<u>Any 2001</u>
Àrea social		
N. confraries	16	16
Ocupació directa generada	950	924
Àrea econòmica		
Volum de vendes (milions d'euros)	18,03	16,00
Àrea activitats		
Nombre total flota de Balears	682	456
Mallorca		263
Menorca		90
Eivissa		70
Formentera		33
Volum captures (t)	3000	3200

Mallorca	2200
Menorca	320
Eivissa-Formentera	680

Font: Ficopema

El volum total de captures realitzades, 3.200 tones l'any 2001, ha suposat un increment del 6,7% sobre l'any anterior. El volum de vendes, 16 milions d'euros suposa una reducció amb relació a l'any 2000 de l'11,2%. La formació dels preus (mercat per subhasta), l'increment de captures juntament amb el caràcter poc durador de la mercaderia, ha propiciat una disminució dels preus que explicaria la reducció observada. A Mallorca, el 70% de les captures es venen a la llotja de Palma, el 30% restant es comercialitza a cada port.

L'assignació dels resultats de les captures a cada barca (empresa) es fa per un sistema paritari i a la vegada ponderat entre els treballadors i l'armador.

2.2.4. OCUPACIÓ GENERADA

El quadre II-46 mostra l'evolució de l'ocupació que han generat les empreses cooperatives i laborals, que en aquest darrer any ha suposat un 8,25% d'increment amb relació a l'exercici anterior. Amb un creixement a una taxa major que l'estimada per al conjunt de l'economia balear. A l'Estat espanyol, l'economia productiva social va tenir un creixement del 4,64%, xifra igualment per sobre del conjunt de l'economia. Tot i que les xifres són minses, inferiors a l'1%, el percentatge de participació, dins el total, s'ha incrementat des del 1996, fet que suposa créixer per sobre del conjunt de l'economia.

QUADRE II-46

Població ocupada. Economia social. 1996-2001 (Nombre de persones registrades a la Seguretat Social)

Illes Balears	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% 01/00
Cooperatives i societats laborals							
	2.159	2.192	2.345	2.572	2.908	3.148	8,25
Conjunt economia (dades EPA)							
	277.000	281.700	282.700	302.800	315.000	320.000	1,59
(*) % participació							
	0,78	0,78	0,83	0,85	0,92	0,98	
Espanya							
Cooperatives i societats laborals							
	267.334	283.392	307.278	335.363	353.933	370.364	4,64
Conjunt economia (dades EPA)							
	12543.800	12.914.600	13.342.100	14.041.500	14.610.800	14.866.900	1,75
% participació							
	2,13	2,19	2,30	2,39	2,42	2,49	

(*)estimació en base dades 3r. trimestre.

Font: *Ministeri de Treball i Afers Socials. Butlletí Trimestral d'Estadístiques Laborals. INE.*

Cal destacar que el pes de l'ocupació generada per l'economia social a les Illes (0,98%) és menor que el que s'observa arreu de l'Estat (2,49%).

2.2.5. INSTITUCIONS FINANCERES

En aquest apartat es fa referència a les iniciatives de l'economia social i solidària de caràcter financer així com també a les cooperatives de crèdit i l'obra social que duen a terme les caixes d'estalvis.

2. 2. 5.1. Estalvi Ètic

Durant l'any 2001 s'ha consolidat la primera experiència de banca ètica a l'Estat espanyol. Caixa Colonya de Pollença ha posat en el mercat un útil financer de caràcter ètic i solidari que ofereix als impositors de la Llibreta d'Estalvi Ètic, que els seus diners siguin destinats a finançar iniciatives de l'economia productiva que tenguin l'objectiu d'ajudar a eradicar la pobresa, l'exclusió social o l'atur, així com també el de contribuir a la defensa del medi ambient i a la sostenibilitat dels recursos. El quadre II-47 presenta els saldos dels dipòsits, que han estat de 2,1 milions d'euros i que han tengut un creixement del 133,2% amb relació a l'any anterior. Les cessions que els impositors han fet del 50% dels interessos han suposat uns fons per a donacions de 31.117 euros, l'any 2001, i s'han més que quadruplicat, amb relació a l'any anterior. El nombre de persones titulars d'aquestes llibretes és de 606 i 61 el d'institucions i empreses.

QUADRE II-47

Colonya Caixa Pollença. Estalvi ètic. 2000-2001 (expressat en euros)

	2000	2001	% inc. 01/00
Saldo dipòsits	919.548	2.144.475	133,2
Dotació fons donacions	5.878	31.117	429,4
N. llibretes	313	470	50,2
N. titulars persones físiques	411	606	47,4
N. titulars persones jurídiques	29	61	110,3

Font: Memòria 2001. Estalvi Ètic. Caixa Colonya.

2.2.5.2. Mont de Pietat de Balears

La seva activitat es basa en la concessió de préstecs pignoratius a persones modestes que no disposen de solvència suficient per poder obtenir préstecs amb garantia personal. És una de les obres assistencials de "SA NOSTRA" i depèn de la Fundació "SA NOSTRA". El quadre II-48 ofereix les dades per a l'any 2001 que ha augmentat un 18% la inversió en crèdits, així com també en nombre d'operacions, un 11,8%. La mitjana per operació ha estat de 259,7 euros. L'augment de la immigració i la precarietat de moltes situacions varen influir en l'increment de l'activitat del Mont de Pietat.

QUADRE II-48

Monte de Pietat de Balears. Evolució principals magnituds. 1999-2001

	1999	2000	2001	%var. 01/00
Inversió creditícia - millions euros.	1,4	1,7	2,0	18,0
N. préstecs en vigor (31 desembre)	6.439	6.855	7.663	11,8
Mitjana per operació en euros.	210,4	246,0	259,7	

Font: "SA NOSTRA".

2.2.5.3 Caixa Rural

Orientada al finançament del sector agrari i ramader, té 9.245 socis i disposa d'una xarxa de 22 oficines a les Illes. Els crèdits concedits als seus socis varen augmentar un 18,9%. Tot plegat representa una mitjana de 46,7 milers d'euros per crèdit, tal com s'indica al quadre II-49 que mostra l'evolució des de l'any 1999.

QUADRE II-49

Caixa Rural. Evolució magnituds. 1999-2001

	1999	2000	2001	% 01/00
N. socis	8.475	8.649	9.245	6,9
N. oficines	17	19	22	15,8
N. de socis beneficiaris	1.617	1.984	1.644	-17,1
Crèdits concedits als socis (milers euros)	41.241	64.573	76.756	18,9
Mitjana milers euros/operació	25,50	32,55	46,69	

Font: Caixa Rural de Balears.

2.2.5.4. Obra social de les caixes d'estalvis

Els beneficis que obtenen les caixes d'estalvis s'apliquen a la dotació de les reserves legals i voluntàries, d'acord la normativa vigent. El romanent es destina a un fons social que és aplicat a diverses iniciatives de caire assistencial, cultural o de recerca. Dels resultats de l'any 2001, "SA NOSTRA" va destinar el 24,02% i Caixa Colonya el 20% l'esmentat fons social. En el quadre II-50 es pot observar l'aplicació realitzada dels fons socials a l'exercici analitzat. "SA NOSTRA" va gestionar 9.857,8 milers d'euros, xifra que suposa un increment del 8% amb relació a l'any 2000. La Caixa 8.113,1 milers d'euros amb un augment del 2,8% i Colonya Caixa Pollença 192,3 milers d'euros. En total s'han destinat a obra social 18.163,2 milers d'euros, xifra que suposa un increment del 5,5% amb relació a l'any anterior.

QUADRE II-50

Obra social de les caixes d'estalvis de les Balears. 1999-2001
 (dades en milers d'euros)

"SA NOSTRA" - àrees	2000	2001	% 01/00
Assistencial i sanitària	2.774,3	2.963,3	6,8
Docent i investigació	2.240,5	1.422	-36,5
Cultural	4.111,5	3.118,7	-24,1
Patrimoni històric i natural		2.353,8	
Total	9.126,3	9.857,8	8,0
Colonya-Caixa de Pollença	2000	2001	% 00/99
Àrees assistencial, cultural i esportiva	192,3	192,3	0,0
La Caixa- àrees	2000	2001	% 00/99
Activit. manten. i invers. Fundació	6.905,0	7.096,8	2,8
Esplai i tercera edat	350,1	357,2	2,0
Biblioteques	0,0	0,0	0,0
Col·lab. inst. públiques i ajudes econ. entitats div.	497,9	280,8	-24,0
Ciència, tecnologia i medi ambient	137,0	378,3	
Total	7.890,1	8.113,1	2,8
TOTAL ENTITATS FINANCERES	17.208,7	18.163,2	5,5

Font: Elaboració pròpia.

2.3. PRODUCTORS DE NO-MERCAT

En aquest apartat consideram les unitats privades que produeixen béns i serveis sense pretensions de competència, així com també les activitats productives no destinades al mercat. S'hi inclouen les xarxes de solidaritat i els fons de cooperació.

2.3.1. XARXES DE SOLIDARITAT

S'inclouen com a xarxes de solidaritat les diverses iniciatives d'entitats sense afany de lucre que es constitueixen en unions per a la realització de tasques orientades a augmentar la capacitat de gestió, tal és el cas de les iniciatives de comerç just, de comercialització social, Xarxa de Recuperadors d'Economia Solidària (AERESS), la Xarxa d'Economia Social i Solidària (REAS) i les iniciatives d'inserció social de l'ONCE.

Les botigues de la iniciativa social de *comerç just* es troben integrades en la Coordinadora Estatal d'Organitzacions de Comerç Just que agrupa 25 associacions a Espanya des del 1996. El seu objectiu consisteix a establir una plataforma que permeti als productors dels països del Sud accedir als mercats del Nord, al marge de les cadenes especulatives de distribució.

El quadre II-51 mostra les botigues obertes l'any 2001, que en total varen facturar

423,7 milers d'euros, xifra que ha suposat un increment del 19,6% amb relació a l'any anterior. En total hi participen 209 voluntaris i 9 persones contractades.

QUADRE II-51

Iniciatives de comerç just i botigues solidàries. 2000-2001					
(relació de botigues de comerç just i solidàries) xifres d'ingressos (milers euros)					
Botigues obertes	2000	2001	%var.01/00	Personal	
				Voluntaris	Contractats
MALLORCA					
Altra Senalla. Palma	121,0	141,9	17,3	50	3
Intermón. Palma	33,2	36,3	9,2	12	0
Fundació Vicens Ferrer. Palma	79,8	116,0	45,4	50	2
Casal de la Pau- Manacor	19,2	25,2	30,9	12	1
Caputxins - Palma	8,7	7,2	-17,4	20	0
Finestra al Sud- Altra Senalla - Inca	19,1	20,55	7	15	2
TOTAL MALLORCA	281,0	347,0	23,5	159	8
MENORCA					
Altra Senalla. Menorca (botigues a Maó, Ciutadella i Alaior)	73,2	76,7	4,8	50	1
TOTAL ILLES BALEARS	354,2	423,7	19,6	209	9

Font: Memòries de les entitats.

Les iniciatives de *comercialització social* es concreten en una sèrie de projectes que han sorgit de la col·laboració de Càritas Mallorca i la Fundació Deixalles, a Mallorca. Les produccions que es posen a la venda a les botigues procedeixen de recuperacions i reciclatges: roba de segona mà, mobles fabricats amb fusta vella, joguets restaurades, objectes de paper reciclat, mentre que la mà d'obra prové dels programes d'inserció social que duen a terme aquestes entitats.

El quadre II-52 recull les facturacions obtingudes, 147,81 milers d'euros, durant l'any 2001, i hi han participat 46 persones. És previst que durant l'any 2002 s'obrin noves botigues a Sóller, Alcúdia i Menorca. També Càritas Eivissa ha iniciat una experiència amb la botiga El Magatzem que enguany ja ha aconseguit 47,07 milers d'euros, amb la comercialització de les produccions dels tallers d'inserció.

QUADRE II-52

Iniciatives de comercialització social de recuperació i reciclatge. 2001
xifres d'ingressos (milers d'euros)

Botigues obertes	Any 2001
(roba de 2a mà, mobles fusta vella, juguetes restaurades, objectes paper reciclat)	
Filosa Palma	20,65
Filosa Inca	1,88
Filosa Cala Ratjada	3,18
Botiga Missió 33 -Taller V. Lluc	75,02
(encàrrecs d'emmarcació i enquadernació)	
Totals Mallorca	100,74
Es Magatzem - Eivissa	47,07
Total Illes	147,81

Font: Càritas Mallorca. Càritas Eivissa-Fra.

La Xarxa de Recuperadors d'Economia Solidària (AERESS), integrada dins REAS, és una associació d'àmbit estatal implantada a vuit comunitats autònomes i que agrupa 24 entitats diverses dedicades a iniciatives d'autoocupació, processos d'inserció i d'educació mediambiental. Fan tasques de recollida i manipulació de materials procedents de residus sòlids urbans. Els beneficis obtinguts es destinen a la creació de nous llocs de feina i al suport d'iniciatives solidàries. A les Illes, la Fundació Deixalles de Mallorca i la Fundació i Taller Mestral de Menorca formen part d'aquesta xarxa. En el quadre II-53 es mostren algunes dades.

QUADRE II-53

Fundació Deixalles. Mallorca. 1999-2001

Àrea social	1999	2000	2001	%var 01/00
N. persones plantilla	45	105	120	14,3
N. voluntaris	4	20	22	10,0
N. persones en reinserció	65	80	92	15,0
Total persones ateses	139	115	140	21,7
• sortides amb treball	112	96	103	7,3
• baixes diverses	10	19	12	-36,8
• buscant ocupació	17	0	25	
Area econòmica (milers d' euros)				
ingressos	1.544,60	4.219,10	4.567,69	8,3
despeses i inversions	1.538,59	4.146,98	4.717,95	13,8

Àrea activitats

recollida RSU (en t)	12600	21271	23600	10,9
fabricacions (en unitats)	110	68	78	14,7
recuperacions (en unitats)	10100	13428	18500	37,8

Fundació i Taller Mestral. Menorca

Àrea social	1999	2000	2001	%var 01/00
N. persones plantilla	18	16	16	0,0
N. voluntaris	145	26	26	0,0

Àrea econòmica (milers d'euros)

Despesa realitzada	372,6	312,5	352,7	12,9
--------------------	-------	-------	-------	------

Font: Entitats citades.

La Fundació Deixalles, pel que fa als residus sòlids, ha recollit 23.600 tones la qual cosa suposa un increment de quasi l'11% amb relació a l'any anterior, els ingressos aconseguits, 4.568 milers d'euros, han augmentat un 8,3% i les persones ateses s'han incrementat en el 21,7%. Actualment Deixalles compta amb quatre delegacions a Palma, Felanitx, Sóller i Llevant (Artà). La Fundació Mestral de Menorca ha realitzat una despesa de 353 milers d'euros amb un increment del 12,9% sobre l'any passat.

La Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS) és una xarxa de xarxes, sense ànim de lucre, constituïda a nivell estatal que integra 117 empreses i entitats. Té l'objectiu de fomentar i potenciar iniciatives empresarials que es desenvolupin en el marc de principis ètics i des d'una òptica solidària. El quadre II-54 mostra les entitats associades a REAS, amb indicació dels seus objectius socials.

QUADRE II-54
REAS- Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària. Illes Balears. 1999-2001

	1999	2000	2001
(milers d'euros)			(*)
Ingressos	3.562,0	7.753,5	8.141,2
Despeses i inversions	3.339,1	7.612,2	8.145,1

Integrants REAS Balears:

- Associació Deixalles Sóller: *inserció sociolaboral i recuperació RSU*
- Fundació Deixalles Palma: *inserció sociolaboral i recuperació RSU*
- Ateneu Alcari: *inserció sociolaboral*
- Càritas Mallorca: *comerç just, inserció sociolaboral i recuperació*
- Ecoprest: *ecomissatgers*
- Es Lledoner-coop: *agricultura ecològica i comerç just*
- Fil i Trama-coop: *teixits artesans*
- Associació s'Altra Senalla: *comerc just*
- Associació Sercoval: *inserció sociolaboral*
- Fundació Mestral-Menorca: *inserció sociolaboral i recuperació RSU*

(*) Estimacions.

Font: Dades REAS.

El nivell estimat d'ingressos durant l'any 2001 es xifra en 8.141 milers d'euros, i les despeses i inversions realitzades en 8.145 milers d'euros. L'any 2000 el nombre de voluntaris arribà a 668 i es donà feina a un col·lectiu de 291 persones. REAS-Balears genera un volum d'ingressos que suposa el 17,3% del total estatal.

L'Organització Nacional de Cecs (ONCE) és una organització de caràcter estatal amb implantació a les Illes que té com a objectiu la inserció del col·lectiu de persones amb discapacitats físiques, en especial els cecs. El quadre II-55 inclou les dades referides a Balears.

QUADRE II-55

ONCE - Organització Nacional de Cecs. 2000-2001			
Illes Balears	2000	2001	% var 01/00
Àrea social (nombre de persones)			
Beneficiaris serveis socials	1.172	1.185	1,1
Personal venedors cupó	664	676	1,8
Personal no venedor	89	90	1,1
Àrea econòmica (milers d'euros)			
Ingressos cupó	90.242	88.630	-1,8
Despeses (nòmina venedors i premis)	72.800	71.420	-1,9
Despeses generals	2.950	3.250	10,2
Despesa social a beneficiaris	2.670	2.670	0,0

Font: ONCE

Pel que fa a l'àrea social, els beneficiaris dels serveis i les persones contractades arriben a un total de 1.951 l'any 2001, la qual cosa suposa un increment de l'1,4% amb relació a l'any anterior. El nivell d'ingressos ha arribat a 88.630 milers d'euros, xifra que suposa una disminució de l'1,8% sobre l'any precedent. Les despeses (71.420 milers euros) han tengut una evolució semblant, una reducció de l'1,9%. La participació de Balears dins el total de l'ONCE es xifra en un 3,7% dels ingressos i un 2,7% de les despeses, els seus beneficiaris representen un 2% del total espanyol (dades referides a l'any 2000).

2.3.2. FONS DE COOPERACIÓ

Els fons de cooperació i solidaritat són entitats que tenen personalitat jurídica pròpia i que agrupen com a socis, ajuntaments, entitats públiques i entitats privades. Tenen com a objectiu social la gestió dels recursos que reben dels ajuntaments i dels consells insulars per destinar-los a programes de desenvolupament en el Tercer Món, bàsicament enfocats en tres línies:

- Projectes per a creació d'infraestructures
- Fons rotatius de crèdits
- Projectes de capacitació i formació

El quadre II-56 presenta els recursos gestionats pels tres fons de les Balears, que amb conjunt han sumat 4.247,9 milers d'euros amb un increment del 25,8% en relació a l'any anterior. Per illes, el Fons Mallorquí ha incrementat els seus recursos un 30% la qual cosa suposa, en valors absoluts, 2.731,6 milers d'euros. El Fons Menorquí de Cooperació un 16%, amb uns ingressos de 746 milers d'euros i finalment el Fons Pitiús un 22,1% amb 770,2 milers d'euros. A l'Estat espanyol, els vuit fons existents han gestionat 10.185 milers d'euros. La participació de Balears és per tant del 41,7% del total, la qual cosa suposa una mitjana per habitant de 3,7 euros dedicada a solidaritat internacional, via municipis, enfront dels 0,7 euros de mitjana estatal.

QUADRE II-56

Fons de cooperació i solidaritat. Balears, 1999-2001
 (ingressos generats)

Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació. 1999	2000	2001	%var 01/00	
Ajuntaments	49	49	49	
Socis institucionals	2	2	2	
Socis col·laboradors privats	1	2	9	
Recursos econòmics (milers d'euros)	1.558,4	2.103,5	2.731,6	29,9
Fons Menorquí de Cooperació	1999	2000	2001	%var 01/00
Ajuntaments	8	8	8	
Socis institucionals	2	2	2	
Socis col·laboradors privats	22	35	32	
Recursos econòmics (milers d'euros)	254,2	643,1	746,0	16,0
Fons Pitiús d'Eivissa-Formentera	1999	2000	2001	%var 01/00
(constituït desembre 99)				
Ajuntaments	3	3	3	
Socis institucionals	1	2	2	
Socis col·laboradors privats	8	9	11	
Recursos econòmics (milers d'euros)	0	631,1	770,2	22,1
Total de Balears (milers d'euros)	1812,7	3377,688	4247,9	25,8
Fons Solidaritat de l'Estat (milers d'euros) 1999	2000	2001	%var 01/00	
Recursos econòmics (milers d'euros)	6600,9	8648,5642	10185,1	17,8
Participació Balears s/ Estat	27,5	39,1	41,7	

Font: Fons Mallorquí de Cooperació i Solidaritat, Fons Pitiús i Fons Menorquí de Cooperació.